

www.e-rara.ch

Ioannis Leonis Africani de totius Africae descriptione libri IX. ...

Leo, Johannes Africanus

Tiguri, anno 1559

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: 7.340

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-4847>

Liber tertius.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

IOANNIS LEO-
NIS DESCRIPTIONVM AFRICAE RE-
 rumq; in ea memorabilium.

LIBER TERTIVS.

Fessæ exactissima delineatio. i

FESSÆ regnum in Occidente à flumine Ommirabilis initium ducit, finitur autem in Oriente Miluio flumine: Septentrio Fessam partim mari Oceano, partim Mediterraneo claudit. Diuiditur autem Fessæ in septem regiones: Temesnen, Fessæ tractum, Asgaram, Elhabetum, Errisam, Garetum, & Elchausum: habuitq; quondam harum quaelibet suum ducem: neq; semper Fessæ regiam habuit sedem, sed à quodam Apostata exstructam, remansit ibi huius posteritas annis ferè centum & quinquaginta. Huic successit Marinorum familia, quæ omnium prima Fessæ regni dedit nomen, suasq; hic fixit sedes, idq; rationibus quibusdam, quas in eo libello, quem de rebus Mahumetanis scripsimus, copiosius enarrabimus, nunc singulas partes suo ordine, summo quoad fieri poterit compendio, perstringamus.

Temesna Fessæ regio. 2

IN Occidente initium habet à flumine Ommirabilis, finiturq; Orientem versus Buragrago fluuiio: Meridies hanc regionem Atlante, Septentrio autem mari Oceano claudit. Perpetua est planicies, patetq; in longum ex Occidente Orientem versus octuaginta ferè passuum millibus: ab Atlante
 autem

autem ad Oceanum usque sexaginta circiter numerantur miliaria. Fuit ferè semper hæc regio totius Africa caput: habuit namque opida plus minus quadraginta, castella verò trecenta, quæ incolas omnis generis Barbaros habuit. Anno Hegiræ trecentesimo vigesimo tertio, à tributo liberata fuit à quodam concionatore hæretico, Chemim Mennal filium vocabant. Hic populo Fessano nullum principi neque tributum neque honorem exhibendum persuasit, quòd homo esset plus satis iniquus: tum etiam se prophetam professus est, quare mox non religionis modo, verum etiam & totius Reipub. negotia sibi usurpauit. Tandem bello contra Fessæ regem moto (hic cum Zenetis bellum gerebat) eò res redijt, ut pacis leges hæ fuerint inter illos sancitæ, quòd hic Tenesnam, ille verò Fessæ sibi ditionem seruaret, neque post hæc alter alteri quicquam noceret. Tenuit hic imperium annis circiter trigintaquinque: post hunc verò eius successores annis ferè centum regno potiti sunt. At ubi Iosephus Marroccum condidisset, conatus est & hunc in suam redigere ditionem. misit ergo doctores atque concionatores quamplurimos, qui hominem ab hæresi auocarent: atque, si modo fieri posset, sine armis illius se dederat imperio. quod ubi incole animaduertunt, unà cum prædicti concionatoris cognato in quadam vrbe (Ansa vocabant) consilium inierunt, ut legatos Marocci regis interficerent: quod tandem fecerunt. post hæc exercitu quinquaginta millium collecto, Marroccum eo animo suas traduxere copias, ut Luntinos cum principe regno expellerent. Hoc ubi nuncium ad Iosephum allatum esset, dictu mirum, quantum inde conceperit animi mororem. Expeditissimo igitur atque numerosissimo exercitu non hostium expectauit aduentum: quin agmen ex insperato Temesnam tertio duxit die, atq; ià Omni mirabilis

cum suis transmiserat, cum Temesnita huius prateriti copijs, Buragragum fluium transmiserant, Fessamq; omnes con-
fugiebant. Rex autem adeo totam depopulatus est Temes-
nam, ut ne puellis quidem pepercerit, quin omnes gladio sub-
ijcere iusserit. Remansit huius exercitus per octo menses in
ea regione, atque ciuitates omnes sic deleuit, ut exigua tan-
tum hodie illarum videre licet monumenta. Fessæ verò rex
ubi Temesnitas iam aduentare intellexisset, inducys cum Ze-
netis pactis, se cum ingenti exercitu in horum copias conuer-
tit. Hos tandem ad Buragragum multa iam fame atque
inedia fractos repperit, illuq; ulterius progrediendi omnem
facultatem ademit, quare præruptos montes atque fluias a-
dire coacti sunt. Postremo regis copijs circumacti, nonnulli
fluminis aquis submersi, alij ab excelsis rupibus præcipitati,
reliqui ab hostibus miserè trucidati sunt. Decem igitur
mensum interuallo, adeo omnes Temesnita deleti sunt, ut
perpaucæ admodum relictæ sint ab eo bello eius populi reli-
quæ. Luntunorum porro Rex Iosephus posthac Marocum
redyt suas copias reparaturus, quò Fessæ Regem bello pete-
ret. Temesnam autem habitatoribus vacuam, feris tan-
tum inhabitandam reliquit, neque prius nouos ea regio sibi
incolas recepit, quàm centum & quinquaginta post annis
Manfor à Tuneto rediens quosdam secum Arabes adduxit,
quibus Temesnam inhabitandam reliquit. Hi tantisper sibi
id regni occupauere, donec quinquaginta ab eo tempore
annis Manfor regno pulsus est: atque tum demum à Lun-
tunis eiecti, ac in extremam calamitatem redacti sunt.
Quibus transactis Marinorum Rex Zenetis atque Haoari-
tis eam regionem dono dedit. Hinc factum est quòd Zenetis
atque Haoarita Luntunis ut plurimum semper fauisse, ac
à Marocci principis impetu securos reddidisse creduntur.
Ab eo ergo tempore Temesnam tranquille occuparunt, ac

in tantum nunc creuisse dicuntur (centum annis ni fallor illorum vix stetit imperium) ut regem Fessæ nihil formident. equites enim 6000. aut eò plus numerant, castra vero ducenta. Ego maximam cum illis habui consuetudinem atque notitiam, quare, & singula quæ hic memoratu digna reperiuntur, enumerabo.

Ansa Temeşnes oppidum. 3.

Amplissimum hoc oppidum à Romanis in Oceani litore exstructum ab Atlante Septentrionem versus sexaginta, ab Azemuro Orientem versus totidem, à Rabato autem Occidentem versus, quadraginta distabat passuum milibus. Ciues habuit humanissimos atque opulentissimos: ager illis omnibus frugum generibus fecundissimus: neque est vlla in tota Africa ciuitas, quæ cum hac situ lociq; amœnitate certara queat. Planicies illi (præterquam in Septentrione, nam ea parte mare respicit) patet in longum octuaginta ferè passuum milibus. Tempia quondam habuit magnificè exstructa, officinas complures, palatia insignia: cuius rei facile fidem facient, quæ in hunc usque diem relictæ sunt monumenta. Spatiosi illis fuere horti, è quibus & hodie magna fructuum copia decerpitur, melonum præsertim ac citrioli: quæ omnia maturitatem medio Aprili attingunt. quare incolæ suos fructus Fessam deferre solent, quod multò citius matura colligantur, quam Fessæ. Vestitus illis cultus est atque ornatu, fuitq; summa eis semper cum Lusitanis ac cum Anglis consuetudo. Eruitorum hic copiosus numerus est. Verum duas ob causas huius loci ruinam euenisse volunt, primò quòd supra modum libertatē ambiebāt, secundo quòd myoparones in portu habebāt quib. Gades, atq; Lusitanos miris indies vexabāt incōmodis. Quare tandē Portugallia rex classē expeditissimā quin

quaginta nauium ad eos misit, quæ incolis tantum terroris intulit, ut illi arreptis secum quæ poterant bonis, Rabatum nonnulli, alij Selam confugisse dicantur, hostibus eam urbem depopulandam relinquentes. Qui autem à Rege totius classis dux missus erat, fugæ omnino ignarus, suas copias accurate instruit. Postea verò quæ gesta erant à quibusdā intellectis, milites in urbem introduxit, quam vnius diei spatium sic vastarunt, domos incendio deleuerunt, atque muros multis locis solo æquarunt, ut in hunc usque diem habitatoribus vacua remanserit. Ego cum huc venissem, vix lachrymas tenere potui, ubi quorundam ædificiorum atque templorum (quorum adhuc quedam exstabant monumenta) miserandam ruinam serio contemplatus fuissim. Horti etsi nonnihil adhuc fructuum producant: Sylvas tamen dicas magis quàm hortos. Munc autem Fessanorum iniuria ad tantam redacta est ea urbs calamitatem, ut nulla prorsus spes sit, nouos in posterum colonos recipiendi.

Mansora. 4.

A Mansore Marocci rege ac pontifice in amœnissimo campo exstructum est oppidulum, ab Oceano duobus, à Rabato quinque & viginti, ab Ansa verò totidem distat miliaribus: familias olim numerauit fermè quadringentas. Hoc oppidum alluit fluuius quidam quem Guir incolæ appellant, felicissimos habuit utrinque hortos, verum nunc nihil hic omnino fructuum reperire licet. Excisa enim Ansa, huius incolæ relicto oppido Rabatum confugerunt, metuentes ne à Lusitanis simili vexarentur incommodo. Huius tamen murus ubique integer remansit, nisi quibusdam in locis Temesnita solo æquarunt. Hoc ego etiam oppidum non sine maximo animi mœnore inuisere potui: facillimè restaurari, nouisq; incolis reparari posset,

si quis domos aliquot à ruina reuocet: sed tanta Temesnitatum nequitia est, ut neminem hic sibi ades exstruere paterentur.

Nuchaila. 5.

Medio ferè Temesnæ exstructum fuit oppidulum quoddam non vsque adeo amplum, Nuchaila incolæ vocauerunt. Inhabitatores olim habuit quamplurimos, fueruntq; illis ijs temporibus quibus heretici id imperium tenuerunt, nundinæ annuæ, ad quas omnes totius Temesnæ solent accurrere mercatores. Cives habuit ditissimos, planities enim illi omni ex latere quadraginta ferè in longum patebat passuum milibus. Ego me apud quendam historiographum legisse memini, tantam illis fuisse frugum ubertatem, ut quantum camelus frumenti ferre poterat, pro calceorum pari commutauerint. Cum autem Iosephus Temesnæ Rex eam regionem vastaret, delatum est & hoc oppidulum cum omnibus cæteris quæ tum ea regio capiebat ciuitatibus: hodie tamen aliquot huius monumenta videre licet, partes nempe quasdam muri, uem turrim quandam templi eminentissimam, videas & hic hortos quasdam spaciosissimos, vitibus atque arboribus consitos, quæ propter ætatem nihil quicquam fructuum produciunt. Vbi agricolæ illius regionis pensum dici absoluerunt, rastros, aliq; id genus rustica instrumenta in hanc turrim reponunt: arbitrantur namque eximia sanctitatis virum hic sepultum, cuius vi effectum credunt, ut nemo huius terrore aliena loco amouere instrumenta audeat. Sapièsimè hoc ego oppidulum vidi, cum mihi Rabato Maroccum iter esset.

Adendum. 6.

Infra quosdam colliculos exstructum fuit hoc oppidulum, ab Atlante quindecim ferè miliaribus, à prædicto

oppido viginti & quinque situm erat. Ager illis frugibus serendis felicissimus. Non procul ab huius muris nascitur insignis quidam riuus. Innumeras hic reperias palmas, verū humiles admodum atque infrugiferas. Riuus per valles atque rupes præterfluit, ubi ferri fodinas olim fuisse affirmant, quòd partim ex terra ferri colorem referente, partim ex aqua gustu ferrū arguente, faciliè deprehendi potest. Nihil hic præter perexigua quaedam visuntur monumenta, domorum ruinas, columnasq; humi prostratas: deletum enim id oppidulum fuit eo tempore quo totam eam regionem vastatam antea docuimus. Tegegetum. 7.

A^B Africanis in littore Ommirabili exstructum est, ea via, quæ è Tedlete Fessam ducit. Incolas aliquando habuit ciuiles atque ditissimos, non enim procul distat à quadam via publica, quæ ab Atlante ad desertum ten dit: huc omnes vicini confluere, atque frumentum inde auferre solent. Excisum etiam fuit & hoc oppidulum eo tempore quo aliæ omnes ciuitates, quanquam longo post tempore nouos receperit incolas. Huc omnes Temesnitæ frumentū conuehunt, quod à ciuibus seruatur. nullam hic omnino officinam, nullumque adeò artificem, præter quosdam fabros ferrarios reperias, qui agricolarum instrumenta, soleasq; ferreas cudent. Ciuibus autem ab Arabibus, quorum imperio parent, serio iniunctum est, ut externos omnes illac iter facientes, honorifice excipiant. Mercatores pro panni aut telæ sarcina Regalis vini portorium exolunt: ab equis autem ac camelis nihil sibi tributi exigunt. Mihi sapiens illac iter facienti oppidum non admodum placuit, etsi illorum ager frugibus atque armentis sit felicissimus.

Hain Elchallu. 8.

Exiguum admodum oppidulum est, non procul à Mansora conditum in quadam planicie. Hic frequentissi-
ma

ma corni, aliæq; arbores reperiuntur spinosa, fructū ferunt rotundū cerasis nō admodū dissimile, nisi quod crocei sint coloris: magnitudine oliuas excedūt, estq; exterior pars saporis non adeo grati. Frequēs hic palus maximā habet testudinū atq; rubetarum copiam: rubetas autem non venenatas ab illius loci incolis intelleximus. Nemo inter historicos Afros est, qui huius aliquam dederit descriptionem, propterea fortasse, quod vix oppidi nomine digna putauerunt, vel quod olim euersum fuerit atque destructum. Neque ab Africanis, quantum videre licuit, conditum est: verum à Romanis aut ab alia quauis gēte non nota exstructū existimarim.

Rabati descriptio dilucida. 9.

Maximum hoc atque amplissimum oppidum, non multis abhinc annis à Mansore Marocci rege atq; pontifice constructum in Oceani littore. Hoc ex Oriente alluit fluuius, quem Buragragum antea nominauimus, ubi & se in Oceanum fundit. In Buragrugi gurgite rupes est, quæ ab vna parte fluuium, ab alia vero mare habet Oceanum. Quod ad structuram pertinet, aut ædificia, Marocco non dissimilem dixeris, cum Mansor id sedulo imitari iussit: nisi quod multis partibus angustius sit Marocco. Quod autem eo loco conditum fuerit, hanc illi adferunt rationem quod Mansor Granatense regnum & bonam Hispania partem occupans, vidit Maroccum adeo longè hinc abesse, ut si quod bellum ingrueret, non posset aduersus Christianos auxiliares copias mittere: quare oppidum in maris littore condere statuit, ubi tota æstate cum suo exercitu remaneret. Suaserant nonnulli ut in Setta (quæ ciuitas ad fretum Calpes sita est) cum suis remaneret: verum Mansor cum ea ciuitate propter soli penuriam non posset regios milites tribus vel quatuor mensibus alere, breui admodum temporis spatio hoc sibi construxit oppidum, quod mirum

in modum templis, collegijs, palatjs, officinis, hypocaustis, xenodochijs, alijsq; id genus structuris ornandū curauit. Tū extra urbis mœnia ea parte quæ Meridiem respicit, turrim quandam Maroccenæ turri per similem composuit, sed ampliori multò cochlea, adeò ut terni equi turrim ascendere commodè possent: à summitate autem turris naues in mari quam longissimè dissidentes videri possunt. Eius sanè meo iudicio altitudinis est, ut non facile ædificium reperiri posse putem, quod hanc altitudine superet. Atque quò maior huc undique conflueret artificum atque mercatorum copia, statuit ut cuilibet pro officij aut exercitj ratione annua etiam præterea numeraretur pecunia, quo factum est, ut intra paucos menses ea ciuitas omnis generis artificibus, atque mercatoribus refertissima serè totius Africa euaserit, eo quòd duplum ciuibus contingebat lucrum. Hic Mansor cum suis ab Aprilis initio in mensem usque Septembrem remanebat. Et quoniam ei loco non erat aqua potui accommoda (mare enim ad miliaria serè decem in fluuium irrumpit, putei item salinam tantum habent aquam) Mansor per quosdam aquæductus à quodam fonte miliaribus duodecim inde distante aquam hunc deriuari curauit. Aquæductus autem per arcus composuit, quales permulti reperiuntur in Italia, & Roma potissimum. Vbi in ipsum oppidū protractus esset aquæductus, illic in plures partes distribui voluit, quarū quædā aquā in templa, aliæ in collegia, aliæ in Principis aulam, ceteræ autem ad fontes communes per omnes ciuitatis vicos mitterent. Post mortem verò Mansoris, id oppidum ita collapsum est, ut decima vix hodie pars videri queat. Egregius ille aquæductus eo bello deletus est, quod Marini cum Mansoris successoribus gesserunt, decrevitq; indies magis ac magis nobilis illius urbis imperiū
adeò

adeò ut quadringentas vix hodie domos in tota vrbe reperias quæ habitatores habeant, reliquæ in campos atque vinea mutatae sunt. Circa rupem duæ adhuc sunt aut tres plateæ in quibus officinas aliquot reperias, neque tamen periculo carent, nam quotidie à Lusitanorum exercitu sibi excidium inferri timent: cum Portugallia Rex non semel in animo habuerit hos armis adoriri, sperans fore ut ea vrbe sibi decincta, facile ad reliqua Fessæ regna pertingeret. Summis tamen viribus hanc semper Fessæ rex seruauit, atq; quantumcunq; potuit in aduentantes hostes munitam reddidit. Ego huius præteritam felicitatem cum præsentis rerum omnium mutatione conferens, non possum sanè quin lachrymis miserandam illorum vicem prosequar.

Sella. 10.

Oppidulum hoc non procul à flumine Buragrago à Romanis exstructum, ab Oceano duobus miliaribus à Rabato autem vno tantum miliari situm est: per quod si quis Oceanum adire velit, iter sit peragendum. Iisdem quoque temporibus deletum est, quibus ut antè diximus, heretici inferiores euasere. Postea verò Mansor nouis illud cingi mœnibus curauit, ac in eo xenodochium egregium cum palatio magnifico extruxit, in quo se eius milites ubi videretur recipere possent. Amplissimum item hîc templum locauit, in quo aulam opere vermiculato fenestrisq; undique elegantissimis superbam construi voluit: atque ubi se morti proximum vidit, suis iniunxit ut corpus in ea aula sepelirent. Quod ubi sic factum esset, marmoream tabulâ illi ad caput, unam item ad pedes posuerunt, in quibus varia sunt descripta epitaphia. Hoc sequuti omnes eiusdem familiae magnates, in eadem aula sepulturam sibi delegerunt. Idem à Marinis factitatum legimus, cum illorum adhuc florere

Respublica. Ego eandem aulam aliquando ingressus, triginta ibi procerum sepulchra numeravi, omniaq; sedulo epitaphia excerpſi: id autem Anno euenit Hegira.

DCCCCXV.

Mader Auman. II.

NOstris temporibus à quodam conditum est pontificis Habdulmumen thesaurario, in ripa fluminis Bura-gragi. Neque desunt qui propter quasdam ferrisodinas tantum exstructum affirmant. Ab Atlante decem distat passuum milibus, reperiunturq; inter Atlantem & hoc oppidum nemora umbrosa ingentibus leonibus atque leopardis plena. Tantisper dum penes conditoris posteros huius domini remansit, fuit incolis, aedificijs, templis, hospitijs, atque xenodochys refertissimum: verum quotidie magis ac magis ingruente Marinorum impetu, tandem ab illis deletum est. Incolae partim trucidati, partim capti, & partim in fugam redacti Selam confugerunt. Missae erant à Marocci rege auxiliares copiae, at ciues viribus victi, oppidum deseruerant, atque in deditionem Marinorum coniecerant. Verum aduentante à Marocco dux quidam cum exercitu numerosissimo, Marinum ducem oppido pellit, atque ipse sibi eius imperium assumit. Tandem vero ipse Marinorum rex cum suis copiis, cum fortasse Maroccum peteret, hac sibi iter instituit: qua re perterritus qui praedictum tenebat oppidum, antequam Rex adesset fuga salutem sibi quaesierat. Rex vero ciuibus omnibus interfectis, oppidum adeò destructum reliquit, ut ab eo tempore nullos habuisse incolos dicant. Visuntur & in hunc usque diem huius muri atque templorum quorundam turre. Ego hanc eo tem-

pora

pore visi, quo Fessa Rex cum suo cognato composuit, cumq;
Thagiam proficisceretur, quo sepulchrum eximie sancti-
tatis viri inuideret (seudi Euhasa vocabant) id Anno
euenit. DCCCC.XX. qui Christi fuit.

M. D. XI.

Thagia Temisna ciuitas. 12.

Angustum admodum est oppidum ante aliquot sa-
cula ab Africanis inter quosdam Atlantis mon-
tes extructum. Cælo utitur frigidissimo, agrum habet plus
satis aridum ac sterilem. Vastissimas habet Gluas leonibus
alijsq; feris refertas. Exigua hic frumenti provenit copia, sed
id abundè mellis atque caprarum pensatur affluentia. Nul-
lam apud hos reperias ciuitatem, domos habent rudi ad-
modum modo fabricatas, nullum enim habent calcis u-
sum. Visitur hic egregium quoddam summæ sanctitatis vi-
ri sepulchrum, qui tempore Habdulummen pontificis mul-
ta edidisse contra leonũ sauitiam miracula creditur, qua-
re ceu vates summus à multis est habitus. Memini me hu-
ius miraculorum enumerationem, apud quendam illius
gentis scriptorem legisse, quem Et dedle vulgò nominabant:
verum ea ne arte magica, an miro aliquo natura secreto
effecerit, incertum est. Huius interim fama, summaq; re-
uerentia in causa est, quòd id oppidum incolas habeat fre-
quentissimos. Fessani quotannis mox transacto paschatis fe-
sto, huc sepulchri visendi causa confluere solent, idq; tãta cū
hominum caterua, ut exercitum iure censeas, quisque enim
suum tentorium, & quæ vitæ necessitati cōuenire videtur
secum deuehi curat, sic gregatim centena tētoria aut nume-
ro interdum plura incedunt. Totis quindecim diebus in eo
sunt itinere, distat enim id oppidum à Fessa C. XX. ferè pas-

suum milia. Ego aliquoties cum patre illuc puer profectus sum, & in virili etate me propter crebra vota in leonum periculis nuncupata, sæpissimè admodum recurrendum fuit.

Zarfa. 13.

IN spatiosa atque amœna Temesnes planicie conditum fuit ab Africanis hoc oppidum, fluuiolos atque fontes habet limpidissimos. Circùm antiqua urbis vestigia, frutices permultos, ficus, cornos atque cerasos inuenias, quæ huiusmodi cerasa producant, qualia Romani Ultramarina appellare consueuerunt. Spinosa prætera hîc arbores sunt, cuius fructum Arabes Rabich nominant. Aliquantò minor est ceraso, sapore autem Ziçipho non adeò est dissimilis. Reperias & hîc passim palmas quasdam sylvestres, unde fructum quendam oliua Hispanica non multò dissimilem decerpunt, nisi quòd nucleus maior, saporis verò non tam gratus sit: sorbi propemodum saporem habere dixeris, antequam ad maturitatem peruenerint. Oppidum unà cum hæreticis deletum fuit, nunc illorum possessiones Temesnitærum scientem suscipiunt, idq; summo fit cum frugum fœnore.

Fessa tractus. 14.

EX Occidente à Buragrago flumine initium habet, distenditq; se Orientem versus ad stuium usq; quem Inauem vulgò dicunt: distant autem ab inuicem hi fluuii centum fere miliaribus. In Septentrione fluuius Suba, in Meridie verò Atlantis radicibus finitur. Ager illis tam frugibus, fructibus atque armentis abundans, ut nulli planè cedere videatur. Pagos hîc ubique maximos reperias, quos oppida non immeritò appellaueris. Planicies præteritorum belorum iniuria adeò vastata, ut paucos admodum iam ha-

beas

beat incolas, nisi quòd miseros hìc quosdam inuenias Arabes, quorum nonnulli proprium habent agrum, nonnulli cum Fessanis, alij cum Rege aut cum quodam aulico communem possident. Porro Sala atque Mecnasa ager à quibusdam Arabibus nobilioribus colitur, subijciturq; ut plurimum Regi Fessæ. Nunc quæ hic memoria digna reperiuntur, suo quoque loco enumerare decreuimus.

Sela. 15.

Vrbis antiquissima à Romanis condita, post à Gothis vi occupata. Deinde cum Mahumetanorum exercitus eam regionem ingressus fuisset, Gothi eam Mahumetico duci Tarico in manum dederunt. Verum ab eo tempore quo extructa fuit Fessa, cæpit hæc vrbs Fessanis parere ducebatur. Sita autem est in littore Oceani loco amœnissimo à Rabato sesquimiliari vix distante, sic ut Buragragus fluminis duas has vrbes ab inuicem dirimat. Hic ædificia antiquitatem præ se ferunt, domus opere vermiculato marmoreisq; columnis admodum superba. Templà ornatissima, officinæ sub porticibus latissimis compositæ. Post verò multas officinas arcus est qui (ut illi volunt) artem ab arte diuidit. ac (ut vno dicam verbo) omnia hìc reperias, quæ ad urbem ornatissimam atque Reipub. statum elegantissimum pertinere videntur. Adde quod vnus hìc Fessæ portus frequentissimos omnis generis mercatores tam Christianos quàm alios recipit. Huc Genuenses, Veneti, Angli, atque inferioris Germania populi se recipiebant. Anno Hegiræ DCLXX. à Castellano quodam duce occupata fuit, incolis fugatis, Christiani sibi urbem reseruarunt. At postquam eam per decem tantum dies occupassent, à quodam Iacob primo Marinorum rege adorti, (idq; ex improviso: non enim putabant illum ab eo instituto posse desistere quod iam

in Telenfinos cœperat) oppidani inferiores remanserunt. Maxima horum pars interfecta, reliqui fuga salutem sibi quaſierunt. Ab eo tempore Rex ille ceu princeps omnibus exoptatissimis illarum rerum potitus, atque post hunc regno successerunt qui ex eadem stirpe ortum ducebant. Et quamvis intra paucissimos dies hæc urbs hostibus fuerit rursus adempta, non tamen facile quis credat, quanta interea inciderit cum domorum tum Reipub. status immutatio. Vbiq; hîc inuenire licet domos vacuas, idq; circa mœnia potissimum: quæ quauis multo opere vermiculato marmoreq; elegantissimo sint ornatissima, nemo tamen est, qui eas inhabitare velit. Quæ ciuitati circumiacent loca, arenosa sunt: quorum permulta frumento non admodum sunt apta, sed hortos habent atque campos lino xilino feracissimos. Incola ut plurimum gossypium texunt subtilissimum. Conficiuntur item hîc pectines elegantissimi, qui per totum Fessæ regnum distrahuntur, habet enim ea regio buxi alteriusq; ligni ad id peragendum aptissimi bonam copiã. Composita admodum est in hunc usque diem illorum Reſpub. doctissimi hîc iudices, rectores atque legis administratores sunt. Innumeri illic Genuenses, mercatores ditissimi à rege in summo semper habiti sunt precio: nam ex illorum industria haud paruum quotannis sibi colligit emolumentum. Mercatores partim hîc, partim Fessæ suas habent mensas: atque quod ad mercaturæ tractum attinet, mutuam illi inter se operam præbent. Hos ego in negotijs atque mercaturis peragendis insigniter liberales intellexi: nihil non attentare audent, quò aulicis grati euadant, neque id lucri gratia, sed ut apud externos etiam candidi vocari merito possent. Meo tempore in Regis aula quendã vidi Genuensem, quem Thomam Marinum vocabant, hominem sanè doctum atque sapientem,

pietatem, hic à Rege summo profecto honore semper excipiebatur. Postquam iam triginta fere annis in regis aula vixisset, vita defunctus à rege Genuam, vti morti proximus petierat, cadaver mitti iussu est. Reliquit mercator ab obitu multos in Regis aula filios, qui & ditissimi, & Regi per omnia amantissimi perhibentur.

FanZara. 16.

Oppidum est non admodum amplum, sed in amenissimo quodam campo à Rege Machidin constructum, à Sela decem fere passuum milia distat. Estq; illis ager frumento ceterisque frugibus mire abundans. Extra urbis mœnia non procul à muro frequentes admodum limpidosq; inuenias fontes, quos hoc loco ab Abulchefeno Fessa Rege extractos ferunt. Temporibus Abusahidi qui vltimus Marinorum rex fuit, eius cognatus (Sahid vocabant) à Granatensium Rege Habdilla captus fuit, qui suum cognatum Fessa Regem per literas orauit, ut summam quandam argenti, à Granatensium Rege exactam mitteret. Quod ubi Rex facere denegasset, mox Habdilla suum captiuum liberati restituit, ac cum maximo exercitu Fessam misit, quò oppidum ipsumq; regem perderet. Sahid post hæc montanorum quorundam Arabum auxilijs adiutus septem annis Fessam obsidione cinxit, quo tempore deleta sunt omnia oppida vicina, omnes pagi atq; vici fere totius Regni. Postea autem pestis inter milites suborta, ipsum ducem cum bona sui exercitus parte abstulit, Anno Hegiræ. 918. Deleta verò illa oppida nunquam nouos ab eo tempore incolas receperunt, præcipuè FanZara quæ principibus quibusdam Arabibus, qui Sahid in auxilium venerant, inhabitanda tradita est.

Mahmora. 17.

MAhmora angustissimum oppidulum à quodam Muachidinorum rege eo loco conditum ubi Subo fluvius in mare labitur, distat tamen à mari ferè sesquimiliare, à Sela autem miliaribus plus minus duodecim. Quæ circumiacent loca, omnia sunt arenosa. In hoc porrò extructum fuisse ferunt, ut hostes à fluminis ingressu arceret. Haud procul ab oppido sylva est arboribus excelsis referta, quarum glandes magni atque oblongi, prunis Damascenis non admodum dissimiles, gustu verò atque suavitates castaneas vincunt. Vicini bonam horum partem Fessam conuehant, maximamq; inde pecuniæ vim colligunt, nisi quòd maximum semper illis instet à leonibus periculum, qui quàm sint totius Africae maximi, necnon & hominibus atque pecudibus infestissimi, solent non raro in eos sæuire qui hunc fructum colligunt, nisi sibi homines providere sciant. Ab hinc annis centum & viginti id oppidum eo bello deletum est, quod Sahid cum Fessæ rege gessisse diximus, neque inde quicquam remansit, præter exigua quadam raraq; admodum vestigia, quæ angustissimum fuisse oppidulum declarant maxime. Anno Hegiræ DCCCC. XXI. Portugallia Rex numerosum huc misit exercitum, ut propugnaculum in amnis ostiis extruerent, id mox ubi eo appulissent, cœptum est. Iam iacta erant fundamenta, iam muros in altum extollere cœperant, cum à Fessæ regis fratre illis institutum est interruptum: quin una nocte tria ferè Lusitanorum milia à Fessanis sunt interfecta, idq; in hunc euenit modum: Lusitani quadam nocte ante Solis exortum trium milium exercitus collecto, eo animo Fessanos inuisere statuerunt, ut bombardas omnes secum in nouam arcem abducerent.

ret. id autē incogitāter ab illis factū est, cum numero tantū
3000. essent, Fessani autē peditū: 50000. equitū vero 4000
numerabāt. Verū Lusitani milites tā astutē se suū nego-
tium peracturos sperabant, ut prius quā Fessani ad arma
profilirent, illi bombardas in arcem, quā inde duobus dista-
bat miliaribus, adueherent. Qui bombardas obseruabant
milites, numero ferē 7000. cum Lusitani in eorum castra
venissent, somno omnes sese dederant, fuitq; res tam fausto
Martē attentata, ut ad integrum ferme militare bombardas
auexerint, priusquam id hostes animaduertissent. Verū
rumore tandem nescio quo oborto, mox se Fessani ad arma
parauerunt, summoq; impetu Lusitanos sunt insequuti, qui
mox agmine in unum contracto, praelio omnes se composue-
runt. Et quamuis undique se hostibus inclusos uiderent,
tam non timuerunt, ut etiam summo impetu se in hostes
coniecerunt, tantoq; animo pugnaverunt, ut facile salui ad
suos redyissent, nisi scelestissimi quidam nebulones Fessani
Lusitanorum lingua clamitassent: Ponite arma socij, iam
pax est cum regis fratre sancita. Quod postquam Lusitani se-
cissent, Mauri, ut sunt admodum inhumani, hos omnes in-
terfecerunt, tribus tantum aut quatuor demptis, qui ducis
miseratione salui euaserunt. Hac strage fractus Lusitano-
rum dux (in eo namque praelio omnes amiserat, quorum vi-
ribus maximē sisus fuerat) auxilium ab alio quodam petijt,
qui cum classe exstructissima, cumq; nobilium magna multi-
tudine huc venerat. Atqui ille à Fessanis impeditus (hi il-
lum quotidie maximis vexabant incommodis, adeo ut mul-
tæ essent naues submersæ) non potuit quod in animo erat
perficere. Interea rumor de Hispaniarum regis morte inter
Lusitanos sparsus est, ita ut permulta naues adornarentur,
quæ in Hispaniam innumeros propemodum Lusitanos ve-

herent. Ille etiam qui relictus erat noua arcis dux, ubi se ab omni auxilio destitutum vidit, relictâ arce naues intrare voluit, quæ tum in ipso flumine erant. Verum factô in recessu totius ferè classis naufragio, scopetrariorm impetum euitare studentes, arenâ sese intigebant, cum non adeò altum eo loco flumen esset, atque à Mauris miserè interficiebantur. Quamplurimæ hîc naues igne consumptæ sunt, machinæ autem bellicæ in mare sunt dilapsæ. Adeò magna fuit illa Christianorum strages (decem milium scribunt nonnulli) ut totis tribus diebus maris undæ eo loco multo fuerint sanguine tinctæ. Post hæc Fessanus in fundo maris quadringenta repperit tormenta aenea. Duabus igitur ex causis maxima hæc Lusitanis obuēnit calamitas: primò quòd temerè vel minimo militum numero Fessanos aggredi sint ausi, quos tamen adeò potentes sciebant. Deinde quòd cum Lusitanis proprijs sumptibus ad hanc expeditionem classes mittere potuerat, non consultò videbatur suas cum Castellanis coniunxisse. Quandoquidem cum propter militum, tum propter consiliorum diuersitatem, nihil perniciosius, quam si quis duos simul populos in eandem gentem ducat: quin Fessani mox futuram victoriam ex eo sperant, quando exercitum ex duobus populis collectum vident. Nos singula huius regionis loca perlustrauimus, cum hinc Constantinopolim proficisceremur.

Tefelseltum. 18.

IN campo arenoso conditum hoc oppidulum à Mahmora Orientem versus quindecim, ab Oceano autem duodecim ferè distat miliaribus. Non procul hinc riuulus præterfluit, qui utrinque nemora habet multò immanioribus leonibus

nibus referta, quàm antea scripsimus, maximòq; illos afficiunt incommodo, qui in his regionibus pernoctare coguntur. In eo suburbano quàm Fessam proficisci solitum est, domunculam inuenias desertam, quæ conclaue concameratum habet: huc se miliones atque mercium vectores noctu recipere dicuntur, ostium vero ramis atque spinis muniunt quantum possunt. Neque desunt qui hanc domunculam (dum adhuc id oppidū incolas habebat) egregium fuisse diuersorium affirmant. Deletum autem est eo bello Sahidico, cuius iam antè descriptionem dedimus.

Mecnasæ descriptio. 19.

A Conditoribus Mecnasitis nomen accepit hoc oppidum, à Fessa triginta sex, à Sela plus minus quinquaginta, ab Atlante verò quindecim ferè distat miliaribus. Familias habet sexies mille, incolis diuissima. Quibus temporibus hi in campis degebant, tranquillam inter se gerebant vitam: verum dissidio inter eos oborto, qui inferiores remansere, cum pecore illis adempto, nihil amplius in campis esset quod agerent, consortio inter illos inito hanc sibi ciuitatem extruxerunt in planicie amœnissima. Huic vicinus est angustus quidam stuuus: horti qui hinc tribus circiter absunt miliaribus, omnium generum arboribus sunt foelicissimi. Mala hinc cotonea insignis sanè magnitudinis atque odoris colligere licet: mala item Punica hic reperiās, quæ maxima atque esui gratissima cum sint, nullos omnino habent nucleos, tamen vili admodum emuntur. Magna hinc etiam est prunorum Damascenorum, candidorum atque Ziziphorum copia, quæ vernis quibusque temporibus sole exsicca edunt: bonamq; partem Fessam deuehunt. Reperiās & apud hos bonam ficuum ac vuarum affluentiā, sed quæ non nisi recentes edi possunt: nam si ficus desiccare

conentur, non secus ac farina in puluerem reducuntur, neque una si exiccata sint, palato grata esse possunt. Tanta est illis malorum Persicorum atque chrysomelorum abundantia, ut ea planè negligant: sed Persica mala aquosa, immatura palato minime sunt grata. Olinarum apud illos cantharus (qui centum libras Italicas continet) sesqui aureo emi solet. Est quoque ea regio lini ditissima, quod Fessam ac Selam ad mercatum deferre solent. Templà hìc ornatissima structura mirifica visuntur: tria item collegia ac decem Thermae amplissima. Singulis Luna diebus forum hìc frequentissimum extra urbis mœnia reperias, ad quos Arabes vicini confluere solent. Hìc boues, castores, aliaq; id genus animalia emuntur: neque butyri, neque lanæ hìc desiderabis affluentiam, quæ omnia paruo admodum emuntur. Nostro hoc æuo rex id oppidum principi cuidam dono dedit, unde tantum quotannis fructum colligitur, quantum è tertia totius Fessæ regni parte. Multa quondam passa est ea ciuitas bellorum incommoda, adeò ut huius redditus nunc triginta, nunc quadraginta, nonnunquam & plurium etiam aureorum milibus sint diminuti: totis enim sex aut septem annis obsidione cinctam legimus. Nostro tempore huius princeps, qui regi fessæ germanus erat, populi fauore fretus, cœpit bellum aduersus suum principem atque germanum gerere. Quare Fessanus cum numerofo exercitu hanc urbem duorum mensium obsidione vexauit, quæ cum ei parère nullo modo vellet, vicina circum loca vastauit atque destruxit: adeò ut eo bello redditui annuo viginti & quinque aureorum milia adempta fuerunt. Quid de obsidione censendum, quæ ciues sex aut septem annis continuis fatigasse legitur? Tandem qui Fessano fauebant ciues, portam quandam aperuerunt, atque fortissimè aduersariorum sustinen-

tes impetum, Regem cum suis intromiserunt. Sic illorum ope urbe potitus est rex: perduellis autem Fessam captivus ductus, post aliquot dies effugit. Munitissima igitur atque amœnissima hæc ciuitas vicos habet admodum latos, aqua his limpidissima ex quodam aquæductu, qui per tria ferè extenditur miliaria, profluit, atque variè se huc atque illuc inter ciues diffundit. Molæ ab urbe duobus ferme absunt miliaribus. Incolæ validissimi armisq; exercitatisimi, nullis liberalitate neque ciuilitate cesserint, ingenio tamen sunt aliquantò hebetiori atque rudiusculo præditi: illorum quidam mercaturam exercent, alij artificium aliquod, reliqui pro nobilibus habentur. Dedecori habetur si quis iumentum frumento onustum ad agricolam mittat. Perpetuas ferè semper alunt cum Fessanis inimicitias, verum unde id natum sit, vix sciri potest. Nobilium fœmina nunquam nisi noctu domum exeunt, nec tum non nisi cooperta, ut à nemine videantur, tanta hîc viros vexat Zelotypia. Vernis temporibus adeò lutosâ hæc urbs est, ut mihi sapiissime non minus molesta quàm tædiosa fuerit.

Gemiha Elchmen, 20.

Antiquum hoc oppidum in planicie non procul à Thermis quibusdam conditum, à Mecnasa Meridiem versus quindecim, à Fessa Occidentem versus triginta, ab Atlante verò decem circiter distat passuum miliaribus. Hac Fessa Tedletem proficiscentibus iter patet. Illorum ager ab Arabibus occupatus, oppidum autem bello Sahidico deletum fuit. Quibusdam tamen in locis mœnia adhuc integra, turres autem atque templa tectis nudata videre licet.

Cannis Metgara. 21.

Oppidulum hoc ab Afris in Zuaga campo extructum, à Fessa Occidentem versus quindecim ferme distat miliaribus: ager illis fertilissimus, hortos habuit ad duo miliaria fructibus foelicissimos: verum iniuria belli Sahidici vastatum. remansit ea regio centum & viginti annis habitatoribus orba. Postquam autem Granatensium pars quaedam Mauritaniam traiecit, cepit hac regio novos recipere colonos. Et quoniã Granata ut plurimum serise exercebat, factum est quod innumeras huc aduehi arbores curauerint, quae miora ferebant candida. Sacchari praeterea cannas quamplurimas huc attulerunt, è quibus non tantum collegerunt, quantum solent in Betica. Habuit hic locus aliquando incolas admodum ciuiles, sed id nostris temporibus videre non contigit, quandoquidem iam omnes agriculturam exercent.

Banibasilum. 22.

Oppidulum hoc ab Africanis in ripa cuiusdam riuuli eo loco extructum est, qui Mecnasen à Fessa equis inter se spatys dirimit. A Fessa Occidentem versus circa decem & octo distat passuum milibus. Planiciem habet in qua riuuli permulti suam desumunt scaturiginem, quaeq; omnino ab Arabibus hordeo atque lino exculta est: neque hic aliud quicquam seri commodè potest, cum propter sterilitatem, tum propter perpetuam ferè aquarum inundationem. Quicquid hic utilitatis colligitur, id in uniuersum ad Fessae summi templi Sacerdotes redit, colligunt autem singulis ferè annis XX. M. aureorum. Fuerunt & olim hic spatiosi atque fructibus foetundissimi horti, quod ex monumento quod facile videre poterit, sed una cum ceteris ciuitatibus excisi sunt tempore Sahidici belli. Vrbs circiter

C.X:

C. X. annis incolis nuda remansit, sed redeunte à Duccala Fesse Rege, aliquam sui populi partem hunc locum inhabitare iussit, quamvis id populus agrestissimus invito animo perficiat.

Fessa, totius Mauritaniae Metropolis,
eiusq; conditores. 23.

FESSA temporibus Aronis Anno Hegiræ CLXXXV. hoc est à Christo nato. 786. ab hæretico quodam condita est. Cur autem sic dicta sit, nonnulli ex eo esse opinantur, quòd cum prima eius iacerentur fundamenta, eo loco inuentus fuerit auri cumulus, quod Arabibus Fez appellatur. quæ quidem ratio non mihi sinistrè quadrare videtur, quam nonnulli à flumine sic dicto nominatam putent. Quoquo autem modo se res habeat, alys discutiendum relinquimus: illud certissimum habetur, conditorem habuisse Idridem, qui pontifici maxima consanguinitate coniunctus fuit. Huic eò magis pontificia dignitas debebatur, quòd Hali Mahumetis germani nepos fuerit, qui sibi Falernam Mahumetis filiam in uxorem duxerat, adeò ut ex utroque parente cognationem duceret: Aron verò ex altera tantum parte, nepos videlicet cuiusdam Habbus, qui Mahumetis auunculus fuit. Uterque tamen à Pontificatu eas ob causas quæ in Chronicis reperiuntur, exclusus fuit, quamvis Aron fraude sibi Pontificatum usurpauerit. Nam huius auunculus cum esset homo callidissimus, fingens se Hali familiae maximè fauere, maximeq; optare ut hæc pontificatum adipisceretur, suos legatos in vniuersum ferè orbem misit. Hic in causa fuit, ut ea dignitas ab Vmeuo ad Abdullam Sessac primum Pontificem translata fuerit. Quod ubi Vmeuus animaduertisset, Hali familiae mox bellum indixit, tantumq; armis effecit, ut nonnullos

in *Asiam*, reliquos verò in *Indiam* confugere coëgerit. Remansit tamen ex ea familia religiosus quidam in *Elmadina*, qui quum grandævus admodum esset, dignitatem illam non curavit. Relicti tamen sunt huic duo filij, qui ubi confirmatam ætatem attigissent, cœpere *Elmadinorum* familiæ mirum in modum favere, adeo ut ab hostibus in fugam reducti, unus in fuga captus, ac postea suspensus fuerit: alter, cui nomen *Idris*, in *Mauritaniam* aufugerit. Hic cum in monte *Zaron*, qui à *Fessa* triginta distat miliaribus, habitaret, non *Reipub.* tantum, verum & religionis quoque curam suscepit: atque huic annum censum numeravit totius *Mauritanie* tractus. Tandem sine prole legitima mortuus *Idris*, ancillam reliquit gravidam, quæ ex *Gothis* in illorum fidem illecta erat. Filium patris nomine *Idridem* appellauerunt. Hunc sibi incola Principem cum delegissent, curiosissimè educandum curarunt: post verò armis edoctum voluerunt, illiq; strenuum quendam atque rei militaris peritissimum ducem (*Rasid* vocabant) adiunxerunt, qui puerum instrueret. Vix puer decimum quintum excesserat annum, cum præclaris facinoribus atque stratagematis omnibus innotescere, mirisq; modis regnum amplificare cœpisset. Quare crescente indies exercitu atque familia, de exstruendo oppido, deq; habitatione mutanda cogitari cœptum est. Quamobrem innumeros ex omni natione architectos accersiri iussit: qui omnibus regionis locis sedulo perlustratis, eum tandem locum delegerunt, ubi iam *Fessa* est sita. Hic enim reperti sunt frequentissimi fontes, item & amplum quoddam flumen, quod ex planicie quadam non procul hinc nascens, placide admodum inter colliculos per octo fere miliaria fluit in planiciem. Ex Meridie verò nemus inveniunt, quod maximè ad oppidi cōmodū fore providerunt.

Hic

Hic igitur oppidulum in fluminis ripa ad Orientale latus condiderunt, quod ter mille familiarum capax erat: neque quicquam quod ad egregiam Rempub. pertinere videbatur, omisſum eſt. Deſuncto Idride, huius filius alterum e regione ab altera fluminis parte oppidum conſtruxit. Succeſſu verò temporis in tantum utrumque crevit oppidum, ut minima tantum inter ea eſſet diſtantiā: nam qui in hoc vel illo imperiū habebant, in hoc quiſque ſummis viribus incumbat, ut ſuam ampliſicaret diſtione. Poſthac verò circiter centum & octuaginta annis, maxima inter has ciuitates ſunt orta diſidia atque bella, quæ totos centum annos duraffe leguntur. Tandem Luntunorum Rex Iosephus, exercitu maximo in hos principes educto, captiuos in ſuam patriam adduxit, atque crudeliſſimo mortis ſupplicio affecit. Incolas verò ſic fudit, ut interſectorum triginta millia ſint enumerata. Deinde ſtatuit Iosephus, duo illa oppida in ſummam rerum omnium concordiam reducere: quare longo in tranſuerſum fluuij ponte exſtructo, muroq; utriuſq; e a parte ſoli æquato, in unum tandem redegit, quod poſtea in duo decim diuiſit regiones. Nunc ſingula quæ hic hodie memoratu digna viſuntur, ſuo quoque loco enumerabimus.

Exactiſſima Feſſæ deſcriptio. 24

Dictu incredibile, quam ampla, quàm frequēs, quàm que muris egregie cincta ſit hæc ciuitas. Maximam eius partē montes atq; colles occupant, ſic ut urbis tantū medio planicies reperiatur. Duabus vijs fluuius oppidum intrat, in duas namque eſt diuiſus partes, quarum altera Feſſam nouam alluit, hoc eſt latus Meridionale: altera autē eo loco ingreditur, qui Occidentem reſpicit. Moxq; urbem col-lapſus in infinitas ferè, per quosdam aquæductus ſeſe ſpargit, ac per ſingulas ferè domos, per templa, per collegia, per-

hospitia, & Xenodochia sese diffundit. Templis vicina sunt quedam forica ad quadratæ domus figuram ædificata, quibus circum adiunctæ sunt cellula quedam cum suis porticibus: horum singula fontem habent, qui per parietem per-rumpens, in quodam marmoreo recipitur vasculo, deinde per foricas percurrrens totius ciuitatis sordes secum trahit atque foras in fluuium educit. Huius domus medio fons est admodum humilis, cuius profunditas trium est cubitorum, latitudo quatuor, longitudo autem duodecim, aqua porro per quosdam canales in iam dictas foricas mittitur, quæ numero ferè centum sunt & quinquaginta. Maxima domorum pars lateribus depicta, lapide sunt elegantissima. Aperta item loca atque porticus ex latere versicolori extructa sunt, qualia sunt vasa illa cretacea quæ Itali maiorica appellant. Domorum laquearia multo auro alijsq; coloribus elegantissimis depingunt, quæ quidem lignea & plana fabricantur, quò æstiuo tempore pannus superinstermi commode possit, nam hic propter æstum noctu quiescere solent. Habet autem qualibet domus duas, nonnullæ verò tres contignationes: deinde elegantissima his addunt deambulacra, quibus ex vno in aliud transeunt sub eodem tecto cubiculum, nam medium semper domus tecto caret, cubicula autem quedam ab hac, alia ab illa parte sunt ædificata. Ostia cubiculorum insignis sunt altitudinis atque latitudinis: quiditiores sunt, ea ex quodam ligno elegantissimo atque artificiose inciso conficiunt. Cubile quodlibet armarium ornatis-simè depictum habet eius latitudinis qualis est cubiculum, quidam illud altum, quidam sex tantum palmorum altitudinis volunt, ut supra lectum locari possit. Omnia cubiculorum deambulacra columnis lateritijs maiorica obductis, quedam etiam marmoreis innituntur. Columnas autem in

super

superiori loco arcu quodam connectunt, quem multo muse-
aco exornant. Quæ tabulatum sustinent trabes, summo ar-
tificio incisæ sunt atque depictæ. Reperias & apud quas-
dam domos cisternas figura propemodum quadratas, qua-
rum latitudo sex, aliquando septem, longitudo verò nonnul-
lis decem, nonnullis autem duodecim est cubitorum, altitu-
do quorundam sex, quorundam septem est palmorum, om-
nes autem apertæ lateribus & maiora obducta variè pi-
ctæ. In longitudine cisternæ fonticulos elegantissimos con-
struunt, qui aquam in vasa quædam marmorea diffun-
dunt, uti in Europa multis in locis videre licet. Vbi fontes
aqua peræquantur, quod super est in cisternas coopertis
quibusdam aquæductibus effluit: quodq; cisternis superflu-
it, id rursus alijs meatibus in latrinas fertur, ac sic tandem
in fluvium dilabatur. Cisternæ porro munda atque nitide
semper servantur, neque eas unquam præterquam æstate
coopertiunt, quo tempore in ijs se viri, mulieres, atque pueri
ablueri solent. Turrim insuper adibus fabricare solent multis
ornatam cubiculis, ad quam sese mulieres, ubi laboris sunt
pertæsa, recipere, animumq; remittere solent, à qua ad om-
nia ferè urbis loca prospectus patet. Templà atque oratoria
hic septingentesimum fere complent numerum. Reperias in-
ter hæc quinquaginta magnifica atque sumptuosissime ex-
structa tēpla suis instructa fonticulis, insigniter marmore
atq; lapide Italis ignoto cōpositis, columnæ in summitate ope-
re museaco, tabulisq; mirū in modū incisis sunt elegātissimæ.
Culmen perinde a q; in Europa ex asseribus cōpositū est:
area verò storeis ad inuicē consutis tā artificiose tegitur, ut
ne latum quidem digitu nudatum videre liceat. Parie-
tes quoq; intus ad hominis altitudinē storeis vestiuntur ele-

gantisimis. Turrim item quodlibet habet templum, è qua nonnulli qui huic negotio creantur, horas orationum indicare solent. Vnicum habet quodque templum sacerdotem, cui oradi cōmittitur ratio: hic etiam omnes qui ad templum pertinent redditus, pro necessitate dissipat: ex ijs namque fouentur lampades nocturnae, ianitores, & quinoctu horas orationi statuas clamando indicant: nam qui interdū à turri vociferantur, nihil inde lucrī habent, quā quod ab omni tributo atque exactione liberantur. Summum in hoc oppido templum, Carrauen appellatur, estq; tantæ magnitudinis, ut in circuitu sesquimiliare fere contineat. triginta & unam habet visendæ magnitudinis atque altitudinis portas. Tectum in longitudine centum & quinquaginta capit cubita Hetrusca, in latitudine verò plus minus octuaginta. Huius turris, unde plusquam stentorea voce ad concionem vocatur populus, altissima est. in latitudine viginti, in longitudine verò triginta innititur columnis. Ex Oriente, Meridie atque Occidente deambulacra habet, quorum longitudo quadraginta, latitudo autem triginta capit cubita. His subiecta est cella quædam, in qua oleum, lychri pensiles, storeæ, aliaq; id genus templo necessaria recondere solent. In hoc templo singulis noctibus DCCCC. accenduntur lucernæ, habet enim quilibet arcus suam lampada, atq; ij præsertim qui per medium chori extenduntur. Reperias et quosdam arcus, qui singuli centum & quinquaginta habent lucernas: item luminaria quædam maxima ex ære conflata, quæ mille & quingentas capiunt lucernas, quæ ex campanis confecta ferūt Christianis olim à Fessano rege adeptis. Suggestus in hoc templo iuxta murū reperias frequentes, unde doctissimi quidā viri populo ea prælegere solent, quæ ad fidē atq; religiōē pertinere videntur. Lectionē statim post auro-

rā auspicantur, atq; in primā diei horā producūt. Aestiva
verō lectio tātū a vigesima quarta hora, in noctis sesqui-
horam durat. Neque hic minorem habent moralis philoso-
phiae, quā earum rerum rationem, quae ad Mahumeti-
cam fidem conducunt. Lectio aestiva à privatis quibusdā
hominibus praelegi solet, hyeme autem ij tantum praelectioni
admittuntur, qui legis summam habere notitiam credun-
tur. numeratur autem professoribus amplissimum in an-
num stipendium. Huius templi sacerdos orationum tantum
curam gerit, & quicquid in pauperum usum offertur, sum-
ma fide administrare cogitur. Singulis quoque festis ab eo
omnibus pauperibus pro cuiusque egestate erogatur, quic-
quid pecuniarum aut grani allatum est. Quaestori verō red-
ditum singulis diebus aureum unum pendunt. Hic octo sub
se notarios habet, quorum quilibet singulis mensibus sex au-
reos lucratur: item & alios sex, qui locationes domorum, of-
ficinarum, atque aliarum rerum recipiunt, quae ad tem-
plum pertinent, hi pro mercede vigesimam sumunt omni-
um prouentuum portionem. habet praeterea & viginti
procuratores, qui extra urbis mœnia ad operarios, ad agri-
colas, ad vinitores atque hortulanos eant, atque de omnibus
prouideant: horum lucrum est singulis mensibus tres aurei.
Distant ab urbe fornaces plus minus viginti, qui calcem,
totidemq; qui lateres conficiunt, quae ad templi aut ad ali-
quam templi domum necessaria sunt. templum autem sin-
gulis diebus ducentorum aureorum prouentum recipit,
quorum plusquam dimidia pars in res praedictas expendi-
tur. Tum si quae sunt templa, quae nihil omnino prouen-
tus habent, ab hoc omnia foueantur necessum est si quid om-
nibus sumptibus superest, id in communem erogatur utili-
tatem: populus enim nullum planè prouentum recipit. Rex

nostro tempore ab huius templi sacerdote maximas sibi pecunias mutuò dari iussit, quas nunquam postea reddidit. sunt in hac urbe duo creberrima collegia, multis aedificijs multoque opere museaco elegantissima, horum omnes trabes incise, parietes tum marmorei, tum cretacei. Sunt quæ centum habent museolos, sunt quæ plures, sunt quæ pauciores, omnia autem diuersis regibus, qui ex Marinis oriundi erant, condita sunt. Atque horum quoddam est amplitudine et elegantiâ admirandum visuque dignissimum, quodque à quodam Rege conditum est quem illi Habu Henon vocabant. Hic egregium quendam fontem reperias marmoreum, cuius vas duas cupas continet. præterfluit quoque in hoc collegio riuulus intra canalemi nitidum atque elegantissimum, cuius margines marmore et maiorica sunt elegantissimè constructæ. Fria item hic visuntur deambulacra tecta, miro artificio atque labore ornatissima, quæ columnis quibusdam innituntur octogonalibus varijs coloribus distinctis. Ab una autem columna ad aliam arcus videas labore museaco auro atque cæruleo colore conspicuos, tectum autem ligneum est miro artificio incisum. Porticus cancelli elegantissimis sunt secreti, adeo ut qui foris sunt illos videre nequeant qui intus deambulant. Murus undique quantum manu contingere licet, opere cretaceo, quod maiorica vocant, depictus est. Reperi is multis in locis carmina quædam quæ annum indicant, quo exstructum fuit collegium: item et permulta in conditoris laudem conscripta epigrammata. Sunt et characteres magni admodum nigro colore abductæ quæ à longè optimè legantur. Portæ collegij istius ærea multo artificio ornatissima, cubiculorum verò ianuæ lignæ miro item artificio incisæ. Aula quæ orationibus est dicata, suggestum

gestum habet, ad quem nouem gradibus ebore & hebeno constructis ascenditur. Absoluto collegio dicunt nonnulli, Regem quantum pecuniarum in eo extruendo consumpsisset scire voluisse, moxq; folio vno aut altero perlustrato, quadraginta milium aureorum summam reperisse, quare omnino lacerum librum in eum fluuiolum coniecit, hoc addens ex cuiusdam Arabis scriptis dictum: Quicquid charum quamuis carum, si pulchrum carum non est: neque nimio constituisse dicendum, quod animo arridet. Fuit tamen Regi quidam à thesauris qui sumptum accuratissimè annotauit, atque in egregium hoc opus quadringenta & octuaginta aureorum milia insumpta collegit. Reliqua Fessa collegia cum hoc aliquam habent similitudinem, habetque quodlibet suos professores, quorum quidā ante meridiē, alij horis pomeridianis prælegunt. his autem optime à conditoribus prouisum est. Olim qui hic literis incumbebant, toto septennio vestitus atque victus dabatur, at nunc illis nihil præter cubiculum obtingit gratis. Bellum enim Sahidicum multas deleuit possessiones, quarum emolumentis alebantur studia. nunc autem ducenti huic collegio, illi verò centum vix aurei in annum redeunt, qui professoribus enumerantur. Hæc fortasse inter alias permultas una ratio est, cur tam minutum sit non Fessanum imperium modò, verum & totius Africa ciuitatum. Iam nullos habent hæc collegia præter externos quosdam scholasticos, qui ciuium victitant eleemosynis: & si quis è ciuibus inhabitet, numerum duorum vel trium non transcendunt. Professore lectioni parato, ex auditoribus quisquam textum prælegit, cui postea prælector commentum addit atque locorum obscuriorum interpretationem aliquam. solent & interdum præsentè prælectore discipuli inter se de lectionibus certare.

DESCRIPTIO^{NIS} AFRICAE
 Xenodochiorum atque balneorum, quae
 in hac urbe reperiuntur, de-
 scriptio. 23.

Multa Fessa reperiuntur xenodochia, praedictis collegijs neque structura, neque elegantia inferiora. Solebant in his quotquot adueniebant exteri per triduum communi sumptu excipi. Sunt & in suburbano quaedam, quae non minori sunt neque amplitudine neque artis praecellentia exstructa. Nihil his olim opulentius excogitari potuisset, verum eo tempore quo Sahidicum adhuc gerebatur bellum, cum ingenti pecuniarum summa egeret Rex, non defuerunt, qui ut xenodochiorum diuenderet bona, hortati sunt. Quod ubi populus permittere nollet, orator regius ea omnia bona ab huius regis auis atque proavis data populo persuasit, proinde multo praestantius esse, his periclitanti regi occurrere, qui bello finito omnia breui recuperare posset, quam omnes regis fortunas in discrimen adducere. Venditis igitur omnibus, Rex prius immatura morte interijt, quam quod erat in animo absolueret potuerit: quare bonis omnibus destituta remanserunt xenodochia. Recipiuntur quidam et hodie huius ciuitatis pauperes, verum nullo modo exteri, nisi doctores sint aut nobiles. Est hic et aliud quoddam, quod externos recipit morbo correptos, his solus datur victus, nullus autem illis adhibetur medicus, aut medicamentum: sed sunt quae egrotos curant, donec aut pristinae sunt restituti sanitati, aut animam expirauerint. Habent in hoc xenodochio & fanatici suum locum, qui strictissime catenati seruantur: huius autem loci pars quae deambulacrum respicit, ligneis atque ferreis trabibus est munitissima. qui illorum curam habet, quoties cibum illis adfert, bacillo ad id composito mordentes atque percutientes cohibet. Euenit etiam

etiā interdum, ut illac prætereūtes fanatici ad se accersant, ac quā iniquè hic detineantur, quantaq; indies contumelia à ministris afficiantur exponunt, cum tamen ad mentem se rediisse affirmant. Quod cū ita esse persuaferunt, tandem aliquantò propius accedentes veste una manu attrahunt, atque altera vestem atque faciem multo stercore defœdant. Et licet omnes habeant suas latrinas, nisi à seruis locus aqua subinde purgaretur, suo stercore perirent: adeo ut ingens perpetuusq; fœtor in causa sit, quo minimè à ciuib; inuisentur. Habet & hoc xenodochium multas mansiones, quæ à procuratoribus, Notarijs, coquis, alijsq; ægrotorum ministris occupantur, numeraturq; singulis in annum mediocre stipendium. Ego cū adhuc iuuenis essem, duobus annis hic Notarium egi, quod officium qui exercent, singulis mensibus tres aureos lucrantur.

Reperias præterea in hac vrbe plusquam centum balnea, multo artificio atque structura elegantissima: & quantus inæqualis sint magnitudinis, omnia tamen ad eundem modum sunt fabricata. Habet quodlibet balneū quatuor aulas: foris verò sunt quædā ambulacra loco eminentiori fabricata, ad quæ quinq; aut sex ascēditur gradibus: hic se homines exuunt, nudiq; inde ad balneū eunt. In medio aquam ceu in cisterna quadam conseruant. Primo igitur balneum intrare volentes, aulam quandam transeunt frigidam, in qua frigida seruaturn aqua, qua calidam commiscere solent, deinde ad alium locum aliquantò calidiorem itur, ubi à seruis mundantur atque abluuntur: postea ad tertium vaporarium, ubi quantum lubet sudatur, in hoc aqua calefit, quæ ligneis quibusdam vasis adfertur, ac in caldarium effunditur. Cuique homini eius aquæ duo dantur vasa, qui plura, aut qui largius lauari volunt, ministro ad minimum

liardum exsoluunt, vaporarij autem domino duo tantum teruncij numerantur. Ignis quo aqua calefit non nisi stercore quorundam animalium deficcato exstruitur: quamobrem permulij ad hoc aluntur pueri, qui huc atq; illuc per stabula discurrentes, sterco omne extra oppidum in cumulum congerunt, quo per duos aut tres menses sole indurato, ignem exstruere solent. Habent & fœmina suum vaporarium à viris secretum. Quædam tamen & viris simul & mulieribus seruiunt, diuersis tamen temporibus: viris nempe à tertia vsque in decimam quartam diei horam, reliquum temporis mulieribus patent. Interea dum se fœminæ ablunt, funem in primum ingressum extendunt, qui viris tum temporis non ulterius introeundum esse indicat. Neque viris hic cum vxoribus vel colloquium miscere datur, tanta illis est honestatis ratio. Solent hic tam viri quam fœmina genio admodum indulgere post lotionem, atque cantiunculis vocalissimis animi letitiam indicare. Iuvenes nudi sine aliquo pudore balneum intrant, viri autem pudenda linteolo tegunt. Qui ditiores haberi volunt, non commune, sed ornatum atque nitidum ingrediuntur, quod magnatibus semper seruatur. Quando aliquem ablucere volunt, hunc humi sternunt: postea nunc vnguento quoddam illinunt, nunc instrumentis sordes omnes auferunt. Ditioribus pannum feretrum substernere solent, caput verò in ligneum puluinar panno feretro tectum reclinare iubent. Reperias quoque hic tonsores atque chirurgos complures, qui & hic officium exercent suum. Maxima balneorum pars ad templa atque collegia pertinent, i illisq; maximam quotannis pecuniæ vim exoluunt, nonnullæ enim centum, aliæ centum & quinquaginta enumerant aureos. Neque hoc loco tacendum, quod balneorum serui singulis annis festum

festum habent diem, idq; hunc in modum. Conuocatis amicis tubis atque tibys urbem egrediuntur, atque ibi capam agrestem colligunt, quam linteo lixiuio madido in aeneo quodam vase tegunt: posthac multo tubarum atque tibi-
 arum sonitu, capam ad vaporarij usque ostium afferunt, ubi capam canistello inclusam suspendunt, dicentes hanc fore vaporarij omen felicissimum. Mihi tamen magis huiusmodi sacrificium videtur, quale solebant olim Africani peragere, cum nullam adhuc haberent legem, remansitq; is mos illis in hodiernum usque diem. Quod & inter Christianos videre licet, qui cum festa habeant permulta, multorum tamen rationem ignorant. Habuit praeterea & quodlibet oppidum suum festum, quae nunc a Christianis, cum illi rerum Africanarum potirentur, aboleta sunt, atque obliuioni tradita.

Hospitia. 26.

IN hoc oppido ducenta ferè sunt hospitia, atque inter haec maxima, quae in eminentiori urbis parte summo templo sunt viciniora. Horum quodlibet triplicem habet contiguationem: cubacula autem centum & viginti, aut etiam plura. Est & cuique suus fons cum secessu et aquaductibus elegantissimis, qui sordes omnes afferunt. Neq; unquam maiora me aedificia vidisse memini, nisi fortasse Hispanorum collegium quod Bononia est, aut palatium Cardinalis Sancti Georgij quod Roma visitur, cum his sit aliquo modo conferendum: omnes autem cubiculorum ianuae, deambulacro ex aduerso sunt posita. Et quamuis magna admodum atq; ampla sint huic urbi diuersoria, sordidissime tamen hospites excipiunt: nullus enim hic neq; lectus neq; lectica reperiri potest: hospes saltem lodicem quandam cum storea exhibet. Quod si cenā tibi parari velis, necessum est ut macellū ipse adcas, atq; tuo hospiti coquendus des quod inde tibi cotuleris

Fouentur & in his hospicijs viduae Fessanae, quae neque bona habent, neque affines à quibus alantur: harum singulis aut interdum binis cubiculum assignatur, proq̃ egregio hoc hospitio mulieres lectorum & coquinae curam gerunt. Pandochei hic omnes ex quadam stirpe originem habent, quae Elcheua dicta est, foemineo autem more incedunt vestiti, barbam radunt, atque adeò foeminas imitantur, ut non sermone tantum eas referant, verum & nent interdum. Habet suam quisque meretricem, cum qua consuetudinem seruat perinde ac si uxor esset, cum illa tamen non vultu solum, verum & moribus atque totius corporis habitu sint infames. Vinum adeò libere vendunt ac reuendunt, ut nemo sit qui molestiam aliquam inferat. Nulli hic praeterquam nebulones: ganeones, alyq̃ id genus homines sceleratissimi versantur: idq̃ ut liberius atque impuniùs peccare possint, habent pandochei inter se consulem, tributumque urbis rectori enumerant. Quod si usu veniat ut Rex exercitum aliquem conscribat, mox illi largum militibus commeatum mittere coguntur, utpote ad hoc muneris aptissimi. Nisi me historica lex eò coëgisset, ut rem ita prorsus ut se habet enarrarem, maluissem sanè hac silentio praetermissa, quibus Fessa miserè dehonestatur, quibusq̃ è medio sublatis, nullam haberet tota Africa regionem, quae cum hac ciuium probitate esset ullo modo conferenda. A pandocheorum igitur commercio adeò viri probi, literati, atque mercatores abhorrent, ut ne colloquium quidem cum his miscere velint. Est praeterea illis sedulo iniunctum ne quis aut templum, aut mercatorum caetum, aut balneum intret. Nec his quoque permittitur, ut in illa diuersoria commigrent, quae summo templo sunt vicina, quibusq̃ mercatores excipi solent. Nemo est qui non nequissimis his nebu-

nebulonibus male precetur: at quoniam regius exercitus hic opus habet, ut iam diximus, eam ob causam inuitis etiam ciuibus admittuntur.

Molæ. 27.

Quadringentis circiter locis, hic molas reperias. habet autem quilibet locus molas quinque aut sex, adeo ut molarum aliquot milia hic inuenias. qualibet vero mola in amplissima quadam aula columnæ est superimposita: solentq; multi rustici ciuitatis adire molas. Sunt & hic mercatores quidam, qui quum molas atque officinas habent conductitias, frumentum emunt, ac molitum ciuibus vendunt, unde etiam maximum emolumentum colligunt: nam potissima ciuium pars cum per facultatū tenuitatem frumentum penes se cumulare nequeat, farinam ab his emunt. sed qui aliquantò ditiores sunt, frumentum ipsi emunt, ac ad quasdam molas publicas delatum curant, ubi pro qualibet mensura solidum exsoluunt. Pertinent autem molæ omnes aut ad templa, aut ad collegia: nam ciuem ditissimum esse oportet, qui molam sibi propriam habeat, qualibet enim duorum aureorum ad minimū redditum domino persoluit.

Artificum, officinarum, atque
fori descriptio. 28.

Habet hic qualibet artes locum peculiarem, quarum nobiliores summo templo sunt proxima: nam notariorum officinas hic circiter octuaginta reperias, quarum quædā templo sunt cōtiguæ, reliquæ ex opposito sunt posita: habet autē quæuis officina duos semper notarios. Inde Occidentem versus bibliopolas inuenias plus minus triginta. Calcearij mercatores Meridionalem occupant plagam, hi à sutoribus calceos & cothurnos cumulatim emunt, atque

inter ciues distribuunt. Deinde qui puerorum tantum calceos suunt, quorum officinae sunt plus minus quinquaginta. In Orientali templi latere locum habent qui anea vasa aliâque permulta ex are confecta venalia habent. Ex opposito portæ maioris prædicti templi forum est fructuariû, in quo nullum fructus genus desiderare possis, officinis constans quinquaginta. Horum ordinem sequuntur cerarij mercatores artificio adeo ingeniosi, ut non immerito quis eos admiretur. Institores deinde reperias, sed numero admodum paucos. Forum hinc se offert olitorium, in quo mala citrea varijq; generis frutices perpetua fronde virentes, vernum tempus representant, quorû sunt viginti circiter tabernae: nam qui vino uti solent, inter arborum ramos recumbunt. His confines sunt & y lactarij institores, penes quos maxima semper est vasorum cretatorum, quæ Itali maiorica vocant, copia: lac autem à quibusdam afferri curant ligneis quibusdam vasis, ferreis constrictis circulis, quæ angustum os, fundum aliquanto latiore habent. ab his solent nonnulli singulis diebus magnam emere lactis copiam, atq; inde butyrum conficere: reliquum lactis aut congelatum, aut acere interdû ciuibus diuendût, adeo ut vix diem præterire crediderim, quo nō amplius quam vigintiquinq; vendantur lactis dolia. Hos sequuntur, qui gossipium vendunt, horum autem triginta sunt officinae: mox eos reperias qui cannabim, funes, capistra, aliâq; id genus ex cannabe confecta venalia habent. Deinde qui coriacea cingula, crepidas, capistra coriacea multo serico intertexta conficere solent: mox illorum sequuntur officinae, qui vaginas gladiatorum & equorum pectoralia consuunt. horum vicini sunt qui sal vendunt atq; gypsum. Post hos circiter centum officinae sunt figulorum, qui omnium generum vasa varijs distincta coloribus

loribus fingunt. Dehinc qui ephippia, baltea, habenas, aliaq; huiusmodi conficere solent. Deinde locus est baiulorum, quos numerum trecentefimum excedere puto: habent hi inter se consulem, aut potius præfectum, qui singulis se septimanis quantum perficiendum sit inter operas distribuit. Quod porro inde lucrum venit, quadam servatur in arca, quod inter eos diuidunt, qui ea septimana operati sunt. Dici non potest quanto amore quantaq; benevolentia se mutuo prosequantur, adeo ut si quenquam illorum è vita migrare contingat, viduam & proles communibus alant sumptibus, donec aut moriatur & ipsa, aut novum sibi delegat maritum: pueros verò summa cum diligentia educandos curant, donec alicui arti adoleuerint. Quod si quenquam contingat uxorem ducere, prolemq; ex ea suscipere, omnes ferè socios inuitant: vocati autem ad festum, sponso aut patri munuscula singuli offerunt. Nemo ad illorum admittitur consortium, nisi prius præcipuos illius artis ad cœnam vocauerit duces: alioqui dimidians saltem lucri portionem ferre potest. Ab omnibus liberi sunt tributis & exactionibus: quin & gratis illorum pinxitur panis. Quod si quisquam in flagitio aliquo deprehensus fuerit, is privato tantum, non publico afficitur supplicio. Omnes dum operantur, vestibus unius coloris breuiusculis utuntur: ociosi autem pro arbitrio vestiuntur: honestissimi aut sunt omnisq; probitatis cultores curiosissimi. Horum ordinem sequitur is locus, quem obsoniorum atq; eduliorum præfecti occupant. Hic quoq; edificium quoddam est arundine contextum atq; quadratum, in quo ciceres atq; napi vèdi solent, quæ tanto apud illos in precio habentur, ut à rusticis emere tantū liceat is, qui ad id muneris sunt creati, qui quidē telonarijs quoddā exolvere tributū tenentur: neq; ullus

vix est dies, quo non plusquam quingentas cicerum atque naporum sarcinas inuenies. Et quamuis maximo (ut iam diximus) habeantur in precio, vilissimo tamen constant: triginta enim aut viginti ad minimum librae liardo emuntur. fabae recentes suo quoque tempore paruo admodum constant. Non procul hinc officinas reperias, in quibus pila quaedam carnis pistillo contusa oleoq; fricta & multo aromate condita venduntur, quarum qualibet vnus fere ficus magnitudinem aequat, neque alio carnis genere quam bubula aridissima confici solent. Deinde septentrionem versus locus est, ad quem omnium generum olera adferuntur, quae cum carnibus condiri consueuerunt: huic autem rei quadraginta officinae sunt destinatae. Posthaec locus est, quem illi a fumo, Fumosum appellant: hic panem oleo frictum reperies illi per similem, qui apud Romanos mellens dici solet. huius maxima quotidie venditur copia: singulis enim diebus ientaculi vice sumunt, praesertim vestitus. cui obsonij loco carnes assas addunt aut mel: interdum iure quodam macerant sordido ex carnibus contusis composito, quas se mel elixas rursum contundunt, atque inde ius conficiunt, quod postea terra quadam rubra tingunt. Carnes non hic veru, sed furno assantur. solent enim duos furnos componere, sic ut vnus alteri superponatur: in inferiori ignem exstruunt, atque in superiorem ubi calor sufficere videtur, carnes inyciunt. Neque facile credas quam eleganter hic assentur: non enim illis fumus neque calor superfluus nocere potest, tota enim nocte lento igne coquuntur, ac summo mane exprompta publice venduntur. Singulis aut diebus carnes illae et panis (de quo antea diximus) tam copiose inter ciues diuenditur, ut ducentorum aureorum summam in singulos dies excedat: horum enim quindecim reperiuntur officinae,

eina quæ aliud nihil venale habent. Venduntur & hîc pî-
 sces quidam fixi, & carnes, præterea & panis sapidissi-
 mus quem laganum fere dicas. Hunc autem cum butyro pî-
 stum, non nisi cum butyro aut melle obsonij vice addito vo-
 rant. Reperias & hîc quorundam animalium pedes elixos,
 quibus rustici matutina hora in ipsis popinis ientaculum su-
 munt, deinde rursum se ad laborem recipiunt. Hos inse-
 quuntur, qui oleum, butyrum salsum, mel, caseum, oliuas,
 mala citrea & capparos vendunt: horum officinæ vasis te-
 staceis elegantioribus refertæ sunt, quæ multò preciosiora
 quàm quæ in ijs continentur. Butyrum & mel per præco-
 nes diuendi solet, qui certi sunt baiuli huic officio destinati.
 Neque quemuis ad vasa implenda admittunt, id enim of-
 ficij baiulis tantum quibusdam reservatur, qui ad hoc mu-
 neris lecti sunt, quiq; & olei mensuras implent, quoties il-
 lud mercatores emerunt. Vas apud illos centum & quin-
 quaginta libras capit, tantum enim butyri singulis vasis in-
 jicere solent rustici. Sequitur macellum constans officinis cir-
 citer quadraginta, in quibus carnes incidunt stateraq; di-
 strahunt. Nulla in macello animalia mactant, est enim
 huic rei locus quidam non procul à flumine dicatus, ubi
 postquam carnes adornarunt, per quosdam seruos huic tan-
 tum negotio destinatos in macellum mittunt. Verùm prius-
 quam inter populum quis suas carnes vendere audeat, eas
 macelli præfecto deferendas curat, qui simulatq; carnes vi-
 dit, chartula quadam earum precium inscribit, quam popu-
 lo unâ cum carnibus ostendunt, nec licet precium illud exce-
 dere. Sequitur forum in quo panni viliores venduntur. ho-
 rum centum ad minimum reperiuntur officinæ: pannos qui-
 busdam præconibus tradunt (horum plus minus sexaginta
 reperias) qui per singulas officinas pannum baulantes, præ-

cuius cuique indicant: quod si vendere contingat, pro singulis aureis liardos duos recipiunt. durat autem illud exercitium à meridie ad finem usque diei, nec sanè sine maximo mercatorum commodo. Reperias deinde qui arma, gladios, hastas, aliq̃ id genus instrumenta expoliunt ac vendunt. Postea piscatorum statio est, qui minimo optimos maximosq̃ vendunt pisces, cum in huius urbis flumine, tum & alibi captos: libram enim duobus tantum hic emas terentijs. Maxima illius hic est piscis copia, qui apud Romanos Laccia appellari cōsuevit, idq̃, præcipuè à principio Octobris ad mensem usque Aprilem, uti postea fusiùs dicemus, ubi de fluminibus mentio inciderit. Hos sequuntur qui caueas gallinaceas conficiunt, idq̃ ex arundine duriori: horum quæ draginta sunt officina: solet enim quisque ciuium bonam alere gallinarum copiam. & ne domum habeant multo galinaceo stercore immundam, illas sic perpetuò caueis inclusas seruant. Posthac illorū est locus, qui saponem liquidum venalem habent, verum non multæ admodum illorum sunt officina: quin & plures in alijs reperias urbis locis. Neque etiam Fesse, verum in montibus urbi proximis saponem confici solet, unde per quosdam muliones eum sibi aduectum curant. Deinde aliquot reperias officinas eorum qui farinam vendunt, quanquam & illi quoque variè per urbem huc atque illuc disperguntur: horum ordinem sequuntur, qui fruges atque legumina sationi quidem magis quàm esui accommoda, venalia habent: neque hæc ab aliquo ciue emere poteris, quandoquidem quisque suos sibi fruges seruare mauult: reperias & eodem loco vsultos, qui mulis aut equis fruges aut legumina quocunque velis deuehunt. solet autem mulus tres ferre in dorso leguminum mēsuras (quas muliones emetiri debent) idq̃, tribus altero alteri superimpositis

positis saccis. Postea sunt qui stramen vendunt, quorum decem reperiuntur officinae. Deinde forum ubi filum ac linum venit, tum & ubi linum pectitur: quod quidem ad instar magnarum adium extructum in circuitu quatuor habet ambulacra: primum occupant qui telam vendunt, filumq; ponderant: in alys duobus innumerae sedent mulieres, quae magna copia filum venale habent, quod quidem isthic per pracones venditur, qui à meridie in vesperam usque circumferunt. In huius loci medio frequentes reperiuntur mori, qui mercatoribus umbram praebent: tanta verò huc confluere solet mulierum multitudo, ut non facile sit se ex hoc mercatu subducere: suboriturq; non raro tanta inter feminas rixa, ut risum illas audiendo vix tenere possis: quin & pugnis se mutuo afficientes saepissimè videas. Nunc ad eam partem tandem descendamus, quae occidentem solem respicit, hoc est, à templo ad eam usque portamquà Mecnassenitur. Post eum locum, quem antea Fumosum appellauimus, via recta suas habent mansiones, qui situlas coriaceas conficiunt, quibus vtuntur aqua è puteis haurienda: huius artis quatuordecim sunt officinae. Deinde illorum locus est, qui viminea aut alia quæuis vasa frumento ac farinae reponendae apta conficiunt: hi triginta occupant officinas. Inde sutorum locus est, qui plus quàm centum & quinquaginta officinas implent. Post illorum ordo est qui clypeos conficiunt coriaceos, quales saepenumero in Europa aduectos videmus. Deinde viginti ferè officinas lotores quidam occupant, vilioris conditionis homines, ad quos ciues qui domi ancillam non habent, subuculas, lintheamina, aliaque id genus sordida deferre solent, atque ab ysdem post aliquot dies adeò nitida & candida recipiunt, ut incredibile ferè narratu videatur.

hi contiguas in hoc loco habent officinas: reperias tamen per totam urbem hinc inde dispersos plus quam ducentos eius generis homines. Deinde sequuntur qui lignea ephippia corio tegenda conficiunt, horum maximus in eo loco reperitur numerus, quia Orientem versus ad regis Abuhinam collegium itur. Hos sequuntur qui stapedes, calcaria, frena, aliaque huiusmodi adeo artificiose ornant, ut non facile tales in Europa reperiri posse arbitrer, horum plus minus quadraginta sunt officinae. Tandem illorum vicus est, qui rudi modo stapedes, frena, atque calcaria fabricant. hinc in plateam descenditur eorum qui ephippia de quibus iam locuti sumus triplici corio, eoque selectissimo, vestiunt: quod optimum est, supremum locum habet, vilius infimum, quae miro artificio perficiunt, ut videre est in plerisque locis Italiae. horum centum aut eo plus refertae sunt officinae. Deinde longas admodum habent officinas, qui hastas lanceasque conficiunt. Ab hoc loco rupem inuenias, quae deambulacra duo habet, quorum alterum ad Occidentalem portam, alterum ad regium quoddam palatium ducit, in quo se Regis soror, aut alius quispiam ex regis affinibus continere solent. hoc autem notandum, quod forum istud à summo templo initium capit: ego verò ne ordinem inuenterem, ea tantum descripsi fora, quae circumcirca sunt, ultimò de mercatorum statione dicturus.

Mercatorum Statio. 28.

VRbem non immerito eum appellabis locum, qui mercatoribus dicatus est, undique muris cinctus, duodecim habet in ambitu portas, quarum quaelibet ferrea catena in transversum ducta, equis & vehiculis transitum adiungit. Locus in quindecim diuisus est partes, duas sutores occupant, qui nobilium tantum calceos consunt: duas item se

ricary

ricarij mercatores, quorum alij, funiculos atque id genus ornamenta venalia habent, suntq; horum officinae circiter quinquaginta: alij sericum tantum ornandis subuculis, pulvinaribus, & huiusmodi rebus ex tela confectis aptum venale habent, quorum totidem ferè reperiuntur officinae. Deinde prostant qui muliebria cingula ex lana rudiori componunt, quæ nonnulli ex serico quoq; cõficiunt, verum nõ admodum elegantiora, illorum enim crassitudinem duos digitos excedere putem, quibus vel nauem contra ventorum iniuriam retinere possent. Hos insequuntur qui pannum ac telam vendunt, quæ ex Europa huc mitti solet: apud quos & pannum ex serico confectum, pileos, aliaq; huiusmodi venalia reperire poteris. Vbi hos præterieris, nonnullos reperiēs qui ctoreas, stibadia, pulvinaria, aliaq; permulta ex corio composita uendunt. Dein illorum locus est qui vectigal recipiunt, solent enim panni per quosdam præcones vendi, quos priusquam in forum adferantur, necesse est ut ab illis signentur, quos iam vectigal recipere diximus. Præcones plus minus sexaginta hic inuenies, qui pro singulis pannis liardum recipiunt. Postmodum sartorum quoque locum inuenias, qui tres sibi vicos occupant. Mox in forum descendis, in quo tela mercatores sunt, qui & muliebres subuculas venales habent: habentur autem hi pro ditissimis totius Fessæ mercaribus, nulla. n. est mercatura, quæ maius adferat emolumentum. Vltra hunc locum vestes quasdam venales reperiās, eo panno confectas, qui ex Europa istuc deferri solet. Singulis horis pomeridianis pannum per præcones in hoc loco venditur, idq; cuilibet licitum est, quoties necessitas aut olim quicunque casus cogit. Postremus omnium is locus est, in quo subucula, mappula, aliaq; permulta interpolata vendi solent: nec procul hinc tapetes, lectiq; stragula venduntur.

Quare hac urbis pars Caesarea sit appellata. 29.

Locus iste muro circumseptus Caesarea antiquo nomine à Monarcha illo Iulio Caesare deducto, appellatur: cuius hanc scriptores adferunt rationem: quòd omnes Mauritaniae ciuitates ijs temporibus, primò Romanorum, deinde Gothorum paruerunt imperio, habebatq; quaelibet semper ciuitas, aut Romanos, aut Gothos, qui tributa reciperent ac seruarent. Verum quoniam frequenter in hos populos intestina mouerat bella atque direptiones, visum est ut in qualibet ciuitate locus aliquis muris undique muniretur, ubi vnà cum tributo merces & preciosiora ciuium bona in tuto essent: sperantes hoc modo fore, ut ciues aequè anxie principis ac sua seruarent bona. Quod consilium si imitati fuissent Itali, non tam crebras passi fuissent direptiones. Sæpenitmero enim contingit ut intestino bello commoto, milites ubi hostium bona sibi non sufficere vident, mox quoque ad amicorum bona recurrant.

Aromatarij atq; Pharmacopola. 30

Hic loco vicini sunt aromatarij, idq; ea parte quæ Septentrionem respicit: horum centum & quinquaginta in via quadam recta sunt officinae, quæ utrinque munitissimis occluduntur portis. noctu vigiles quidam conducti atque armati vnà cum lucernis & canibus excubias agunt. Hi nec Syrupos, nec vnguenta, nec electuaria conficere norunt: nam à medicis domi perficiuntur, à quibus & petenda sunt. Maxima officinarum pars aromatarijs contigua est, quanquam maxima populi pars neque medicum norit, neque medicamentorum usum. Adeo ornata summoq; artificio fabricatae sunt hic officinae, ut non credide-

rim posse vssiam tales reperiri. Memini me in Tauris Persia ciuitate egregias aliquot officinas vidisse, sub quibusdam deambulacris elegantissime exstructas, verum obscuras, adeo ut multis partibus eas Fessa officinis postpositas existimauerim. Vbi has officinas praterieris, aliquot inuenies qui pectines ex buxo, aut alio quouis ligno parant. Orientem versus non procul à pharmacopolis, sunt qui acus conficiunt, horum circiter quinquaginta sunt officinae. Deinde illorum locus est, qui torno ebur aliaq̃ huiusmodi polire solent, quorum cum inter ceteras artes misceantur, non usque adeo magnus est numerus. Tandem aliquot reperias, qui farinam, saponem, atque scopas vendunt: qui cum foro ubi filum vendi antea diximus, sint proximi, vix numerum vigesimum implent: reliqui enim alibi reperiuntur, uti postea dicemus. Inter illos qui gossypium vendunt, reperias & nonnullos qui lectorum atque tentoriorum ornamenta venalia habent. Horum ordinem aucupes sequuntur, apud quos, etsi numero perpauca sint, reperias tamen omnium generum tam esui quam oblectationi aptas aues: unde & aucupum locus appellari consuevit. Postea illorum officinae qui funes canabinos venales habent. Mox sequuntur qui suberes siue magnatum crepidas conficiunt, quibus per lutosas plateas iter facturi nobiles uti solent, verum sumptuose admodum, multo serico conoque excellentissimo parantur: quae vilissima sunt, aureo ad minimum constant, nonnullae decem, reperiuntur & quae viginti quinque emuntur aureis. conficiuntur autem ex moro alba & nigra, iuglande atro & Zxypho, quae pro elegantioribus atque sumptuosioribus habentur, tametsi priores aliquantò fortiores sint, diutiusq̃ quamuis ferant iniuriam. Deinde decem officinas Mauri aliquot

Hispani occupant, qui balistas conficiunt: tum qui scopas ex palma quadam sylvestri componunt, quales Romæ & Sicilia aduectas indies videmus. Scopas autem magna quadam sporta per urbis plateas ferunt, easq; aut vendunt, aut furfure, cineribus, detritisue calceis commutare solent: furfurem pastoribus, cineres filorum dealbatoribus, detritos autem calceos sutoribus quibusdam reuendunt. Aliquantò ulterius fabri sunt, qui clauos fabrifaciunt: tandem viatores reperias, qui vasa quedam prægrandia in situla modum componunt: apud hos & frumenti quoque mensuras reperire licet. Quas ubi huius rei quidam præfectus examinavit, pro qualibet teruncium suo iure accipit. Mox lana sequuntur venditores, qui postquam lanam à lanionibus emerunt, per quosdam huic rei conductos purgandam atque abluendam curant. Corium ydem adornare solent, sed non nisi ouillum: bubulum enim, quoniam alia prorsus arte paratur, alium etiam habet locum. Deinde quosdam reperias qui sportas certosq; funiculos parant, quos Africani equorum pedibus addere solent. Quos subsequuntur ænei opifices: hos, qui non procul ab his pondera & mensuras: tum qui instrumenta parant, quibus linum atque lana carminari solent. Tandem in longum quendam descenditur vicum, ubi promiscuè multarum artium reperias artifices, quorum nonnulli stapedes, calcaria, aliq; huiusmodi (quæ fabri rudia & impolita reddunt) limare solent. Postea fabros quosdam lignarios habes, qui temonibus, aratris, molarum rotis, alijsq; huiusmodi conficiendis sese exercent. Tintoribus sua est in fluuij ripa mansio, quarum quælibet fontem habet limpidissimum, in quo quicquid ex serico confectum est, abluunt. Ex opposito latum admodum & spatiosum habent locum vallorum fabricatores, qui cum sit vmbriæ

briferis moris confectus, æstiuo tempore amœnitate sui valde recreat. Sequitur fabrorum ordo, qui mulas & equos calceant: tum & qui balistis arcus ex chalybe accommodant. ulterius qui equorum calceos cudunt: hos, qui telam dealbant: ubi & urbis pars quæ ad Occidentem vergit, finitur: quæ olim ciuitas per se fuit (vt antea diximus) ac post alteram adificata, quæ Orientem respicit,

Alterius Fesse partis descriptio. 31.

ALia quoque urbis pars ad Orientem sita, pulcherri-
mis palatijs, templis, ædibus, & collegijs abundat:
quanquam hic non tam copiosæ neque frequentes sint diuer-
sæ artes, atque in ea quam modò descripsimus. Hic enim nec
sunt mercatores, nec sartores, nec calcearij, præterquam ex
panno grossiori. Aromatariorum est fori exiguum, trigin-
ta officinarum capax. Ad mœnia urbis agunt laterarij &
figuli: paulò inferius forum est amplum, in quo vasa candi-
da figulina, catini, scutellæ, patinæ venundantur. Vterius ad
forum itur granarium: in quo cellæ sunt frumentariæ. E re-
gione templi forum est lateribus stratum, in quo diuersæ
exercentur artes atque opificia. Sunt & aliæ artes mecha-
nica, variè per totam urbem dispersæ: mercatores autem
pannarij vnà cum aromatarijs, loca sibi destinata occupant.
Numerantur in hac urbe quingentæ & viginti textorum
ædes, pluribus contignationibus aulisq; spatiosis magnificè
admodum constructæ: in quarum singulis multæ sunt tex-
trina, quæ locatoribus magno sunt emolumento: huius opifi-
cij asserunt in urbe esse ad viginti milia, quemadmodum in
molendinorum exercitio. Sunt quoque in hac urbe centum
officinæ filo candidando extructæ, quarum potiores ad flu-
minis ripam sitæ, caldarijs, & vasis muratis sunt instructis-
simæ: & in alios urbis vsus sunt ingentia ædificia, in quibus

varij generis lingua serrantur, quod quidem officium à Christianis mancipijs exercetur, & quicquid inde lucri consequuntur, ad illos redit à quibus aluntur. His nulla omnino quies datur, præterquam diebus Veneris à meridie in vesperam, & octo diebus diuersis temporibus per annum dispersis, in quibus Maurorum celebrantur festa. Habent & meretrices suum locum, quæ fautores habent maximos interdum potentissimosq; urbis rectores. Reperias quoque non nullos ænopolas, quibus vel impunè meretrices alere, & cui libet tradere licet. Sunt & hic amplius quàm sexcenti fontes limpidissimi muris cincti, curiosissimeq; seruati, quorum quilibet subterraneis quibusdam ductibus, variè se huc atque illuc per domos, templa, collegia, & hospitia diffundit: estq; illis hæc aqua multo charior: nam quæ e flumine peti solet, frequenter æstiuis temporibus desideratur: huc accedit, quod quoties aquæductus sunt purgandi, flumen extra urbem ducatur necessum est. Solet igitur qualibet familia ex fontibus sibi petere aquam: & quanquam nobiles tempore æstiuo fluuiali utantur, iubent nihilominus & fontanam adferri, quod frigidior sit, gustuq; gratior. Vere autem contrarium accidit. Fontium porro maxima pars ex Occidente et Meridie fluit: nam quæ Septentrionè respicit, montibusq; montoribusq; Tiburtinis est referta, ubi antra quadã reperias, in quibus frumentum ad multos annos seruari solet: quadã verò adeo ampla ut plus quàm ducenta capiant frumenti modia. Qui in ea vicinia habitant ciues, quiq; an: ra ea possident, satis inde pro vitæ necessitate colligunt, centesimam namque singulis annis frumenti mensuram pro locatione referunt. Pars quæ ad Meridiem est, dimidia fermè incolis est vacua, hortos habet fructiferos, in quibus nullum fructuum florumq; genus desiderari potest. Cuiuslibet horto

sua sunt ades, fonsq̃ limpidissimus, rosis, alijsq̃ herbis cinctus odoriferis, adeo ut si quis Verno tempore hanc inuisat urbis partem, habet unde & animum & oculos pascat: quare paradysum non immeritò dixeris, cum in ijs nobiles ab Aprili ad Septembris vsque finem se continere soleant. Ab Occidente, hoc est ea parte quæ regia vicina est arx visitur, quæ à Rege Luntinæ extructa, magnitudine oppido æquatur: in qua Fessa principes priusquam hinc regiam statuisent, se continere solebant. Verum postquam noua Fessa à Marinorum regibus ædificari cœpit, arx tantum urbis præfecto relicta est. Visitur in ea egregium sanè templum, ijs temporibus ædificatum, quibus, ut diximus, à principibus & magnatibus occupabatur, postea multa loca diruta, atque in hortos conuersa sunt: præfecto quædam tantum relicta sunt ædificia, partim habitationi, partim litibus definiendis apta: est & hinc concameratus quidam locus, in quo captiui detineri solent, adeo spatiosus multisq̃ columnis superinstructus, ut trium millium hominum capacem multi affirmare velint: neque in hoc carcere locus aliquis segregatus reperitur, quandoquidem Fessæ omnibus unus idemq̃ carcer assignatur. Præterfluit hanc arcem riuiulus quidam præfecti negocijs accommodus.

Magistratus, iura administrandi, atque vestiendi
apud Fessanos modus. 27.

Habet Fessa particulares quosdam magistratus atque indices: est præfectus qui causas civiles definit, & in malos animaduertit. habet & ius canonicum suum quoque iudicem, ad quem omnia quæ in lege Mahume-

tana continentur, pertinent. est & præterea iudex quidam qui Matrimonia atque repudia curat, quiq; testes omnes et audire, & audita probè dyudicare consuevit. Deinde causarum patronus, ab quem ab iudicum sententia prouocant, cum vel falluntur, vel authoritati inferioris notæ doctoris innixi sententiam ferunt. Præfectus magnam vim nummorum sibi corradit ex condemnationibus, quæ diuersis temporibus sunt. Hoc autem serè modo reus peragitur, postquam centum aut ducentis coram præfecto plagis affectus est: carnis nex catenam collo inijcit, atque hoc pacto nudum (pudendis tantum exceptis) per omnes ciuitatis partes deducit, carnisicem comitatur quidam satelles, quodq; perpetratum est à reo facinus, omnibus nunciatur, donec miserum suis vestibus indutum, in carcerem reducant. Fit etiam sæpenumero, ut multi simul concatenati per urbem ducantur. Præfectus pro quolibet reo supplicio affecto aureum unum cum quarta habet, nec non & à quolibet iam primum carcerem ingresso nonnihil sibi tributi dari iubet, quod per quosdam mercatores aliosq; artifices ei rei destinatos particulatim numerari solet. atque inter cætera emolumenta, ex quodam monte annuum prouentum septem milium aureorum colligit: idem quando res exigit, Fessæ regi trecentos alit equites, stipendiumq; persoluit. Qui ius canonicum dicunt, nullum nec salarium, nec præmium inde percipiunt: vetitum enim est lege Mahumetica, ne iudici quicquam persoluatur, sed victum sibi parent vel ex prælectionibus, vel sacerdotijs: habet & hæc facultas suos causidicos idiotas literarum prorsus ignaros. Est in hac urbe locus, in quem iudices propter debitum aliquod, aut leue quoddam crimen ciues conjicere solent. Reperias in tota hac urbe quatuor tantum satellites, qui noctu ab hora vigesima quarta in secundam

vsque

usque omnes ciuitatis partes circumeunt, neque aliud salarium quàm certum censum, quem ab his quos in vincula deducunt, pro delicti magnitudine exigunt, illisq; liberè permissum est, ut & vinum publicè vendant, & scorta domalant. Nullos habet præfectus neque scribas, neque notarios, sed sententiam quam libel ore profert. Vnus tantum est in tota vrbe qui census ac vectigalia recipit, numeratq; singulis diebus in Regis usum triginta aureos: substituit nonnullos qui singulas urbis portas obseruent, neque vlla res est, quamuis exigui precij, quæ non aliquid census exsoluere cogatur. Solent & interdum in campos usque extra urbem milionibus obuiam procurrere, ne qua fortasse mercatura celetur, aut tecta in urbem deuehatur. quod si fraudem comperiant, duplex exigunt vectigal. Is autem hac in re seruari ordo consuevit, ut duos aureos in singulis centum vectigalis loco pendant: pro onychinis gemmis quorum magna huc affertur copia, quarta persoluitur: ligna, frumentum, boues, gallinæ, nihil census enumerant. neque ad ingressum urbis arietes tributum exsoluere coguntur, sed in macello duos liardos: & eius præfecto vnum pensitant. Qui autem macelli præfectus est, duodecim semper secum satellites habet, ac totam frequenter adequitat urbem, panem urbisq; pondera examinaturus. Quod si panem infra iustum pondus distrahant, pistorem publicè fustigare ac eo modo per urbem deducere iubet. Solet istud officij insignis tantum prohibitatis dari viris: nunc autem cuiuis, quantumuis ignaro aut scelesto conceditur. Huius urbis ciues civili vtuntur habitu, vernis temporibus vestes gerunt extero panno confectus: sagum subucula addunt dimidys tantum strictisque manicis, cui vestem quandam latam atque ante pectus occlusam superinduunt. Pileos habent simplices, quales apud

nostrates noctu gestari videmus, verum qui aures illis non contegant: pileum fascia quadam tegit, quam binis glomerationibus capiti & circum barbam obductis nodo hærere faciunt. Caligas nec fœmoralia gerunt, verno tempore equitaturi ocreas sumunt: at qui tenuioris sunt fortuna, sagum tantum habent & barnussum quem vocant, & vilissimum pileum. Doctores atque nobiles grandævi veste quadam latis manicis incedunt, quemadmodum nobiles Veneti. Plebei vestes ferè ex panno graviori atque albo conficere solent: Mulieres sic satis ornate incedunt, æstivo tamen tempore solam subuculam gestant. Hyeme palla vestiuntur latis manicis ante pectus occlusa, qualis ea est, quam viros gestare modò diximus. si quando in publicum prodire volunt, fœmoralia cruribus addunt, quibus totæ tibiæ cooperiuntur, præterea pannus illis ex capite pendet, qui ad Syriæ formam totum corpus velat. facies quoque tela quadam incum velatur modum, ut oculis tantum fenestellas quasdam relinquant. Aures annulis aureis gemmisq; ornant preciosissimis: qui inferioris sunt conditionis, argenteos tantum annulos auribus addunt, neque alias in aures habent. Brachijs armillas adiungunt aureas, quæ nobiliores sunt: reliquæ argenteas, nec non & tibiæ circulis aureis argenteisve ornare solent, idq; pro facultatum ratione.

Cibum capiendi modus. 33.

Nunc quoque de victus ratione nonnihil dicendum est. vulgus bis qualibet septimana carnes recentes coquere solet, nobiles verò & ditiores, quotidie & quoties lubet. Ter in die sumunt cibum: ientaculum ex fructibus quibusdam & pane, vel liquido pultis genere farina frumentonæ constat: hyeme far liquidum carnibus salsis conditum

sum sorbent. In prandio carnibus, acetarijs, casco, atque oli-
vis vescuntur: æstate autem aliquantò lautius prandent.
Cæna concoctu facillima, pane, melonibus, vuis, aut lacta-
rys paratur: at hyeme carnes elixas comedunt, quam Cuscio
su appellant, quæ ex farina in massam redacta conficitur,
et in vasis quibusdam perforatis primò igni admonetur,
deinde butyro subacta iure quodam conspergitur. Est et
quibusdam carniū assarum satis frequens usus. Habes hîc
tam nobiliū quàm plebeiū vivendi formam: quan-
quam magnates nonnihil lautius cœnent. verum si nobi-
liū victum qui in Europa sunt, respicias, miseros atque
sordidos Africæ nobiles dixeris, non ob ciborum raritatem,
sed quòd nulla prorsus inter hos mundicie servetur regula.
mensa nanque illis humilis, nuda, atque sordida apparatus:
nullas præter terram sedes habent, nulla omnino præter di-
gitos unguesq; instrumenta. Cuscusu omnibus una tantum
testâ apponitur, ex qua tam nobiles quàm alij manibus non
cochlearibus exhauriunt. Ius simul cum carnibus eadem
quoque lance apponitur, unde sibi quisque quam vult par-
tem digitis aduncis excerpere solet: nullos prorsus in mensa
cultros videas, quin canino more carnes lacerant, atque
summa cum festinatione vorant. neque potum sibi quis ex-
petit, nisi prius cibus expleto stomacho, tum demum quis-
que ingentem epotat aquæ cyathum. Doctores quidem ali-
quantò melius habent. sed ut verum fatear, vix tam
miserum habet Italia nobilem qui non victu, de-
licijs atque apparatus magnificentia vel
summos quosque superet Afri-
cæ magnates.

Qui in matrimonijs consecrandis ser-
uantur ritus. 34.

Circa matrimonium hæc ferè seruatur regula. Vbi pa-
ter filiam cuidam despondit proco, mox in templum
itur, sponsum ac sponsam comitantur parentes & consan-
guinei, duo item accersuntur notary, qui presentibus om-
nibus pacta dotemque conscribunt. Qui mediocri sunt for-
tuna, filia triginta aureos in dotem enumerant, cui ancil-
lam quindecim ad minimum aureis emptam adiungunt:
præterea & telam versicolore serico intertextam, cum
alijs quibusdam panniculis ex serico confectis, quos in capi-
te pepli loco gestare solent. deinde & par calceorum artifi-
ciose atque eleganter consutorum: duo item soccorum paria
elegantissima: multas quoque clenodias argenteas, aut ex
alia quauis materia fabrefactus, ut sunt pectines, suffimen-
ta, ventilabra, aliaque istiusmodi, quæ mulieres maximo ha-
bent in precio. Quibus ita peractis, quotquot utrinque inter-
fuerunt, ad cœnam vocantur, quæ ut sit suis delicijs optimè
referta, panis adfertur frigus: quem antea melle tempera-
tum diximus: huic carnes adduntur assæ, idque primo sponsi
sumptibus: postea & sponsæ pater suum apparare iubet con-
uiuium. Quod si filia præter iamdictam dotem aliquas de-
derit vestes, hoc illi pro liberalitate quadam ascribunt.
Quanquam pater dotem triginta tantum aureorum pol-
licitus sit, solet tamen interdum ducentos, nonnunquam
etiam & trecentos insuper in vestibus conficiendis, nec-
non & alijs quibusdam ad mundum muliebre perti-
nentibus consumere aureos. Rarò autem pro dote do-
num, vineam, aut agrum aliquem donant. Sponsæ tres
conficiunt pallas, easdemque ex panno sumptuosissimo: tres
item ex serico undulato, aut alio quouis panno preciosos
Subuculas

subiculas item artificiosissimè elaboratos, necnon & pepla elegantissima, & linteamina artificiosis emblematis undiquaq; exornata. ceruicalia item & puluinaria elegantissima. Solent quoque octo anaclinteria sponsæ dari, quorum quatuor ornatus tantum gratia armaria contegunt, duobus lana viliori refertis lecti vice utuntur: ac duobus coriaceis cubiculi stratum sternunt. Dantur insuper tapetes quidam villosi, circiter vlnarum viginti: tria item stragula, altera parte panno ac tela suffulta, altera verò tomento referta, quibus noctu sic utuntur. Parte quadam lectum sternunt, aliam reflexam corpori subiciunt: quod illis persacile est, cum utrinq; decem circiter vlnas in longitudinem pateat. His totidem serica multo artificio à superiori parte exornata addunt, quæ ab inferiori parte tela & gossypio duplicata sunt. Dant & candida stragula, æstivo tantum temporis accomoda: tum & sindonem laneam in plures partes diuisam, atque eleganter elaboratam, cum certis quibusdam ceu pinnulis coriaceis deauratis, quibus assuunt floccos sericos versicolores, & singulo flocco sphaerulam sericam, qua sindo ornatus gratia parieti affigi posset. Habes hic summum quod doti addi soleat, qua quidem in re nonnulli ita ceteros excellere student, ut sæpenumero nobiles quosdam ad paupertatem redigi contingat. Sunt ex Italis qui putent viros dotem præbere mulieribus, verum hæ harum rerum omnino sunt ignari. Sponsus suam ducturus domum sponsam, primo tabernaculum ligneum octogonale serico tectum intrare iubet, in quo à baiulus defertur comitantibus parentibus & affinibus, multo cum tubarum ac tiliarum sonitu, tympanorumq; strepitu, nec non maximo facium numero: præcedunt sponsi affines cum facibus, sponsæ verò sequuntur: sic maximum itur ad forum, temploq; præterito,

sponsus socerum & reliquos omnes salutat, domumq; quantum potest properat, atq; in cubiculo sponse aduentu praestatur. Pater, frater, et patruus, sponfam ad cubiculi ingressum deducunt, pariterq; omnes, matri sponsi tradunt: quamprimum verò sponfa cubiculum ingreditur, maritus pede suo uxoris pedem tangit, statimq; ambo recluduntur. Interim apparatus conuiuium & femina quaedam pro foribus expectat, donec deuirginata sponfa hic linteolum sanguine tinctum illi porrigat, quod manu gestans hospitibus ostendit, alta voce clamans virginem hactenus incorruptam fuisse. Hanc cum alyis quibusdam fœminis, primo sponsi, deinde sponfa quoque parentes, excipiunt splendide. Quod si fortasse non virginem fuisse reperiatur, mox maximo omnium dedecore, nuptijsq; infectis, ad parentes relegatur. Tria fere parari solent conuiuia: primum eodem celebratur die quo marito coniuncta est puella, secundum postridie mulieribus tantum paratur: tertium septimo à celebratis nuptijs die, huic omnes sponfa amici atque parentes interfunt, quo etiam die sponfa pater pro facultatum ratione magnifica ad generum deferri curat edulia: at quamprimum maritus domum egreditur (quod septimo fere fit die) bonam emit piscium copiam, quos aut per matrem aut aliam quamlibet mulierem super pedes uxoris projicere iubet, id enim ex antiqua consuetudine pro bono habent auspicio. Solent & alia insuper duo in soceri adibus apparari conuiuia, alterum pridie quàm elocetur filia: hic totam noctem saltando atque iocando transigunt. Postridie mulieres ad sponfam exornandam veniunt, capillos comunt, genas mimio tingunt: manu verò ac pedes nigros reddunt, sed mox ea perit tinctura & elegantia: alterum eodem die exhibetur conuiuium. Sponfam autem loco quodam eminentiori statunt,

euunt, ut ab omnibus facile videatur, tum quæ sponſam adornarunt, lautè excipiuntur. Vbi ad viri domum deducta, ſolent mariti parentes grandia quadam vaſa pane, oleo frixo mulſoq; reſerta ad ſponſam mittere, cum alijs quibuſdam edulys, quorum enumerationem breuitatis gratia hoc loco omiſimus, quæ omnia inter amiculos per ſponſum vocatos conſumuntur. Ea nocte quam ſaltando tranſigi diximus, nuptijs intereſſe ſolent tibicines & ſuccentores, qui alternatim nunc tibijs, nunc voce ſatis elegantem edunt harmoniam: ſemper ſoli tripudiare conſueuerunt, & finita canitiuncula, ſtipem aliquam cantoribus adſciunt. Quod ſi quiſquam ſaltatorem honore afficere velit, iubet eundem genu flexum ante ſe ſiſtere illiq; totam faciem pecunijs tegit, quas tibicines mox excipiunt. Fæminæ ſolæ ſeorſim à viris ad propriorum tibicinum concentum ſaltare ſolent. Hæc (ut diximus) ita geruntur cum ſponſa virgo eſt. Viduarum nuptias minori cum reputatione peragunt. Coquunt bubulam, arietinam, gallinas elixas, quibus varia interponunt edulia. Conuiuijs apponunt vice quadra magnas duodecim ſcutellas lagneas rotundas, adhibitis in conuiuium ſaltem decem aut duodecim. eſtq; hic inter nobiles & mercatores mos receptus. Qui tenuioris ſunt fortuna, offulas quaſdam ex pane lagani perſimili vorant, quem carniū iure madidum digitis tantum non cochlearibus ex maiuſculo vaſe liguriūt, quorum ſingulis non plures quam duodecim circumſtare ſolent. Conſueuerunt & ſolenne parare conuiuium, cum circumciditur maſcula proles, quod ſeptimo fit natiuitatis die, huic inciſor vnà cum aſfinibus & conſanguineis intereſſe ſolet: quo tranſacto, quiſq; pro facultatum ratione inciſorum munuſculis ſalutat, idq; ferè in hunc modum. Suas quiſque pecunias in facie cuiuſdam pueri aſſigit, quem circumciſor

huc adduxit. puer pronunciato cuiusque nomine gratias agit: deinde puero circumciso, diem non minori letitia transigunt, quàm nuptias. Verùm si filia nascatur, minus alacritatis demonstrant.

Ritus diebus festiuis obseruati, & quomodo mortuos lugeant. 33.

REmanserunt & apud Fessanos certa vestigia festiuitatum à Christianis olim institutarum, ceremonijs vtentes, quas nec ipsimet intelligunt. Pridie natiuitatis dominicae ferculo quodam vescuntur, ex varijs herbis composito: coquuntur & apud hos omnia ferè leguminum genera, quibus eadem nocte ceu delitijs vescuntur. Primo anni die pueri nobilium & mercatorum domos laruata facie adeunt, & cantuunculis quibusdam fructus venari solent. Cum apud Christianos Baptistæ natalitia celebrantur, maximos ubique videas ignes multo stramine compositos. Vbi puero dentes aduentare vident, conuiuium à parentibus paratur, itidem pueris, quod Latino vocabulo Dentillare vocant. Habent & alias consuetudines & modos auguria sumendi, quales Romæ atque in alijs Italiæ ciuitatibus obseruari vidi. Quod ad festa attinet, quæ in lege Mahumetica præcipiuntur, ea fusius in eo libello descripta reperiēs, quem de lege Mahumetica conscripsimus. Mulieres si quando aut marito, aut patre, aut alio quouis orbantur amico, mox fit numerosus mulierum concursus, vestibus depositis, saccis induuntur vilissimis, faciem multo conspurcant luto: deinde quosdam ad se accersunt, qui muliebribus induti vestibus, quadrata secum adferunt tympana, ad quorum strepitum cantuunculam de more funebrem canunt, idq; quantum possunt in defuncti laudem: ad cuiusq; carminis finem, mulieres mæstissime vocem extollunt, capillos euellunt, mul-

tisq;

trig, cum lachrimis pectus ac genas ita percutiunt, ut sanguine faciem cooperiant, durantq, huiusmodi superstitiones per septem continuos dies. Deinde quadraginta interpositis diebus, luctum aundem (verum per triduum duntaxat) repetunt, estq, hic inter plebeios tantum modus observatus, nobiles aliquanto modestius se gerunt: omnes quot quot sunt amici accedunt, mæstam solantur viduam, variosq, eo mittunt cibos: non enim in domo funebri culinam curare, nisi post euectum cadauer licet. Mulieres nunquam funus comitantur, tametsi maritus, aut pater, vel frater, in sepulchrum deferantur. Quibus autem modis cadauer abluant sepeliantq, quibus in sepeliendo superstitionibus uti consueverunt, eodem libello scripta reperies quem supra nominauimus.

Columbaria. 36.

Multi reperiuntur in hac vrbe qui columbis alendis maximam sumunt voluptatem, quarum hic omnium colorum maxima reperitur copia. Eas in domuum summitate caueis quibusdam inclusas habent, quæ bis in singulos dies aperiunt, mane & circa vesperam, magnam ex volatu oblectationem capientes, nam quæ volando alias superant, pro optimis habentur. Euenit non raro, ut columbæ vicinorum inter se misceantur, quam ob causam qui eas alunt se mutuis pugnis afficere videntur. Habent & nonnulli reticulum quoddam summitati cannarum oblongarum affixum, quo in domus tecto latitantes, præteruolantes vicini columbas captare solent. Inter carbonarios septem aut octo tantum officinas inuenias, quæ columbas venales habent.

Ludendi apud Fessanos
modus. 37.

Inter cines Fessanos latrunculorum ludus est vsitatissimus & antiquissimus. Reperiuntur & alia quaedam ludorum genera, verum rudia vulgoq; tantummodo nota. Quibusdam anni temporibus pueri vnius vici in alterius regionis pueros fustibus agere solent, idq; interdum tanto cum animi feruore, vt ad arma recurrentes etiam aduersarios interficiant, idq; diebus praesertim festiuis, quibus mutuo extra urbis mœnia se prouocare consueuerunt. Postquam totum ferè diem acriter pugnando transegerunt, circa vesperrum saxis volatilibus res agitur: tandem accedentibus urbis satellitibus, nonnulli captiui adducuntur, ac publicè per totam urbem fustigantur. Accidit interdum vt iuuenes armis instructi noctu ciuitatem exeant, ac per agros & hortos discurrant: quod si alterius factionis iuuenes obuios reperiunt, dici non potest quàm cruentum inter se ineant praelium: etsi saepenumero atrociter in illos animaduertatur.

Poëta Afri. 38.

Non desunt Fessa poëta famosissimi, qui lingua vulgari diuersa pangunt carmina. Horum nonnulli amores suos erga amicam, nonnulli erga puellum, omni pudore postposito, carmine exponunt. Singulis annis quaedam solent condere in Mahumetes laudem carmina, praecipuè autem ipso Mahumetis natali: tum enim summo mane in eum confluent locum ubi consulum praefectus suam habet mansionem, cuius sedile consueverunt, atque inde sigillatim suam quisque magna vulgi frequentia recitat cantionem: quam qui elegantius & accommodatius dictauerit, eo anno poetarum princeps acclamatur. Verum quo tempore incolumis adhuc Marinorum regum erat familia, qui tum regno potiebatur, in regiam suam vocabat quotquot in urbe erant, doctos & literatos: quos magnifice excipiens iubebat vt se presente e-

loco eminentiori suum quisque ordine in Mahumetis laudem recitaret carmen: qui verò omnium suffragijs optimè dixerat, à rege equo præstantissimo, serua, centum aureis, necnon veste, quatum Rex indutus erat, donabatur: ceteris omnibus quinquaginta enumerabantur aurei, adeo ut nullus nisi regis expertus munificentiam inde discederet. verum centum & triginta elapsi sunt anni, ex quo hæc omnia paulatim decrescere Fessanorum imperio, in dissuetudinem abiire.

Ludorum literariorum descriptio. 39.

Puerorum apud Fessanos literas addiscere volentium, ducenta ferè numerantur scholæ, quarum qualibet formam aula habet amplissima. Circumcirca visuntur certi gradus, quibus pueri cœu sedilibus utuntur. Ludi magister legere ac scribere docet non ex libro verum è tabula quadam maxima. Quotidie sententia una aut altera Alcorani exponitur: quo absoluto, rursus ab initio auspicantur, idq; toties reiteratur, donec memoriæ tenacissimè insculptum hæreat, quod ad plurimum fit septennio. Deinde gymnasiarcha pueris orthographiæ partem aliquam prælegit, verum ea sicut & reliquæ grammaticæ partes, multo exactius in collezys, quam in huiusmodi scholis trivialibus tractantur. Exiguum admodum præceptoribus numeratur stipendium, verum quando pueri Alcorani partem aliquam attigerunt, solent ludimagistro munuscula aliquot pro facultatum ratione adferre. postquam vero puerorum quisquam integrum ad unguem habet Alcoranum, pater condiscipulos omnes magnifico excipit apparatu: in quo filius splendide vestitus, pulcherrimo vehitur equo, quem una cum vestibus ciuitatis regiæ Praefectus mutuo dare tenetur. Reliqui scholastici cū comitantur pariter equos adusq; hospitium quod ingrediuntur, varias canilenas in

Dei laudem, ac Mahumetis canentes. Deinde conuiuium pueris paratur splendidissimum, cui quotquot sunt patri affines, interesse solent: tum quisque ludi magistrum aliquo munusculo salutat, pater verò nouis illum vestibus ornat. Solent & pueri celebrare festum ipso natali Mahumetis, quo parentes mittere in scholam facem tenentur: deferunt singuli pueri singulas faces, quarum nonnullæ triginta libras pendent. Sunt autem faces elegantissimè confectæ, varijsq; circumcirca cereis exornatæ fructibus, ipsoq; diluculo incensæ ad solis exortum ardent, interea succentores aliquot Mahumetis referunt laudes, moxq; exorto sole finitur illius diei festiuitas: soletq; hic dies maximam ludi magistri adferre utilitatem, vendunt enim quod reliquum illis relinquitur ceræ centum aut eo plus interdum aureis. Pro scholæ locatione, nemo quicquid exoluit: nam ante aliquot lustra in studiosorum gratiam exstructos intelleximus ludos literarios. Quicquid cereis ornatus gratia additur: ludimagister inter pueros & succentores distribuit. Tam in publicis quàm in truiualibus scholis, duob. qualibet septimana diebus feriat, quibus nec docent, nec student.

Fatiloquorum qui in hac vrbe reperiuntur enumeratio. 48.

Nihil adhuc de coriarijs diximus, qui permultas habent in ripa fluminis mansiones, & pro quolibet corio vnius assis vectigal enumerant, vnde singulis annis ducenti ferè colliguntur aurei. Reperias hic chirurgos atque tonsores aliquot, quorum quoniam exiguus est numerus, vix hoc loco annectere potui. Venio ad fatidicos & diuinatores, quorum ingens est numerus, triaq; genera: horum enim nonnulli geomanticis uti solent figuris. Alij aquam catino vitreo infusam olei guttula admixta, lucidam & trans-

transparentem reddunt, in qua tanquam in speculo demones confertim se videre affirmant, qui exercitum numerosum repræsentant, quorum nonnulli in itinere sunt, alij rivum transmittunt, alij terrestre prælium gerunt: quos ubi quietos videt, de rebus quas scire cupit interrogat: demones porro nutibus respondent, vel aliquo manuum vel oculorum indicio: adeo temeraria atque damnanda horum est hac in re credulitas. Vitreum illud vas pueris interdum vix octauum egressis annum in manum dant, à quibus num hunc vel illum demonem viderint interrogant. Permulti in hac civitate reperiuntur eò dementia redacti ut maximas profundant in his nugis pecunias. Tertium genus divinatorum constat mulieribus veneficis, quæ cum demonibus familiaritatem habere affirmant: demones autem aut rubros, aut albos, aut nigros appellant: atque ubi alicuius fatum eloqui volunt, certis odoribus semetipsas suffiunt, eum quem accerserunt demonem se tum recipere affirmantes: deinde mutata voce demonem in ipsis loqui fingunt: tum qui rei alicuius perdiscenda gratia venerunt, quicquid volunt ex veneficis illis sceleratissimisq; mulieribus sciscitantur, idque maximo cum tremore ac reuerentia, deinde numerato demoni precio discedunt. Verum qui sanioris sunt iudicij, mulieres has Sahacat, quod Latinis fricatrices sonat, appellant, quod illis damnanda sit consuetudo, venerem inter se ipsas exercere, quod honestiori vocabulo exprimere non possum. Si quando contingat ut formosæ quædam mulieres illas adeant, veneficæ harum amore non secus atque adoloscens puellarum accenduntur, & in demonis specie rogant, ut concubitum pro mercede patiantur: hoc modo sæpenumero fit, ut dum se demoniorum dictis paruisse putant, rem cum veneficis ha-

buerunt. Neque defunt quæ eius rei voluptate allecæ, veneficarum consortium ambient, & morbum fingentes unam earum ad se vocent, vel miserum eò mittant maritum: quæ ubi rem intellexerint, mulierem à demone quodam vexatam affirmant, eamq; ob causam nullo modo liberari posse, nisi se illarum adiunxerit numero. His verbis miser ille tandem victus, non id permittit modo, quin & sumptuosum veneficarum ordini parat conuiuium: quo absoluto ad strepitum tympanorum mirum in modum saltare solent: deinde uxorem charissimam dijs ventisq; committit. Reperiuntur tamen nonnulli qui vel minimo negotio fustibus uxores pulsando demonem eijciunt: alij demonium se habere fingentes, non alio modo veneficas illas decipiunt, atque illorum deceptæ sunt uxores.

Præstigiatores. 41.

Reperitur & Fessæ præstigatorum genus quoddam, Muhaꝛimin vocant: hi omnium draptissimè demonia eycere dicuntur. & quia illorum vaticinio nonnunquam succedat effectus, dici non potest quantum ea res existimationem augeat: quod si eycere non possint, aëreum esse spiritum asserunt. Modus autem adiurandi demones hic ferè est: primò characteres circulosq; nonnullos in foculo, aut alio quouis loco depingunt, deinde signa quædam in demoniaci manibus aut fronte describunt, illumq; miris modis fumigant. Postea carnem conficiunt: ex demone sciscitantur quæ & quomodo huc intrauerit, quis sit, quodque illi sit nomen ediscunt. tandem inde exire præcipiunt. Sunt & alterius generis, qui regula quadam Cabalistica (Zairagia apellant) operantur: hæc autem multis continetur scriptis, naturalis siquidem scientia putatur: neque ali-

os Fessz reperias, qui maiori cum fide magisq̃ indubitanter ad interrogata respondeant, verum hac ars difficillima est: qui enim huic operam dare studet, non minorem Astrologia, quam Cabalistica cognitionem habeat, necesse est. Memini me aliquando huius artis peritum in vnius figure descriptionem integrum consumpsisse diem: figure autem in hunc ferè describuntur modum. Primo circulos multos in maiori circulo ducunt: in primo crucem formant, in cuius extremitatibus quatuor mundi plagis appingunt, Orientem, Occidentem, &c. in centro ubi lineæ concurrunt, utrunque notant polum: extra primum circulum quatuor depingunt elementa, deinde circulum in quatuor secant partes, & sequentem circulum in totidem: posthæc quamlibet partem in alias septem secant, quarum qualibet characteribus maiusculis Arabicis insigniunt, adeo ut quodlibet elementum viginti octo habeat characteres. In sequenti circulo septem planetas notant, in alio duodecim Zodiaci signa, in sequenti duodecim mensium Latina nomina, in alio vigintiocto Lune domicilia, in alio trecentos sexaginta quinque anni dies depingunt, extra hunc verò quatuor ventos cardinales adnotant. Deinde vnā tantum rei proposita literam sumunt, atque per omnia antè enumerata multiplicant, productumque characteris numerum quodam modo diuidunt, atque pro characteris ratione loco aliquo collocant, utque elementum illud exigere videtur, in quo reperitur character sine figura. his omnibus ita peractis, figuram animaduertunt, quæ cum numero iam producto conuenire videtur, cum quo eodem modo procedunt, veluti cum priore sit progressio, donec vigintiocto characteres habeant, ex quibus vnā dictionē colligunt, ex dictione verò oratio cōflatur, quæ ad rem

ipsam in quæstionē vocatam respondet: ea porro oratio semper in carmen primæ speciei cadit, quod Arabes Ethauil appellant, componiturq; ex octo stipitibus & chordis duodecim, iuxta Arabicæ linguæ metricam, de qua tractauimus in vltima parte grammaticæ nostræ Arabicæ. Carmen igitur ex ijs characteribus compositum, verum atque indubitatum rei propositæ præbet responsum, primò quid quæritur, deinde rei interrogatæ sententia. Hi verò nunquam errant, quod Cabalisticam summè admirandam reddit: & quanquam naturalis habeatur, nunquam tamen quicquam vidi, quod cum scientia supernaturali atque diuina maiorem habeat affinitatem. Memini me quondam in loco aperto collegij Regis Abulunam (quod Fessæ visitur) in area leuigato marmore strata insignem vidisse figuræ descriptionem. area quodlibet latus quinquaginta erat vlnarum, huius duæ tertiæ ijs occupabantur quæ ad figuram pertinebant: tres verò descriptionem faciebant, quorum quilibet suum tantum curabat locum, durauitq; ea descriptio per integrum diem. Huiusmodi quoque aliam Tuneti à quodam eius artis peritissimo descriptam vidi, cuius pater duo volumina commentationum in eius artis canones conscripserat, quos qui exactè sciunt, summo habentur ab omnibus precio. Ego solum tres, Tuneti unum, Fessæ vero duos videre potui: duas quoque in eius artis regulas explicationes, & commentarium Margiani cuiusdam, eius parentis quem Tuneti olim vidi, & aliud ab Ibnu Caldum Historiographo conscriptum. Quod si quisquam desiderio teneretur eius artis regulas cum suis commentarijs videndi, posset quinquaginta aureorum dispendio hoc perficere: nam Tunetum adnauigando Italia vicinum oppidum, prædicta opera inueniret. Mihi oblata est occasio tam temporis quam

præ-

præceptoris, qui me gratis se docturum receperat: sed mihi non placuit, eo quod lege Mahumetica vetita, haberetur velut hæretica. Huius enim scriptura omne diuinationum genus vanum effecisset, Deumq; solum arcana et futura nosse: quare et à Machumetanorū inquisitoribus nonnunquam in vincula coniunguntur, neque cessant persequi eius disciplinæ sequaces.

*Regulæ quædam & superstitiones in lege
Mahumetica obseruata. 24.*

Reperias & hic doctos quosdam, qui se sapientes philosophosq; morales appellari volunt. Regulæ nonnullas obseruant, quarum nec ipse vnquam meminit Mahometes. Hi à nonnullis catholici, ab alijs hæretici habentur, maxima tamen vulgi pars illos ceu diuos venerantur, tametsi multa illicita velint, quæ lege Mahumetica sunt interdicta, cuiusmodi est illud: Mahumetica lege vetitum, ne quis amores suos cantiunculis Muscis exprimat, quod illi tamen fieri posse affirmant. Innumera in hac lege reperiuntur regulæ, quarum qualibet suos habet fautores atque protectores doctissimos. Secta hæc incepit pullulascere Anno post Mahumetem octuagesimo, & qui primus eam introduxit Elhesenibnu Abulhasen nominabatur, Basra oppido oriundus, hic discipulos quos in suam sententiam illexerat, regulas aliquot edocuit, cæterum nihil omnino scriptum reliquit. Post hunc circiter annis centum fuit alius quidam insignis à Begededo (Elharit Ibnu Esed appellabāt) qui egregiū discipulis suis scriptū reliquit. Postea quotquot illius reperti sunt fautores, à pontificibus & legisperitis damnati sunt. Octuagesimo deinde anno cæpit eadem hæresis repullascere sub insigni quodam viro, qui permultos ad se pertraxit, quib. publicè doctrinam suam prælegebat.

Tandem cum omnibus suis à pontifice ac Iurisperitis mortis damnatus est. quod ubi hæresiarcha intellexit, subito literis ad Pontificem datis, petijt ut cum Legisperitis de sua doctrina liceret disputare, à quibus si vinceretur, æquissimo animo se mortem subire velle, sin minus, non decere ut pro iniusta calumnia tam multi perirent innocui. Pontifex iustam arbitratus petitionem, quicquid scriptum erat approbavit. Ubi ergo ad concertationem ventum fuit, iurisperitos omnes facillimè deuicit. Quod ubi pontifex animaduertisset, sententiam, ceu inique latam, reuocauit, & collegia & monasteria permulta in eius asseclarum usum extruui iussit. Remansit post hunc ea hæresis annis circiter centum, donec Imperator Malisacho, stirpis & originis Turcicae, ex Asia maiore huc veniēs, omnes eius sectæ assertores deleuisset. Horum nonnulli ad Cairum, reliqui in Arabiam, confugerunt, per viginti annos huc atque illuc dispersi, donec regnante Caselo nepote Malisachi, Nidamus Ebmulus eius consiliarius, vir magni ingenij, sectæ huic addictus, eam restituit, erexit, atque ita confirmauit, ut opera doctissimi cuiusdam Ebgaꝛꝛuli, qui de ea re insigne opus in septem diuisum partes, conscripsit, Legisperitos cum huius dogmatis assertoribus reconciliauerit, ea tamen conditione, ut Iurisconsulti, prophetae Legis conseruatores: hi vero eius doctrinae reformatores appellarentur. Remansit hæc inter eos concordia, donec Bagaded à Tartaris excisa fuit, quod anno Hegira sexcentesimo quinquasmo sexto accidit: quo tempore adeo illorum creuerat numerus, ut totam sere Asiam, atque Africam occuparent. Neque quenquam in eorum admittebant ordinem, nisi literatissimus atque in omni disciplinarum genere exercitissimus esset, quod & suam legem defendere, & aduersariorum opiniones refellere

refellere posset: nunc autem quantumvis rudem ac literarum ignarum admittūt, affirmantes nulla hic opus esse eruditione, nam spiritus sanctus (inquiunt) illis qui mundo sunt corde, veritatis aperit cognitionem, multasque in hanc sententiam rationes adducunt, quamvis non admodum validas. Spretis igitur patrum ritibus, legisq; observationibus, nihil aliud quàm delicias voluptatesq; ambiunt, crebro conuiuantur, lasciuas proferunt cantiones. Interdum vestes pro versuum quos cantillant ratione, aut pro ingenij corruptissimi deprauatione, dilacerant, se tum amore diuino correptos mentientes: ego verò ciborum affluentia, & crapula correptos potius dixerim, singuli enim tantum cibariorum abliguriunt, quantum tribus facile sufficere posse dicas. aut, quod verisimilius apparet, hos clamores placentibus comitatos extollunt, quod imberbium iuuenum amore correpti sint. Nonnunquam enim contingit, ut ad nobilis cuiusdam viri nuptias accersatur vnus ex precipuis cum vniuerso discipulorum cœtu, qui conuiuium auspicaturi, orationes & cantiones diuinas recitant: absoluta verò cœna, qui maiores natu sunt, vestes saltaturi dilacerant: quod si inter choreas quenquam propter copiosorem potationem cadere contingat, mox ab vno discipulorum erigitur, atque lasciuus plus satius deosculatur. Vnde prouerbum apud Fessanos ortum: Heremitarum conuiuium. quo tunc vti solent, cum discipulum aliquem sui domini sponsum esse intelligunt.

*Diuerse regulæ ac sectæ, & superstitiosa
multorum credulitas.*

43.

INter has sectas reperias nonnullos, qui diuersam non legem modo, verum & fidem quoque habent, quare à nobis

nullis hæretici habentur. Sunt & nonnulli qui hominem
 per bona opera, per ieiunia, & abstinentiam, angelicam
 naturam adipisci opinantur, quæ ita mentem expiare &
 ab omni crimine liberare volunt, ut peccare tametsi vellet,
 nullo modo posset: Verum hanc felicitatem attingere non
 posse credunt, nisi prius per quinquaginta disciplinarum
 gradus ascenderint: & licet in peccatum inciderint, prius-
 quam quinquagesimum attingant gradum, id sibi à Deo
 peccatum non imputari dicunt. Hi principio quidem stri-
 ctissimam agunt vitam, ieiunio mirum in modum sese
 macerant: deinde omni deliciarum ac voluptatum gene-
 ri vacant. Habent quoque arctissimam, viuendi nor-
 mam à doctissimo quodam Essehrauardo, à Schruard
 Corasania ciuitate oriundo quatuor libris descriptam. Fuit
 & alius author, dictus Ibaul Farid, hic omnem illorum fi-
 dem festiuis versibus descripsit, qui allegorijs referti nihil
 quam amoros tractare videntur: quam ob rem Elfarganus
 quidam, opus commentario explicauit, atq; ex versibus se-
 ctæ canones perstrinxit, & gradus per quos transeundum
 est, ostendit. Carminum porro tanta est venustas & ele-
 gantia, ut huius dogmatis assertores nulla alia suis in conui-
 uijs cantillent ac recitēt: nam annis ab hinc trecentis, nemo
 præter hunc eam linguam magis excoluit. Hi firmamentum,
 elementa, planetas ac stellas unum esse Deum arbitrantur,
 nullamq; nec legem, nec fidem erroneam: cuiq; enim (inqui-
 unt) adorare licet, quod suo animo maximè adorandum oc-
 currit. Credunt omnē Dei scientiam in vnū hominem trans-
 fusam, quē eorum lingua Elcoth appellant, hunc à Deo ele-
 ctum, Deoq; in scientiæ portione equalem esse dicunt. Reperi-
 as inter eos quadraginta homines, qui vno omnes nomi-
 ne Elauted nuncupantur, quod nobis idem quod truncus
 significat:

significat: ex his mortuo Elcotha, alius rursus creatur, idq; suffragio septuaginta, penes quos huius eligendi potestas est. Sunt & alij quidam numero septingenti sexagintaquinque, quorum nomen memoria excidit, ex his deficiente uno ex septuaginta Elcotha electoribus, alius eligi solet. Hi regula quædam astricti coguntur semper incogniti incedere, solentq; totum ferè transcurrere mundum vilissimo quodam habitu, amentes dicas atque ab omni sensu atque humanitate alienos, atque sub huiusmodi umbra scelestissimi homines nudi atq; effrenati totam reperiuntur. Africam discurrentes, quibus adeo exigua vel honestatis vel pudoris ratio est, ut fœminas interdum publicè belluino more ineant, vulgus tamen illos ceu eximia sanctimonia homines veneratur. Horum maximam reperias Tincti copiam, ac multo plures in Aegypto, & Alcairo præcipuè: ubi in foro quod Bam Elcasram vocant, quendam illorum pulcherrimam mulierem quæ balneum egrediebatur in omnium conspectu deflorare meis oculis vidi: quod ubi peregisset, mox omnes accurrebant, vestesq; mulieris ceu rem maximè sacram manibus contingebant. Adulterum verò sanctimonia summa virum affirmabant, eumq; peccatum sinxisse saltem, nullo autem modo perpetrasse: quod ubi stuprata maritus intellexisset, Deum benedicens, solenni conuiuio & eleemosynarum largitionibus tam singulare beneficium prosequabatur. Voluerunt urbis iudices in scelestum animaduvertere, verum periculum fuit, ne à populo interficerentur, qui hos ut antea diximus, ceu diuos summaq; sanctimonia viros colit. Vidi & alia quædam sceleratius perpetrata, quorum vel meminisse pudet. Cabalistici. 44.

Est & aliud hominum genus, quos Cabalisticos nominare possumus. Hi arctissime ieiunant, neque ullius

animalis carnibus vescuntur, verum certos habent cibos & vestes, cuiuslibet horæ diei ordinatos ac deputatos, & noctu certas preces pro ratione dierum ac mensium recitant, & tabellas quadratas characteribus depictas, certisq; numeris incisas circumferre solent. Angelos quotidie collocutores se habere fingunt, à quibus omnium rerum notitiam edocentur. horum insignis quidam fuit doctor, quem El Boni appellarunt, qui illorum regulam, orationes, & quadratas tabellas, composuit. Quod quidem opus cum vidissem, indicavi eam artem plus affinitatis habere cum Magica, quam Cabala. Eius octo præcipuè erant partes, quarum prima, Ellumha Enoramita, hoc est, luminis demonstratio: quæ orationes ac ieiunia complectebatur. Secunda, quam Semsul Meharif, hoc est scientiarum solem appellant, tabellas continebat, quas antea illos circumferre diximus, necnon & earum utilitatem. Tertiam partem Sirru Lasmei Elchusne vocant, hæc virtutes enumerabat quas nonaginta-novem Dei nominibus inesse dicunt, quam Romæ penes Venetum quendam Hebræum vidisse memini. Est & alia quædam inter eos regula, quæ Suuach, hoc est heremitarum vocatur, cuius sectatores nemora solitariosq; locos inhabitant, nec alys unquam vescuntur cibis, quam quos locus ille agrestis suppeditare solet: Horum vitam exactè describere nemo potest, quòd omnem fugiant humanam consuetudinem. Verum si sigillatim describendæ mihi essent variae Machumetanorum sectæ, longè à proposito digrederer: tamen qui ampliora desiderat, opus consulat Elacani, qui suis tractat de diuersis sectis ex Machumetana religione manantibus, quarum potiores sunt septuaginta duæ, quarum quilibet suam tuetur tanquam bonam & veram, in qua homo saluari possit. Hodie duas tantum præcipuas inuenies,

quarum

quarum altera Leshari per totam Africam, Aegyptum, Syriam, Arabiam atque Turciam extenditur: altera Imania, totam occupat Persarum regionem, necnon & Corasani quedam opida, quam & Sophi Persarum Rex tuetur: propter hanc sectam tota serè Asia deleta est. nam cum antea Leshari dogma haberent, Rex vi atque armis suum introducere voluit: tamen una duntaxat secta uniuersum complectitur Mahumetanorum dominium.

Thesaurorum inuestigatores. 43.

REperias & Fessa nonnullos quos Elcansin appellant, qui thesauros in edificiorum antiquorum fundamentis reconditos putant, & perpetuo querunt. Solent Stupidi illi homines extra urbis mœnia specus & antra quedam intrare, certissimo sibi persuadentes quod adempta Romanis Africa, dum ad Hispania Baticam confugerent thesauros multos in terra viscera, quos conferre non potuerant, abdidiſſe, & magica arte ita excantasse, ut non nisi iisdem quoque artibus euelli possint, quare & incantatores querunt qui effodiendi thesauros artem doceant. Nec desunt, qui in certa cauerna aurum vidiſſe asserunt: alij vero argentum, verum non potuisse euellere, quod fumigationibus & incantationibus accommodis destituti essent, & vana hac opinione seducti terræ penetralia fodientes, edificiorum & sepulchrorum fundamenta destruunt, & nonnunquam ad iter diuini decem aut duodecim à Fessa producunt: eoque vāsanie reducti sunt, ut libros qui effodiendi auri rationem pollicentur, ceu oracula Sibyllinaque tenent folia. Priusquam Fessa discederem, suæ insanie creauerunt consulem, & facta à locorum possessoribus fodiondi facultate, ubi quod satis erat fodissent, nacturam omnem illis resarciebant.

Alchymista. 46.

Est quoque magna in hac vrbe Alchymistarum frequentia, qui vanissima huic arti insignem nauant operam: sunt verò stupidissimi homines, quiq; sulfure & alijs foetidis odoribus sese contaminant. Serotina hora vsitato more solent in summum templum conuenire, vbi falsas suas opiniones disputant. Habent autem eius artis multa opuscula à doctis viris conscripta, inter quos potiore locum habet Geber, qui centum annis post Mahumetem vixit, quem natione Græcum aiunt fidem abiurasse. Huius opus, vniuersaq; præceptiones allegorijs refertæ sunt. Habent & alium quendam autorem qui de hac arte ingens edidit volumen, inscriptum Attogrehi: hic Bagadeda principi à secretis fuit, de quo in vitis philosophorum Arabum scripsimus. Scripsit quoque eius artis cantica seu artitulos Mugaribus quidam Granatensis, quem commentatus est Mammaluccus doctissimus patria Damascenus, sic tamen vt multò facilius textum quàm commentaria intelligas. Alchymistarum autem duo hîc sunt genera, quorum alij Elisir, hoc est, materiam querunt quæ æs & metallum tingit, alij metallorum quantitatum multiplicationem, quo ea commodè misceant. Scopus tamen ferè esse solet, adulterinam cudere monetam: quare horum maximam partem Fessæ manu truncatam roperias.

Adiuratores & anguium incantatores. 47.

Magna denique in hac vrbe est vilissimorum hominum copia, quos Itali adiuratores vocant: Hi per omnes vrbis vicos ineptas cantiones & rhytmos cantant, tympano, lyra, cythara, alijsq; instrumentis meras edentes ineptias, amuleta vel antidota, vt vocant, indoctæ plebi dispendunt. His accedit & aliud vilissimum hominum ge-

nus eiusdē omnino familiae, qui vīcatim simias saltantes deducunt, et collum brachiaq; crebris anguibus circūdata habent. Profitentur & hi geomanticam, sortemq; se mulieribus prādicere persuadent. Solent quoque admissarios quosdam equos ducere, quos factus gratia certo precio equabus adiungunt. Possem alia enumerare hominum genera, verū hoc loco monuisse sufficiat maximam illorum partem vilissimae esse conditionis, quiq; exteris parū faueant, quanquam exiguus in hac vrbe sit peregrinorum numerus, quod à mari distet centum aut amplius miliaribus, ac via quae ad mare ducit aspera & incommoda. Nobiles multa superbia tumidi, exiguam admodum aut nullam cum ciuibus habent consuetudinem, quemadmodum neque doctores, neque iudices, qui ut maiori sint in precio, paucorum admittunt colloquium: oppidum tamen est pulcherrimum, et commodo loco aedificatum, in quo quum hyemali tempore lutoſa admodum sint plateae, adeo ut non nisi per onibus quibusdam per eas incedere possint, per aquae ductus tantam aquarum vim effundunt, ut facile omnes abluantur sordes. Vbi aqueductus desunt, vehiculis omne lutum in proximum deferunt fluuium.

Suburbiorum extra hanc urbem descriptio. 48.

EXtra huius oppidi mœnia Occidentem versus suburbanum est, quod quingentas ferè numerat familias, domus abiectae incolae habent vilissimos, camelorum actores, aquae baiulos, lignorumq; preparatores, quae in regia conſumi solent. Crebras tamen officinas, omnisq; generis artifices inuenias. Hic omnes adiuratores nulliusq; precij tibicines habitant, de quibus iam iam locuti sumus: meretricum adhuc ingens numerus tametsi sordidissimae atque abiectissimae sint. In suburbijs huius praecipuo vico antra quadam ar

tificioſiſſimè in marmore Tiburtino exciſa reperies, in quibus magnates recondere ſolebant frumentum: verum poſtquam bellorum iniuria ſæpiſſimè auferretur, in Feſſam novam ſuum quiſque frumentum aduectum ibidemq; ſervatum curavit: Tiburtina autem antra ab eo tempore deſerta remanſerunt. Dictum incredibile quàm ſint hæ spelunca latæ atque ſpatioſæ. nam quæ harum eſt minima, plus quàm mille frumenti menſuras capit, antra autem centeſimum & quinquageſimum ſuperant numerum, quæ modo deſerta & aperta remanent, adeò ut nullos ex improviſo in ea cadere contingat, quamobrem fauces muris ſunt circumcinctæ. Cuilibet hic ænopolam & lenonem agere licet, quare non immeritò hoc ſuburbium Feſſæ ſentinam dixeris. Ab hora vigeſima, neminem in omnibus his tabernis reperias: tum enim quiſque choreis, iocis, luxui & ebrietati vacat. Eſt & aliud eiſdem oppidi ſuburbium leproſis dicatum, quorum familiæ ſunt circiter ducentæ: habent præfectum qui annuos redditus à nobilibus legatos colligit, quiq; tam exactam eorum curam gerit, ut nulla re egeant: ex officio tenetur urbem à contagioſis hominibus liberam tueri, & quos intellexerit eo morbo infectos, protinus in hoc ſuburbium ſe recipere cogit. Si quem leproſorum ex hac vita migrare contingat, nulla prole nullòve hærede relicto, huius bonorū pars altera in cōmunē omnium cedit utilitatē, altera procuratoris eſt: quòd ſi proles ſuperſit, bona prolibus cedunt. In horum numerum rediguntur & illi qui candidis labeculis aut alio quovis morbo incurabili laborant. Ulterius eſt aliud ſuburbium, quod miliones tantum, cementarij, & lignatores inhabitant: quod licet anguſtum, familias tamen circiter centum & quinquaginta numerat. Ea quoque

quoque via quæ in Occidentem vergit, maximum est suburbium, domorū amplius quadringentarum capax: sunt autem domus humiles et vilissimæ, incolæ pauperrimi, qui inter alios habitare nec possunt, nec volunt. Ab hoc suburbio planities quædam est lata, quæ ad fluvium duobus miliaribus distantē ducit, extenditq; sese Occidentem versus ad tria ferè miliaria. In hac planicie singulis hebdomadibus frequentissimus fit mercatus, conuenit ingens hominum multitudo cum armentis & pecudibus. Institores merces suas sub tentorijs venum exponunt. Consuetudo inualuit, vt exigua nobilium turma pariter coeant, qui arietem matatum inter seipsos partiuntur, lanioni caput pro mercede relinquentes, pedes verò atque vellus lanarijs vendunt mercatoribus. Pro ijs autem quæ hîc venduntur mercibus, tam exiguum principi exsoluunt tributum, vt eius declaratio hoc loco supernuacua videatur. Hoc porrò silentio non est prætereundum, me nec in Asia, nec in Africa, neque etiam in Italia frequentiorē vidisse mercatum, neque mercium maiorem copiam. Non procul à Fessa rupes visuntur altissimæ, quæ fossa quadam cinguntur, cuius longitudo duorum est miliarium, ex rupibus saxa exciduntur, unde calx conficitur. Ad Fossæ ripam multi sunt clibanî, quorum nonnulli tantæ sunt magnitudinis, vt calcis amplius quàm sex mille mensuras expleant, calcem verò ditissimi Fessæ ciues conficere iubent. Ea parte quæ in Occidentem ducit extra Fessæ mœnia in fluminis ripa circa centum inueniuntur turguriola, quæ tantum ab ijs occupantur, qui telis albicandis operam insumunt. Huc verno æstiuoque tempore telam ciues adferre solent, quam in pratis explicatam quoties à sole desiccari vident, situlis quibusdam coriaceis ad id paratis aquam aut ex flumine aut ex canali hauriunt,

qua telam aspergunt: vesperi autem quisque sibi creditam telam in dicta retrahit tuguriola. Prata autem quæ eò seruantur, nunquã reperias herbis nudata. Non facîle credas quanta sit oculorum oblectatio, si quis procul albicantes in viridi prato telas, & fluminis aquam limpidissimam aspi-
ciat, quæ coloris glauci esse videtur, quarum rerum ameni-
tatem poëta suis celebrauerunt carminibus.

Communis extra ciuitatem sepulturæ
descriptio. 49.

Multos ubique non procul ab urbe campos reperias, qui in publicam defunctorum sepulturam à nobilibus quibusdam sunt relictæ. Sepulchro ferè oblongum atq; figura triangulari saxum superimponunt. Si quando nobilis, aut alicuius nominis ciuis moritur, huic saxum unum ad caput, unum item ad pedes ponunt. quibus epitaphium insculpi consuevit, vnà cum die & anno quo ex hac vita migravit. Ego multum insumpsi laboris colligendis epitaphijs quæ cum Fesse tum in alys Barbariæ locis vidi, quæ omnia in libellum collecta Regis fratri dedi: varia autem est apud illos epitaphiorum materia, alia enim consolationis, alia plena sunt tristitiæ.

Sepultura Regiæ. 50.

Extra urbem in colle quodam altissimo Septentrionem versus palatium visitur, in quo monumenta quorundam Regum Marinorum reperias, multo artificio epitaphijsq; in marmore excisis ornatissima, quorum elegantiam non facîle literis exprimere queam.

Hortorum descriptio. 51.

Septentrionem, Orientem, atque Meridiem versus, frequētissimos inuenias hortos hominis generis fructib. arboribusq; altissimis refertissimos. Per hortorum medium
fluminis

fluminis aliquā ducūt venulā, estq̃ nōnullis tantus arborū
 numerus, ut nemora citius quā hortos appelles. Nullo modo
 hortos excolūt, nisi quōd Maio mēse assidue irrigant, quare
 et magna illis prouenit fructuū copia. Fructus autem, malis
 tantum Persicis demptis, optimi sunt saporis, quorum, post-
 quam maturitatem attigerunt, plusquam quingenta quo-
 tidie plaustra in forum adferuntur, vuis exceptis quas hoc
 loco non annúmero. Fructus autem in quendam Fessa ve-
 huntur locum, in quo persoluto censu, per pracones prae-
 sentibus fructuarijs venduntur. In eodem loco numerato quo-
 que tributo mancipia fasci coloris venduntur. Deinde Occi-
 dentem versus planicies est, quae in latum quindecim, in lon-
 gum uerò triginta patet passuum milibus: haec fontibus at-
 que riuulis abundantissima est, atque in usum summi ser-
 uatur templi. Hanc elocant hortulani, qui magnam lini,
 melonum, naporum, raphanorum, aliarumq̃ id genus her-
 barum atque olerum ferunt copiam, adeò ut singula aestate
 plusquam quindecim totidemq̃ hyeme plaustrorum millia
 colligi dicantur. Aer tamen illis non admodum serenus est,
 nam qui eam partem incolunt, crebris laborant febribus,
 suntq̃ coloris rufi aut lutei.

Fessa ciuitas noua. 52.

Fessa noua duplici muro altissimo atque fortissimo cin-
 cta est, in planicie amœnissima non procul à flumine
 sita est, à veteri vnius ferè miliarij spatio distat, idq̃ ad Oc-
 cidentale atque propemodum Meridionale latus. Inter duos
 urbis muros ea parte quae Septentrionem respicit intrat
 pars quaedam fluminis, ubi molas esse antea diximus, reli-
 qua fluminis pars in duas rursus secatur partes, quarum
 haec inter Fessam nouam atque antiquam non procul à ri-

pa fluit, illa verò per quosdam valles & hortos delabitur,
 tandemq; sese in regionem Meridionalem effundit. Reliqua
 fluminis pars per rupem, ac tandem per collegium regni A-
 dutiman defluit. Huius ciuitatis conditor fuit Iacobus Ab-
 duliach filius, primus ex stirpe Marinorum rex, qui exa-
 Et Maroccenorum regibus eorum regna sibi usurpauit: cui
 contra Maroccenos bellum gerenti impedimento erat Rex
 Telemsinorum, ut Maroccenos sibi deuinceret, & latiore
 Marinorum fortunam subuerteret: finito autem Marocceno
 bello, Iacobo in animum venit ut iniuriam sibi à Telemsi-
 nis illatam summis ulcisceretur viribus. Propugnacula il-
 lius regni à Telemsino longè abesse animaduertit, quare mul-
 tò tutius esse statuit, nouam hanc sibi extruere urbem, in
 quam regia totius Marocci transferretur: quam aedifica-
 tam, Albam urbem appellauit, postea verò ab incolis Fes-
 sa noua est nuncupata. Hanc conditor Iacobus in tres diui-
 sit partes, quarum prima regiam habebat, variasq; nobi-
 lium mansiones, statuitq; ut harum qualibet amenissi-
 mum haberet hortum. Non procul à Regia templum aedi-
 cauit elegantissimum, summoq; artificio sumptuosissimum.
 In altera urbis parte praesepe amplissimum construxit, in
 quo Regij equi seruarentur. Deinde & palatia quampluri-
 ma suae aulae nobilibus extrui iussit. A porta verò Occiden-
 tali usque ad Orientalem ciuitatis forum esse voluit, cuius
 tractus & longitudo mille propemodum & quinquaginta
 passus explet, artificum & mercatorum officinis interius di-
 spositis. Ad portam Occidentalem custodibus amplissimam
 porticum aedificauit, in qua se perpetuò ciuitatis contineret
 custodia. Non procul hinc duo constituit equilia, quae trece-
 tos facile capere possent equites, quos in regia sua protectio-
 nem alebat. In tertia urbis parte se regij satellites atque stipa-

tores continebant, qui ex Orientali plaga ferè omnes venerant, neque præter arcus alia habebant militaria instrumenta, nam tum temporis nullus erat in ea regione balistarum usus, quibus à Rege satis amplum enumerabatur stipendium: modò autem hic locus templis & hypocaustis elegantissimis, magnoq; sumptu exstructis refertus est. Iuxta Palatium Regium sunt monetariorum ades, quæ interius habent aream quadrangularem, fabricatis undiquaque porticulis, in quibus degunt moneta signatores. Est & alia porticus in medio area, in qua sedet monetariorum præfectus, cui perpetuò adsunt Scriba & Notary. Hic enim quemadmodum & alijs multis in locis, quicquid emolumenti colligitur, in uniuersum ad Regem redit. Huic loco confines sunt Aurifabrorum officina, quorum Consul sigillum & typos monetarum conseruat. Fessæ nec annulus, nec aliud quidpiam ex auro vel argento fabricari potest, nisi metallo prius sigillato: grauissimè enim in præuarcatores animaduertunt. Verum sigillato metallo, quicquid inde conficitur, ac si moneta esset, expenditur. Maxima autem aurifabrorum pars qui Fessam nouam inhabitant, Iudeis constat, vasaq; aurea & argentea ad Fessam antiquam loco quodam non procul ab aromatarijs sito deferunt ac vendunt. In Fessâ nânque antiqua, nec aurum, nec argentum cuditur, nec Mahumetanis eam exercere artem licet, quòd fæneratores habeant, qui opus aliquod argenteum vel aureum carius reuandunt, quàm pro ratione ponderis, quanquam id Iudeis ab urbis rectoribus conceditur. Reperias hic quoque nonnullos qui ciuium tantum vasa conficiunt, quibus tantum pro laboris ratione merces numeratur. Eam urbis partem quam Regyolim Stipatores inhabitabant, hodie Iudei occupant: hysce enim temporibus Reges eo satellitio non viuunt,

Iudæi denique prius Fessam veterem incolebant, verum post Regis alicuius fatum, à Mauris expilabantur: quare Abusabid Rex illos in novam Fessam migrare iussit, illisq; tributum annuum duplicauit. Hi igitur in presentem vsque diem in hac ciuitate longum admodum occupant vicum, in quo suas habent officinas & synagogas, ac reuitq; in infinitum illorum numerus ab eo potissimum tempore, quo ab Hispanijs eiekti sunt. Hi ab omnibus summo habentur contemptui, neque cuiquam calceis uti licet, sed soccos sibi iuncis marinis conficiunt. In capite dulipantum gestant nigrum, si quis pileum gerere velit, huic panniculum quendam rubrum annectat oportet. Enumerant Fessæ Regi aureos quadringentos in singulos menses. Tandem spacio annorum centum & quadraginta fuit hæc ciuitas mœnibus cincta munitissimis, exornata templis, collegijs, palatys, alysq; id genus ad ornandam urbem accommodis, adeo ut plus in expolienda urbe quàm in mœnibus cingenda consumptum esse crediderim. Extra urbis mœnia extructæ sunt rotæ aliquot admirandæ magnitudinis, quæ aquam è flumine supra mœnia ciuitatis in quosdam canales mittunt, vnde per certos canaliculos in templa, hortos, palatia, aqua effunditur. Rotæ autem nostro æuo, hoc est, annis ab hinc ferè centum extructæ sunt, antea enim aqua per quendam canalem, qui suam habebat à fonte decem inde miliaribus distanti scaturiginem, in urbem fluebat. Huius aquæ ductus artificiosissimi auctorem fuisse dicunt quendam Genuensem, Regi per id tempus maxime familiarem: rotarum verò inuentorem dicunt Hispanum: estq; in rotis illis tantum artifice, ut incredibile ferè videatur: nam in tanto aquarum impetu quater tantum & vigesies die ac nocte quælibet voluitur rota. Superest dicendum, paucos hic esse nobiles exceptis aliquot aulicis,

reliqui

reliqui enim sunt ignobiles & mechanici: nam qui probitas & bonitatis existimationem sustinent, adeo aulicos ac Regis nobiles spernunt, ut illis filias despondere nullo modo dignentur.

Qui mores atque ritus in Regis seruentur curia. 53.

INter Africa totius principes nullus legitur populi suffragis ad regnum vel principatum accitus, neque aliunde vocatus. In lege quoque Mahumetana, nullus dominium seculare quod legitimum dici queat, exceptis Pontificibus obtinet: verum decrecentibus indies viribus Pontificijs populorum duces deserta incolentium, habitata loca bello petere cœperunt, & vi bellica diuersos principes contra legem Mahumetanam, inuitis Pontificibus constituere. Velut in Oriente accidit, ubi Turcæ, Cordi, Tartari, aliq̃q̃ populi Orientales, dominium in eos vsurpauerunt qui viribus illis impares fuere. Sic in Occidente regnarunt Zeneti, sic Lontuni, & Concionatores, deinde Marimorum quoque familia. Lontunos tamen dicunt Occidentalibus regionibus auxilium tulisse, ut miseros ab hæreticorum assererent iniuria, qua in re se amicos, non hostes declarauerunt: postea exorta est tyrannis. Habes igitur rationem, quare non hæreditario iure, neque populi aut maiorum electione, nunc assumunt imperium. Solet autem princeps, ubi se morti addictum videt, ad se omnes magnates & nobiles conuocare atque iuramento astringere, ut vel filium, vel fratrem, aut alium quemuis cui magis fauet, in regnum succedere sinant. Verum illi post principis mortem nihil insiurandum curantes, alium quemuis pro arbitrio eligunt. Est hæc ferè Fessæ regis electio, qui simul atque Rex est proclamatus, mox ex maioribus suis quendam sibi consiliarium primarium eligit,

atque huic tertiam totius regni prouentuum partem legat. Deinde & alium assumit, qui simul Regi sit à secretis, à thesauris, atque ab œconomia. Postea quoque magister equitum creatur. Qui in principis custodiam sunt admissi, hi ferè semper cum equis in campis degunt. Postremò cuilibet ciuitati nouum creat rectorem, ad quem eiusdem loci prouentus omnes redeunt, ea tamen lege, ut quoties bellum aliquod ingruere uidetur, suo regi aliquot præstet equites. tandem & illis quoque qui montes inhabitant suos constituit duces, quemadmodum & Arabibus suo imperio subiectis. Variè ubique pro loci consuetudine iustitiam administrant rectores urbium. Reperias & nonnullos qui à Rege ad id munus creati sunt, ut omnes totius regionis prouentus recipiant, summaq; cum fide adhibitis calculis, ad regem perferant. Eliguntur et quidam quos illi Custodes appellant, atq; horum cuilibet castellum aliquod aut pagum legat, unde tantum sibi prouentuum colligit, ut et se alat, et regem, ubi opus est, in castris comitetur. Alii & Fesse Rex armaturæ leuioris equites, quibus tantisper dum regem in exercitu comitantur victus ex aula adportatur: pacis autem tempore, frumentum, butyrum, carnesq; salsas pro anno integro administrat, raro autem pecunias à rege percipiunt. Semel in anno vestiuntur, neque equorum domi aut foris curam habent, rex enim quicquid opus habet persoluit. Qui equos curant Christiani sunt, omnes ex captiuis mancipia facti, qui catenis grossisq; compedibus vincti incedunt. Quod si cum exercitu aliquo proficiscendum sit, camelis vehuntur. Est & alius qui camelorum tantum curam gerit, hic pastoribus pascua adsignat, camposque inter illos diuidit, & quantum camelorum Regi satis esse nouit, prouidet. Sunt autem cuique camelario duo cameli, quos sarcinis Regis deferendis in-

eta præfecti institutum onerant. Habet quoque Rex Oeconomum, qui ex officio annonam tum Regi, tum castris suppeditat, conseruat, & distribuit. Huic sunt decem aut duodecim tentoria in quibus annonam reponit, & camelos mutans assidue recentem conuehi iubet, ne exercitui alimonia unquam desit: huic subsunt ministri culinary. Est præterea stabulorum præfectus, qui equorum, mulorum, & camelorum Regis curam habet, cui de rebus necessarijs ab Oeconomo prouidetur. Est & alius qui frumento præficitur, cuius partes sunt, hordeum, & bestiarum pabulum curare: hic suos scribas atque notarios habet, qui expensum sedulo notant: de omnibus enim ad summum Oeconomum ratio deferenda est. Habet insuper et ducem quendam, cui quinquaginta parent equites, quos omnes veredarios dixeris, qui nomine Regis negotia illi à Secretario commissà exequuntur. Habet & alium quendam magni nominis ducem, tanquam Regie custodiæ præfectum, qui Regis nomine iustitiæ administratos urgere potest ut ius dicant, sententiasque latas exequantur. Huius tanta est auctoritas, ut vel maximi nominis nobiles interdum in carcerem conijcere, ac seuerius animaduvertere in eos ex Regis præcepto liceat. Est & Regi fidiſſimus Cancellarius, penes quem Regium est sigillum, hic Regias literas & scribit & sigillo munit. Innumeros habet à pedibus, quorum præfectus pro arbitrio quos lubet acceptat vel dimittit, salariumque inter suos pro cuiusvis dexteritate distribuit. Quod si Regem tribunali interesse contingat, hic perpetuo Regi adest, ac supremi cubicularij officium fere exequitur. Est & alius qui sarcinis & impedimentis præest, qui que tentoria huc atque illuc deferenda curat, in quibus armatura leuioris regij equites hospitantur, quorum tentoria

mulis deferuntur, militum verò camelis. Est quoque signiferorum turma, qui iter faciendo signa militaria complicata gestant: verum qui exercitum praecedit, vexillum fert explicatum maximamque altitudinis. Signiferi porro quotquot sunt, exactissime vias omnes, fluuiorum vada, ac fluiarum transitus norunt, quare & exercitum ferè ducunt. Tympanista, quorum magna in regis castris visitur frequentia, tympana aenea ad magnitudinem ingentis cacabi composita pulsant, quorum pars inferior stricta, superior lata pelleque cooperta est. Hi porro equo insident, habentque ex altero equi latere semper aliquod perpendiculum eius ferè cum tympano grauisimo ponderis. Illis velocissimi parantur equi, quod maximo habeant dedecore, tympanum aliquod amittere. Fit autem tantus tamque horribilis tympanorum strepitus, ut non à longè audiaturn tantum, verum & hominibus & equis maximum incutiant terrorem: quæ non nisi taurino membro pulsare solent. Tibicines regis non aluntur stipendijs, quod ciuitates proprijs impensis certum numerum ad praelium mittere cogantur: qui quemadmodum se in praelio gesserunt, ita & in mensa à Rege excipiuntur. Habet & Rex quendam ceremoniarum praefectum, qui Regi ad pedes in Senatu assidet, omnesque pro dignitatis ratione & sedere & sigillatim loqui iubet. Quæ in Regis familiam admittuntur ancillæ, omnes sunt fusci coloris, quem admodum & pedissequæ, quanquam uxorem semper colore candidam habeat. Reperias & in huius aula captiuas Christianas quæ vel Hispanæ, vel Lusitanæ sunt, omnesque per quosdam accuratissime obseruantur eunuchos, qui & ipsi mancipia sunt. Habet sanè Fessæ rex latam admodum ditionem, caterum exiguus proventus vix trecentorum milium aureorum summam attingit, quorum ne quinta quidem

pars

pars Regi cedit: nam reliquum in varias secari partes antea diximus. His adde quod redditū maxima pars, frumēto, pecudibus, oleo, atq; butyro persolvitur, atq; hoc minus pecuniā adfert. Quibusdam locis pro iugero quolibet aureū cum quarta parte numerant, alibi tantundem qualibet persolvit familia. Aliæ quoque reperiuntur regiones, in quibus qui annum decimumquintum exceſſerit, tantum quoque auri adferre cogitur, Neque alia in re gravatur populus in maximo hoc oppido, quā in censu persolvendo. Illud quoque hoc loco notandum, quod Mahumetanis (sacerdotibus exceptis) non licet maiores habere proventus, quā quos illis Mahumetem concessisse legitur, hoc est, ut qui centum aureos præſenti possidet pecunia, duorum cum dimidio censum annum persolvat. Qui ex agro decem frumenti mensuras colligit, decimam adferre pro tributo tenetur. Statuit autem hæc tributa ad Pontificem deferri, qui quod Principi abundare novit, in publicam confert utilitatem: ex eo nanque egeni ægroti, viduæque foveantur: bellæque adversus hostes sustinentur: verum ex quo Pontifices defecere, principes (ut ante diximus) tyrannidem exercuerunt: non enim illis abunde fuit hos proventus omnino usurpasse, ac pro eorum libidine expendisse. verum maiora etiam à populo exegerunt tributa, adeo ut omnes ferè Africa coloni tam sint exactionibus quotidianis gravati, ut vix illis supersit, quo vestes aliæque vitæ necessaria sibi comparent: cuius rei causa nullus ferè est inter doctos ac probos homines, qui cum aulicis aliquam quærat consuetudinem, nec eadem mensa dignetur, neque munera quantumvis prætiosa ab illis recipere velit: quicquid illis divitiarum est, ex furto atque rapinis collectum aestimantes, Fessanus Rex perpetuò sex

alit equitum millia, quingentos balistarios, totidemq; sclopetarios bello semper paratos atque instructos, quos pacis tempore à se per integrum miliare semotos habet, idq; quando Rex usquam proficiscitur: nam si Fessæ sit, non admodum custodia eget. Si quando bellum cum hostibus Arabibus gerendum sit, quoniam illi prædictum non sufficit satellitum, ex Arabibus sibi subditis auxiliares petit copias, qui proprijs stipendijs numerosum præstant exercitum, ad arma multo exercitatiores, quàm quos regem modò diximus alere milites. Pompæ ac ceremoniæ huius Regis sunt satis exiguæ, nec libenter ab illo celebratæ, verum diebus festiuis, vel necessitate requirente his ferè uti solet. Sicubi equitandum sit, magister ceremoniarum id cursoribus denunciat, deinde illi ydem regis parentibus, magnatibus, purpuratis, ducibus, custodibus, equitibusq; indicat, qui mox ante regiam confluunt. Egreidente palatium Rege, cursores singulis ordinem ac locum equitaturæ designat. Primo incedunt signiferi, deinde tympanistæ, tum stabulariorum præfectus cum suis ministris & familia, hos sequitur totius regni pensionarius, custodia, ceremoniarum præfectus, secretarij, thesaurarius, postremò omnium iudex unà cum totius exercitus duce, tandem Rex quem aut consiliarius primarius, aut alius quispiam Princeps comitatur. Regem nonnulli præcedunt qui diuersas habent functiones, quorum hic regum ensẽ, ille scutum, ille verò balistam portat. Vtrinque stipatores incedunt, quorum alius stapedes, alius regis iaculum, alius ephippy stragulum, alius equi fert capistrum. Vbi Regem ex equo descendisse vident, mox ephippium stragulo contegunt, & capistrum quo teneatur equus supra habenas ponunt. Est & alius stipator, qui soccos regios artificiosissime compositos desert. Re-

gem sequitur stipatorum praefectus, deinde eunuchi, tum Regis familia, postea equites leuioris armaturæ, tandem balistarij & sclopetarij. Vestitu utitur Rex tum temporis honesto ac mediocri quem qui non agnosceret, adesse non existimaret: stipatores enim multo sumptuosius incedunt. Nullus autem Rex aut princeps Mahumetanus coronam, Diadema, neque aliud simile in capite gerit, id enim lege vetitum est. Vbi rex cum suis copys in campis degit, primò maximum illius figitur tentorium, quadrangulari forma ad castrì similitudinem compositum, quadraturæ autem quodlibet latus quinquaginta vlnarum est longitudinis. Habet angulus quilibet turriculam pinnatam ex tela compositam, cum elegante sphaerula in summitate cuiusque turriculae, quam auream esse opineris. Habet regium hoc augustale quatuor portas, quarum qualibet ab eunuchis seruetur. In imis vero partibus alia insuper sunt fixa tentoria, inter quæ Regis est cubiculum ita compositum ut facile possit loco amoueri. Huic proxima sunt magnatum atque nobilium tentoria, qui apud Regem maximè sunt familiares: deinde & custodiarum tabernacula caprinis ferè pellibus Arabico more composita: in medio Regis est culina & pœnarium. Non procul hinc equites leuioris armaturæ suas habent stationes, qui omnes in pœnario regio cibum capiunt, sed habitu sordidissimo. Non longe hinc absunt equilia, in quibus optimo ordine seruantur equi. Extra hunc circum tabernaculorum degunt muliones, qui Regis suppellectilem huc atque illuc deuehunt: reperiās & hic lamones, tabernarios, aliosq; id genus cauponas. Qui huc confluere solent mercatores aut artifices, ad mulionum locū sese adiungūt sic ut Regis castra velut ad instar ciuiatis munitissime sint posita, nam custodiæ tabernaculis alysq;

cōtiguīs ita cingūtur, ut certis tantquā locis ad Regē pateat aditus. Circa Augustale tota vigilatur nocte, verū qui huic officio destinati sunt vilissimi sunt homines atq; inerme. Eodem modo circa equilia aguntur excubiae, verū tanta interdum negligentia, ut furto non solum abducti sint equi, verumetiam coniuratores in Regis tentorio reperti. Rex maximam anni partem in campis transigit, cū propter regni custodiam: tum ut subditos sibi Arabes in officio contineat. soletq; nunc venationibus, nunc scacorum ludo sese exercere. Non me latet quā fuerim in huius urbis descriptione prolixus, verū quoniam totius Barbariae, totiusq; Africae caput est, libuit partes omnes accuratissime depingere.

Macarmeda oppidum. 34.

Distat à Fessa Orientem versus viginti ferè passuum milibus, à Senetis ad cuiusdam fluminis ripam loca amœnissimo exstructa. Hec quondam latissimam habuit ditionem. nec et non civiū maximam affluentiam. In huius fluminis ripa, multos utrinq; reperias hortos crebris vineis consitos. Fessae reges hoc oppidum camelorum praefectis assignare solebāt, verū Sahidico bello sic destructum fuit ac deletum, ut hodie mœnium vix supersint reliquiae: ager verò nobilium quorundam est Fessanorum & rusticorū.

Hubbed castrum. 55.

In montis cuiusdā dorso, qui à Fessa sex miliaribus distat exstructum est, ex quo Fessana civitas omnesq; circumiacentes agri, facile conspici possint. Cōditorem habuit quandam eremitam Fessanum, insignis sanctimoniae virū. Non latum admodum illi circumiacet territorium, eò quod domibus ruina collapsis, incolis vacuum, mœnibus saltem asano relictis permanserit. Quod superest agrorum, summo

Fessa

Fessanorum templo cecidit. In hoc castro æstates quatuor peregi, quod ei loco ab hominum strepitu semoto ac studys ac-
comodo aer sit saluberrimus: præterquam quod pater hunc
agrum plurimis annis à Templi custode conduxerit.

Zavia. 36.

Zavia exiguum oppidum, à Iesepho secundo Ma-
rinorum rege exstructum, à Fessa plus minus
quatuordecim distat miliaribus. In hoc Iosephus insigne
condidit Xenodochium, statuitq; ut in hoc oppido sepelire-
tur. verum non permittente fortuna, in obsidione Thelensi-
na interfestus est. Zavia ab hoc tempore collapsa & habi-
tatoribus nuda remansit, in qua hodie tantum viden-
tur Xenodochium. Huius loci redditus maximo apud Fes-
sanos templo donati sunt, ager autem à quibusdam Arabi-
bus Fessa regionem incolentibus excultus est.

Chaulanum castrum. 37.

Chaulan antiquum castrum, octo miliarium di-
stans à Fessa Meridiem versus, in ripa fluminis
Sebu exstructum est. Non procul ab hoc scaturiginem a-
quæ calidissimæ reperias, cui Abulhesen quartus Marino-
rum rex egregium addidit edificium. Ad hoc balneum se
Fessa nobiles semel in Anno Aprili ferè mense conferre so-
lent, perq; dies quatuor aut quinq; manere. Nullam in hoc
castro reperias civilitatem: incolæ vilissimæ sunt conditio-
nis, mirumq; in modum auari.

Mons Zelag. 38.

Sumit hic mons ex Oriente initium à flumine Sebu, ex
stenditur Occidentem versus ad quatuordecim ferè
passuum milia, eiusq; summitas, quæ Septentrionem respicit,
à Fessa septem abest miliaribus. Omnis ea facies quæ Me-

ridiem respicit, incolis est nuda: verum ea pars quae Septentrioni exposita est, feracissima, infinitis propemodum pagis atque castris exornata. Ager ferè omnis vitibus excultus est, quarum vuis suauiores me gustasse non memini, quod & de oliuis, reliquisq; fructibus dici potest qui hic proueniunt. Huius incolae cum sint ditissimi, ferè omnes in ciuitate Fessana aliquam possident domum. Fessani verò nobiles maiori ex parte vites isthic possident. Ad huius radices qua in Septentrionem itur, agros reperias omnibus frugum generibus atque fructus feracissimos. irrigatur enim omnis ea planicies Meridiem versus flumine Seburitum & hortorum cultores rotis versatilibus summo artificio fabricatis, aquam è flumine exhauriunt qua hortos irrigant. Numerantur autem in hac planicie ducenta ferè ingera, quorum redditus illi concessi sunt, qui Fessæ Regi est à ceremonijs, verum non ultra quingentos inde colligit aureos, quorum decimæ ad Regem spectant, quæ circiter tria milia frumenti modiorum producant.

Zaronius mons. 59.

Habet hic mons à planicie Esais, quæ à Fessâ decem distat miliaribus, initium: extenditur Occidentem versus ad triginta, patetq; in latum ad decem ferè passuum milia. Perpetua in hoc monte sylua, vastissimumq; desertum, oliuis alioqui feracissimum. Quinquaginta in hoc monte cum mapalia tum castra reperias, incolæ ditissimi: est enim medius inter duas vrbes opulentissimas, nam ex Oriente Fessam, ex Occidente vero Mecnasem habet. Huius loci fœmina telam ad regionis modum texunt, multis se ornant annulis, armillisq; argenteis. Viri validissimi perpetuò leonibus insidiantur, quorum & bonam ad Fessæ Regem copiam mittunt. Rex verò venationem hunc in modum intruit:

struit. In campo spatiosissimo capsula quædam sunt extru-
 etæ tantæ altitudinis, ut in eis erecto corpore quis stare pos-
 sit: harum qualibet ostiolo clauditur, interius verò arma-
 tus homo leonem in aream emissum apertis foribus præsto
 latur, tum leo quæ patere videt fores, magno impetu currit,
 quibus identidem reclusis concitatur: taurum deinde ad-
 ducunt contra leonem dimicaturum, ineunt pugnam cru-
 entam, in qua si taurus leonem occiderit, transacta est eius
 diei celebritas: sin autem leo superior evaserit, mox egredi-
 untur armati omnes, qui numero ferè sunt duodecim, leo-
 nem oppugnaturi. Habet autem quilibet venabulum cu-
 spidis sesquicubitalis. Quod si armati leonem superaturi vi-
 dentur, Rex numerum diminui iubet: sin contra armatos
 inferiores vident, protinus Rex cum suis è loco quodam e-
 minentiori, unde venationem conspiciunt, balistis leonem
 interficiunt. Fit autem sæpenumero ut priusquam leo
 interficiatur, illorum quispiam pereat, reliquis vulneribus
 affectis. Dimicantium aduersus leonem præmium est, ut
 singulis dentur aurei decem unà cum veste noua: neque
 ad pugnam hanc admittuntur ulli, nisi viribus sint præ-
 stantissimi, atque ex monte Zalag oriundi: qui verò leoni-
 bus insidiantur, ex Zaronio monte originem ducunt.

Gualilis oppidum. 60.

ARomanis in summitate prædicti montis ijs tempori-
 bus extructum est, quibus illi Granatam Bætica
 regebant. Undique muris ex lapide elaborato, maximæq;
 crassitudinis cinctum est. Portas habet amplas admodum
 & altas, agriq; exculti in circuitu ferè sex miliaria, olim
 tamen ab Africanis deletum fuit. Postea vero cum Id-
 ris Schismaticus hanc ingressus fuit regionem, cæpit destru-
 ere hoc oppidum, renouare, nouisq; incolis sic reparare,
 ut breui temporis spatio ciuibus fuerit refertissimum,

verum post illius mortem à filio Fessæ fabricationi (ut diximus) intento, neglectum est. Idrus tamen in hoc oppido sepultus, visiturq; eius sepulchrū maxima cū veneratione à totius ferè Mauritaniae populis, non enim multo minori in precio apud omnes habitus est, quàm si Pontifex fuisset, quod ex Mahumetis stirpe ortum traxisset. Hodie duæ tantum aut tres in hoc oppido reperiuntur domus, quæ in sepulchri curam ac venerationem exstructæ sunt. Qui porro circumiacent, agri, optimè exculti sunt: hortos verò amicissimos reddunt duæ fontium scaturigines, quæ variè per colliculos ac valles discurrendo totum hunc agrum irrigant & præterfluunt.

Pharaonis palatium. 61.

Exigua ciuitas à Romanis in summitate cuiusdam montis exstructa, à Gualidi circiter octo distat milibus. Huius montis populus unà cum aliquot scriptoribus firmissimè sibi persuasum habent, hanc ciuitatem à Pharaone Aegyptiorum Rege, temporibus Moses ædificatam fuisse, atque à conditore nomen traxisse, quod tamen mihi non admodum fit verisimile: nusquam enim legitur Pharaonem aut Aegyptiorum quenquam has regiones incoluisse. Verum ex libro quem de verbis Mahumetis Elcalbas quidam edidit, hanc desumptam ridiculam opinionem facile crediderim. Habet enim hoc volumen ex Mahumetis autoritate, quatuor duntaxat fuisse Reges, qui vniuersam hanc Mundi machinam gubernauerunt, quorum duos fideles, duos item ethnicos fuisse perhibet: fideles vocat Alexandrum Magnum & Salomonem Dauidis filium: ethnicos, Nembrotum & Pharaonem. Mihi potius, persuasum est ex Latinis literis ciuitatis muris insculptis, conditores habuisse Romanos. In huius circuitu duo præterfluunt
vtrinq;

utring, fluuioli. Vicini colles & valles oliuis sunt feracissimi. Non procul hinc vastissima reperiuntur deserta, leonibus ac leopardis refertissima.

Petra rubra. 62.

Petra rubra ciuitas angusta est, in dorso prædicti montis à Romanis edificata, syluæ adeo vicina, ut quoti die leones ciuitatem ingressi, ossa viciatim colligant, tam curati ac domestici, ut horum aspectum nec fœmina nec pueri abhorreant. Muri altissimi ex vastissimo lapide constructi, plurimis in locis solo æquati sunt: ciuitas verò in vicum redacta est. Ager oliuis omnisq; generis legumine feracissimus est, quod Asgara planicie coniunctus sit.

Magilla. 63.

Magilla oppidulum est paruum ac vetustum in iugo prædicti montis à Romanis positum ea parte quæ Fessam respicit. Egregios habet in eo monte agros oliuis fœlicissimos: est & palmitibus quadam, fontium amœnitate, canabi item ac lini copia fertilissima.

Verecundia castrum. 64.

Antiquissimum hoc castrum ad huius montis radices ea via exstructum est quæ à Fessa Mecnasen ducit: habuitq; nomen ex eo quod incolæ auarissimi fuerunt, quales ferè omnes illi sunt populi. Hæc olim quendam præterisse regem dicunt, quem incolæ ad prandium inuitarunt, rogantes ut inuidiosam loci appellationem immutaret: quod ubi concessisset, iusserunt aliquot arietes mactare, ac pro loci consuetudine multos utres vasaq; lacte implere, quò postridie rex ientaculum sumeret. Verum quoniam vasa plus satis capacia videbantur, inito inter se consilio, tantundem aqua lacti commiscuere, sperantes à rege ne-

quam animaduersum iri. Postridie rex etsi non admodum ambiret ientaculum, urgentibus tamen ministris sensit aquam lacte commixtam, ac ridens, Amici, quod natura, inquit, dedit, nemo auferre potest. hoc dicto profectus est. Nunc castrum illud solo aequatum atque omnino deletum est, cuius agri per miserrimos quosdam coluntur Arabes.

Beni Guariten tractus. 63.

Beni Guariten tractus distat Orientem versus à Fessa circiter decem & octo miliaribus Perpetuus collis est optimè excultus omni leguminum genere, pascuis ac pratis amœnissimus, ducentos ferè cōtinet pagos. Vilissima ubi que domorum est structura, incola quoq; vilissimi, neq; vires, neq; hortos colunt, quare nec arborem fructiferam hìc reperiās. Hanc regionem Eessa rex solet inter suos fratres distribuere atque inter sorores, si quos natu minimos habet. Magna incolis frugum atq; lanae copia: & quanquam diuissimi, tamen vilissimo vtuntur habitu: asinus tantum pro equis vtuntur, adeo vt etiam vicinis maximè ludibrio sint.

Aleis regio. 66.

Distat & à Fessa Occidentem versus viginti ferè miliaribus regio, quam Asein incolae vocant, perpetua constat planicie, unde conijciunt multos olim hìc fuisse pagos & castella, quorum ne vestigium quidem, nec signum alicuius aedificij videri potest, tantum locorum nomina penes illos remanserūt. Extendit sese hic tractus Occidentem versus per decem & octo, ad Meridiem autem viginti ferè passuum milia. Ager fertilissimus grana producit nigra & exigua. Rari hic putei aut fontes reperiuntur. Paruit semper certis quibusdam Arabibus rusticis, nunc verò à rege Fessa urbis praefecto assignatus est.

Togata mons. 67.

Distat

Distat à Fessa Occidentem versus septem ferè passuum milib. qui quidem valde excelsus, latitudinis verò exigua. Orientem versus ad Bunafrā usq. fluuiolum quinq. circiter miliarib. distantem, protenditur. Omnis ea facies qua Fessā respicit, huius quoq. summitas et pars qua Esicha exposita est, vitibus ditissima sunt, omnisq. generis frugū copia abundantissima. In huius montis iugo antra reperias, multasq. speluncas subterraneas, in quib. thesaurorū inuestigatores Romanos suas abscondisse diuitias arbitrātur, quē admodum et alio dictum est loco. Solent peracta vindemia curiosi ac miseri homines maximos in excauando saxo perferre labores, et quamuis nihil reperiant, non tamē à labore desistere volunt. Omnes huius montis fructus oculis atque palato ingratisimi, maturitate reliquos illarum regionum fructus anteuertunt, tametsi ingrati sint saporis, & visui officiant.

Guraigura mons. 68.

Guraigura Atilati vicinus à Fessa quadraginta ferè distat miliaribus. Ab hoc flumen quoddam prodit, quod Occidentē versus fluendo in Bath fluuium delabitur. Est hic mons medius inter duas spatiosissimas planities, quarū altera Fessam respiciens Esas, ut ante diximus, appellatur: altera in Meridie posita Adecfen est nuncupata. Est autem hac frugib. pratisq. felicissima. possidentur aut à quibusdam Arabib. Zuahir appellatis Fessæ regis clientibus: verum rex hanc ditionē aut fratri, aut alijs quibusdam affinib. ut plurimum assignat, ex qua decem millia aureorū in singulos annos colligūt. Maximis indies dicti Arabes afficiuntur incommodis, ab Elhusainis itidem Arabib. qui desertia incolunt: nam æstiuo tempore in planitiē incursiones faciunt: quamobrē Fessæ Rex in huius regionis tutelam nonnullos equites ac balistarios alit. Hanc planitiē irrīgant amoenissimi fontes, amnesq. limpidissimi: frequenses

adiacent saltus in quibus degunt leones mites ac domestici, quos unusquisque bacillo abigere potest, neque aliud incommodum praestant. Nunc ad Agarae regionis descriptionem properemus.

Agarae Fessa regionis descriptio. 69.

Habet haec regio à Septentrione Oceanum, finitur ab Oriente Buragrago flumine: ab Oriente montibus partim Gumare, partim Zarony, radicibusq; montis Zalaga terminatur, Meridiè versus flumine Buna Zaro clauditur. Perpetua hìc est planicies, ager fertilissimus, numerosa olim plebe referta, oppidis arcibusq; quāplurimis exculta, quae bello rum iniuria adeò collapsa sunt, ut exigua duntaxat, habitatoribusq; vacua relictā sint oppidula. Patet in longum haec Regio circiter octuaginta, in latum verò sexaginta ferè passuum milia. Huius medium praeterfluit fluvius Subu, incolae Arabes Elculuth appellati, atque ex Muntasu stirpe orti, Fessa regis imperio parent, maximosq; exoluunt cēsus: verum sunt diuites, & circa vestitum curiosi, & bello adeò viribus praestant, ut ex his tantum exercitum conscribat Fessa Rex, si quando magni momenti bellum illi auspiciandum sit. Haec Regio commeatu, equis, pecore, non Fessam modò, verum etiam omnes Gumare montes abundè prouidet, in qua Rex Fessanus totam: transigere hyemē, verumq; tempus, propter aëris temperiem consuevit. Magna hìc est capreolorum atque leporum copia, & si rara reperiuntur nemora.

Hiuma Agarae oppidulum. 70.

Nostro tempore ab Africanis ad fluuiolum in ea planicie conditum est, quā à Fessa Haraidin proficiscitur, distat à Fessa triginta plus minus miliaribus. Incolis olim frequentissimum fuit, verum cum in modum Sabidi

eo bello deletum est, ut hodie antra tantum reperiantur, in quibus Arabes suum recondunt frumentum, cui afferuando aliquot erigunt tentoria.

Horaïs oppidum. 71.

Maritimum hoc Oceani oppidum ab antiquis Africanis ad Lucci fluminis ostium exstructum, altero latere predicto flumine altero verò Oceano alluitur. Quibus temporibus Algeria ac Tingis à Mauris incolebantur, fuit hoc incolis quoque copiosissimum: verum duobus illis oppidis à Christianis occupatis, remansit & Larais habitatoribus per viginti ferme annos vacuum, post quos Fesse Regis filius optime munitum presidio ac munitione perpetua maxime sibi à Lusitanis metuens firmavit. Est huic oppido difficillimus in fluminis ostio ingressus. Castrum quoque regis filius extruere iussit, in quo presidium ducentorum balistariorum, centum sclopetariorum, ac trecentorum equitum leuiorum alere solet. Circum oppidum frequentia sunt prata, frequentesq; paludes, è quibus crues bonam colligunt anguillarum, anatumq; copiam. Ad fluminis ripam habet opaca nemora, leonibus alijsq; id genus feris maxime horrenda. Solent huius Regionis incolæ carbonem Algeriam ac Tingim mittere, unde Mauritanis vulgatum prouerbium, *Navis Haraidis*, quo uti solent, ubi quis post magnificam pollicitationem vilissimum quiddam minimiq; pretij adfert, eo quod naues hæ carbonarie velis ex gossypio confectis magnum quiddam polliceri videntur: est autem huic regioni maxima gossypij affluentia.

Casar Elcabor, hoc est, Regium palatium. 72.

Spatiosissimum hoc oppidum Mansoris Marocci Regis atque Pontificis temporibus conditum fuit, de quo mo

morabilis fertur historia, quòd inter venandum ingenti
 pluuiarum & ventorum impetu adactus, à suis aberrans
 ad locum quendam incognitum peruenerit, in quo cum sub
 dio sibi pernoctandum esset, metuens ne inter paludes ex-
 tingueretur, huc atque illuc respiciens, lumen vidit, & pi-
 scatorem conspiciens qui inter paludes anguillis insidiaba-
 tur: Posses ne (inquit) me in regiam deducere? Respondit
 piscator decem miliaria istinc distare regiam. Instante ve-
 rò regi ut eò deduceretur, Fisi, inquit piscator, rex ipse Man-
 ser adesset, modò tamen eum non deducerem, vererer e-
 nim ne inter paludes suffocaretur. Quid tibi, inquit Man-
 ser, cum Regis vita aut incolumitate? Quod regem, ait pi-
 scator, velut meipsum diligere teneat. Tum Rex, Igitur
 singulare quoddam beneficium ab eo consecutus es. Quod
 maius beneficium, respondit piscator, à Rege expectari po-
 test, iustitia, amore ac beneuolentia, quam populo suo ad-
 ministrat, cuius fauore ac prudentia miserrimus ego pisca-
 tor cum uxore ac liberis tranquillissimam dego vitam, a-
 deò ut vel media nocte meum liceat egredi tugurium, ac
 pro arbitrio reuerti, neque inter has valles & in hospiti-
 tesqua quenquam reperio, qui mihi noceat. Tu vero ge-
 nero se domine, si lubet, gratissimus mihi hodie eris hospes,
 cras verò summo mane quocunque velis te commitabor.
 Tum rex in casulam piscatoris se recepit, ubi postquam
 equo prouisum esset, nouo hospiti anguillas assari iussit,
 Regique apponi, qui interim, ut potuit, madidas ad vo-
 cum vestes desiccauerat: verum hoc cibo non recreatus, pe-
 tit numquid carniū haberet: cui rusticus se capellam
 saltem ac hœdum habere dixit, atque hanc suarum opum
 summam esse affirmavit: verum quoniam ex vultu nobi-
 lem esse colligebat, mox hœdum mactauit atque uxori
 assandum dedit. Apud hunc igitur hospitio Rex exceptus
 fuit:

fuit: poſtridie ad Solis exortum cum hoſpite liberali viæ
tugurium egreſſus, nobilium ac venatorum turbam ma-
gnis clamoribus Regem inter paludes quærentium inuenit,
quo viſo omnes exhilarati ſunt. Tum Manſor ad piſcato-
rem conuerſus, ſeipſum illi prodidit, ac non inanè illius fore
liberalitatem affirmavit. Erant autem circumiacentibus
in locis inſignes aliquod arces & palatia, quæ iſthinc de-
ſcedens gratitudinis ergo piſcatori dono dedit, à quo roga-
tus ut in ampliorem beneuolentia ſua demonſtrationem
hæc ædificia mœnibus cingerentur, impetravit. Reman-
ſit itaque piſcator nouæ huius ciuitatis dominus ac Prin-
ceps, quæ temporis ſucceſſu ſic accreuit, ut intra paucos
annos quadringentis numerauerit familias. Quod ager
fecundiſſimus eſſet, Rex Manſor æſtiuis quibuſque tem-
poribus circumiacentia extruere cœpit loca, quod huic
ciuitati non parum attulit utilitatis. Huius muros præ-
terfluit Luccus fluuius, interdum ita excreſcens ut ipſæ
ciuitatis portas irriget. Variæ per eam exercentur me-
chanicæ artes & mercimonia, templis abundat, unum ha-
bet ſtudioſorum collegium, xenodochiumq; ſumptuoſiſſi-
mum. Nulli fontes, nec putei, ſed eorum loco cîſternis utun-
tur. Incolæ ſunt liberales ac probi, ſimpliciori tamen inge-
nio. Veſtitus mediocris, ex tela goſſypina crebrò per corpus
faſcijs obuoluta. Frequentes in ſuburbano reperias hortos,
omnis generis fructibus conſitos. Vuæ ingrati ſunt ſapa-
ri, fortæſis, ob ſolum paſcuis magis accomodum. Singu-
lis Lunæ diebus mercaturam in proximo campo exercent,
quò concurrere ſolent vicini Arabes. Maio Menſe aucupa-
turi ciuitatem egredi ſolent, magnâq; capiunt turturum co-
piâ. Ager ut eſt fertilisſimus, trigecuplò ſemē iniectū mul-
tiplicat: verum excoli non poteſt ad ſex ferè miliaria quod

à Lusitanis Arzilla in praesidio constitutis, maximis afficiantur incommodis, quod isthinc saltem octodecim distes passuum milibus; quos vicissim huius ciuitatis praefectus cum trecentis equitibus perpetuò diuexat, atque interdum ab Arzilla portas incursiones in eos facit.

Habat regio. 73.

Habet hac regio à Suarga flumine ex Meridie initium, Septentrione Oceano terminatur, Occidente Algare paludibus, Oriente verò montibus Herculeo freto vicinis finitur. Patet in latum octuaginta, in longum verò, centum ferè passuum milia. Huius fecunditatem frugumque omnium affluentiam non faciliè describere possem: perpetua ferè planicies multis fluminibus irrigata; quondam tamen multò nobilior ac celebrior, propter antiquissimas ciuitates, partim à Romanis, partim à Gothis edificatas: hanc ipsam regionem esse puto quam Ptolomaeus Mauritaniam appellauit, verum ab eo tempore quo primum Fessa edificari coepit, mirum in modum declinata est. Accessit quoque ad illius incommodum, quod Idris Fessa conditor, decem à suo obitu filios reliquerit superstites, cuius primogenito hac regio cecit: deinde subsecuta est multorum haereticorum ac principum rebellio, quorum nonnulli dum principem Granatensem in Bætica, nonnulli Carruani dominos in auxilium vocant, à quodam Carruani Pontifice summo haeretico cæsi & fugati sunt: qui occupata regione, relictoq; in ea praesidio ad suos rediit. Postea summus Cordubæ cancellarius, ingenti exercitu collecto, breui totum hunc tractum ad terminos vsq; Zabæ regionis occupauit. Hanc deinde post annos plus minus quinquaginta Iosephus primus Lontunorum rex, Granatensibus fugatis vi obtinuit: postremò ad regis Fessa imperium peruenit.

Ezagemum

Ezagemum Habatis oppidum. 74.

Ezagemum oppidum à priscis Africanis in montis dorso à Guarga flumine circiter decem passuum milibus distante, extructum est: qua loci intercapedine perpetua planicies campis et hortis locum præbet: horum tamen fecunditatem exculti colles multis partibus superant. Distat hoc oppidum à Fessa septuaginta ferè miliaribus, numeratq; familias plus minus quingentas, ex cuius rure circiter decem milium aureorum vectigal colligitur, quibus oppidi præfectus Fessa regi quadringentos tenetur alere equites, qui regionem ab hostium iniuria tutam seruent. frequentioribus enim Lusitanorum incursionibus quotidie afficiuntur, qui ad quadragesimum vel interdum quinquagesimum miliare prædaturi discurrunt. Exigua huic loco ciuitas, vestitus ad rusticitatem compositus, quamuis diuitijs maxime polleant. Priuilegium cuique à priscis Fessa regibus vinum bibendi concessum est, vini usu Machumetica lege aliqui interdicto, tametsi nullus sit qui eo abstineat.

Bani Teude. 75.

Antiquissima est ciuitas, ab Afris in spatiosissima planicie ad Guargam fluuium, quadragesimo quinto à Fessa miliario condita. Numerauit aliquando familiarum plus minus octo milia, postea verò Carruanensium Pontificum bellis sic deleta est, ut nunc ciuitatis tantum murus reperiatur. Ego cum in ea essem, frequentia vidi nobilium sepulchra, fontes quoque nonnullos muris ex viuo lapide miro artificio circumcinctos. Ab hac vrbe mons Gamera quatuordecim ferè distat miliaribus, ager frugibus ferendis aptissimus, idemq; fecundissimus est.

Mergo oppidum. 76.

MErgo in iugo montis exstructum à Bani Teude decem circiter abest miliaribus. Conditores nonnulli Romanos fuisse arbitrantur, quòd in vetustis ruderibus Latinas reperiant literas. Est autem incolis nunc prorsus vacuū, verum in eiusdem montis dorso aliud oppidulum visitur, à textoribus ut plurimū tela grossioris habitatu, ex quo prospectus est in flumina Subu ad Meridiem & Guariga ad Septentrionem à quibus distat quinque passuum milibus. Incolae nobiles vocari gaudent, tametsi auari sine ignari, ab omniq̃ probitate alienissimi.

Tausor. 77.

TAusor ciuitas in colliculo sita, decem ferè distat à Mergone passuum millibus, in qua trecenta numerantur familiae, artifices verò paucissimi. Incolae rudes & egrestes, nec vites, nec hortos habent, sed agriculturam tantum exercent, suntq̃ pecoris ditissimi. Ciuitas porrò in medio itineris sita est, quā Fessa ad Gumeræ montes itur, quæ ratione auarissimos & rusticissimos æstimo.

Aglæ. 78.

Antiquissimū hoc oppidulum ab Africanis in Guariga fluminis ripa positum est. Ager felicissimus, ab Arabibus colitur: oppidum autem bellorum iniuria sic delatum est, ut nunc quibusdam tantum locis, mœnium, edificiorum reliquias, puteosq̃, saltem reperire liceat. In suburbano qualibet septimana mercatus est frequentissimus, cui Arabes vicini interesse solent: ad quem nonnulli quoque Fessani mercatores commeant, bubula coria, lanam, & ceram auehunt, hisce enim cumprimis rebus abundant. Innumeri ferè hic sunt leones, verum natura adeò timidi, ut ad puerorum clamorem in fugam redigantur: inde apud Fessanos

Fessanos natum prouerbiū est: Agla leones. quod in eum quadrare volunt, qui verbis magnam quidem præ se fert audaciam, ingenio verò timidulo præditus est.

Narangia. 79.

Narangia castellum, ab Africanis in colliculo non procul à Lucco flumine constructum, ab Ezageno decem ferè distat miliaribus. Agrum habet felicissimū, sed nullas planicies: in fluminis ripa vastæ sunt solitudines, fructibus agrestibus, præcipuè cerasis marinis refertissima. Fuit hoc castrum à Lusitanis excisum ac depredatū anno Hegiræ. 895. qui Christi fuit millesimus quadringentesimus octuagesimus sextus.

Gesira. 80.

Gesira Insula non procul à Lucci fluminis ostio sita, distat à mari miliaribus plus minus decem, à Fessa circiter centum. Fuit quondam in hac Insula oppidulum antiquum Lusitanici belli initio desertum. Circa prædictum flumen multæ sunt solitudines: agri qui excolantur, paucissimi. Anno Hegiræ octingentesimo nonagesimo quarto, Lusitania Rex numerosissimum huc misit exercitum, quo in Insulam perlato, exercitus Imperator munitissimum extruxit propugnaculum, quo se & ab hostium incursionibus conseruaturum, & circumiacentes campos occupaturum sperabat. At Fessanus Rex, eius pater qui modo inter viuos agit, iacturam præuidens, quæ illi inferri posset, si propugnaculi adificationem permitteret, ingentem conscripsit exercitum, quò Lusitanis fabricationem impediret. Verum tantus fuit impetus bombardarum, ut Fessanis ad duo passuum milia Lusitanorum castra accedere non licuerit. Quamobrem Regi ad ultimam ferè desperationem redacto persuasum est, ut palis solo

infixis medium fluminis duobus ab Insula passuum milibus oppleret: qua munitione Fessanis tectis, & proximo nemore exciso, conspexere Lusitani fluminis accessum exiguo temporis intervallo maximis arboribus occupatum, ac discedendi facultatem omnino ademptam. Tum rex se facile Lusitanos victurum sperans, de oppugnanda arce cogitans, cum sine militis sui strage eam consequi non posset, cum Lusitani exercitus duce pepigit, ut præter ingens tributum illi præstitum, apud regem Lusitaniæ efficeret, ut filias aliquot Fessæ regis præfecti (quas in vinculis habebat) restitueret, atque tum exercitum illæsum dimitteret: quo factò, clas in Lusitaniam redyt.

Basra. 81.

Basra ciuitas mediocris familiarum duo ferè numerat milia, à Mahumete Idridis filio Fessæ conditore, in quadam planicie inter duos montes extructa. distat à Fessâ plus minus octuaginta, à Casare verò Meridiem versus viginti ferè passuum milibus. Basra autem in Arabie felicitis oppidi memoriam appellata est, ubi Hali quartus post Mahumetem Pontifex, qui Idridis proauus fuit, interfectus est. Muris aliquando altissimis atque munitissimis cinctæ: quàm diu rectores habuit ex stirpe Idridis, fuit urbanitatis plena, utpote in qua Idridis successores perpetuas transigerent ætates, propter loci amœnitatē, cuius tam colles quàm planicies celeberrimis olim hortis exculti, serendis frugibus valde sunt accommodi: cum propter oppiduli vicinitatem, tum Lucci fluminis irrigationem, olim bene habitata templusq; exculta fuit, summa urbanitate præditis incolis: verum rarecente Idridis familia, ab hostibus excisa est. Hodio visuntur saltem mœniū vestigia, incultiq; aliquot horti, bluestres fructus, quod eorū agri nō excolatur, producetes.

Homar.

HOMAR. 82.

HOMAR ciuitas à quodam Hali prædicti Mahumeti discipulo extructa in colliculo ad ripam fluminis à Casare circiter quatuordecim passuum milibus Septentrionem versus distantis sita, ab Arzilla autem ad meridiem sedecim, tametsi exigua fuerit, munita tamen & pulchra extitit, & fertilissimis agris, hortis ac vitibus omni fructuum varietate refertis, exornata. Incola lini plurimum colligentes textrinam exercebant, verum Arzilla à Lusitanis occupata, hac quoque deserta remansit.

Arzillæ descriptio. 83.

ARZILLA seu Africanis Azella, spatiosa ciuitas ad Oceanum littus à Romanis edificata, à freto Herculeo distat septuaginta plus minus passuum milibus, à Fessa verò circiter centum & quadraginta. Paruit quondam Septæ principi Romanis tributario, à Gothis occupata, qui & hunc in principatu confirmarunt, à Mahumetanis verò anno Hegiræ nonagesimo quarto capta fuit, qui per ducentos viginti annos urbem seruarunt, donec Angli ingenti exercitu Gothorum persuasus obsidione ciuitatem cinxerunt, Gothi autem cum Anglis inimicitias alebant, quòd Gothi Ghristiani, Angli verò idolorum cultores essent, verum hoc illis à Gothis persuasum fuit, Mahumetanos Europa excessuros sperantibus. Anglus felici Marte pugnavit, captam urbem ferro & igne ita deleuit, ut unus vix saluus effugerit, ac triginta fere annis incolis vacua remanserit. Postea verò temporibus Pontificis Cordouæ (qui Mauritaniæ imperabat) rursum reparari, modisq; omnibus augeri, ditari, ac munitior reddi cœpit. Incolæ fuerunt locupletes, docti, armisq; exercitatissimi. Ager & frugibus serendis & omnis generis leguminibus producendis est percommodus,

sed quum à montibus decem ferè distet miliaribus, magnam ferunt lignorum penuriam, verum carbonibus Harraide (ut diximus) aductis, utuntur. Anno Hegiræ octingentesimo octuagesimo secundo, eximproviso à Lusitanis et oppugnata & capta est, incolis omnibus in Lusitaniam abductis, inter quos & Mahumetes fuit hodiernus Fessanorum Rex, qui tum septem annorum puer unà cum sororcula eiusdem ætatis pariter captus exstitit. Huius enim pater cum ab eo per hæc tempora defecisset. Habat prouincia, Arcilla habitabat, quum Seriphus trucidato Habdulaco ultimo Marinorum stirpis Rege, ex ciue Eessano in Regnū populi fauore euectus est. Deinde Saic Abra regnandi cupiditate allectus, tentauit Fessam occupare, seq̃ Regem creare: verum Seriphus suasu cuiusdā sui consiliary qui Saic cognatione pertingebat, magno suo vituperio eum in fugam adegit. Porro cum Seriphus consiliarium hunc Temesnam misisset, quò eius Prouinciæ populum de rebus nouis cogitantem pacificaret, reuersus Saic, octo millium Arabum exercitu Fessa noua integro anno obsessā, ciuium prodicione faciliè potitus est, ac Seriphum cum uniuersa familia ad Regnum Tunetense profugere coëgit. Quo tempore itaque Saic Fessam obsidebat, Rex Lusitaniæ classe, ut diximus, in Africam missa, Arzillam occupauit, Rexq̃ modernus cum sororcula in Lusitaniam captiuus abductus est, ubi septem continuos transegit annos, intra quos exactissime Lusitanum idioma didicit. Tandem ingenti numerata pecunia, pater filium è Lusitania reuocauit, qui ad Regnū ascitus, propter consuetudinem quam cum Lusitanis contraxerat, Rex Mahumetes Lusitanus appellatus fuit, sæpe numero postmodum vindictam de Lusitanis sumere, necnon Arzillam sibi ademptam recuperare conatus est. Pri-

indò ciuitatem eximproviso cum omnibus copijs adortus bonam muri partem solo aquauit, eamq̃ ingressus, Mauros omnes in seruitutem redactos liberauit. Christiani se in arcem receperunt, Regi post biduum deditionem polliciti. Interim superueniente Petro Nauarro cum expedita classe multarum nauium, perpetua bombardarum eiaculatione Regem non solum ciuitatē dimittere, verum cum toto exercitu abscedere coëgerunt: post hac ita per Lusitanos omnibus locis communita fuit, vt pradiſtus Rex eam recuperare tētans, sinistro semper pugnauerit Marte. Cū in hac obsidione apud Regem stipendium mererem, è nostris ultra quingentos interfectos numeravi. Durauit autem id bellum ab Hegira anno noningentesimo decimoquarto, in annum nongentesimum vigesimum primum.

Tingis ciuitas. 84.

Tingis quæ Lusitanis Tangiara, ampla & antiqua ciuitas, ridicula quorundam Historicorum opinione conditorem habuit Sedded Had filium, qui vt aiunt totius mundi imperium gerebat. Huic in mentem venisse dicunt, vt urbem exstrueret quæ pulchritudine cum Paradiso terrestri certare posset. Muris igitur ancis urbem cinxit, domibus tecta addidit aurea & argentea, in quorum structurâ maxima à totius orbis ciuitatib. tributa exegit. Classici vero Historiographi à Romanis in Oceani littore hys tēporibus conditâ affirmant, quibus & Granatæ Regio subacta fuit. Distat à freto Herculeo triginta ferè miliaribus, à Fessâ autem centum & quinquaginta. Ab eo autem tempore quo Gothi Granatē sib. imperabāt, cœpit hæc ciuitas Septæ parere domino, donec in Mahumetanorū potestatē cū Arzilla peruenit. Urbana semper, nobilis, beneq̃ exculta fuit. Structurisq̃ sumptuosissimis varij generis admiranda.

Ager non admodum fœlix, nec frugibus serendis valde ac commodus: ceterum valles habet proximas, quæ fontibus assiduè irrigatæ omnium generum fructibus fœcundissimam reddunt. Reperias quoque extra urbem vites aliquot, verum in solo arenoso. Incolis frequentissima permansit ad ea usque tempora, quibus à Lusitanis expugnata fuit Arzil: tum enim ciues rumore bellico perterriti, collectis rebus omnibus, Fessam profugerunt. Tum Lusitaniæ regis præfectus, quendam ex ducibus suis eò misit, qui tantisper in fide regis eam continuuit, donec rex Fessanus consanguineo huc misso, maximi momenti regionem montibus Gumeræ Christianis infestis vicinam seruauerit. Verum annis viginti quinque priusquam ciuitas in potestatem Lusitanorum veniret, rex eò classem miserat, sperans fore, ut auxilio destituta dñ Fessanus cōtra Mecnasios rebellâtes præliaretur, facillè deditionem faceret. At præter opinionem pactis cum Mecnase inducys, rex cōsiliarium instructo exercitu huc misit, qui Lusitanos adortus maxima strage affectit, eorumq; ducem interfectum, Fessam nouam in capsâ deferri, atque loco eminentiori statui, quò omnibus conspicuus esset, iussit. Post hæc Lusitanus nouas collegit copias, quibus ex improviso tempore nocturno urbem aggressus, omnibus ferè interfectis victus & in fugam compulsus est. Verum quod Lusitanus duobus illis exercitibus efficere non potuit, tandem vel minimis copijs, paruaq; suorum strage, uti supra diximus, peregit. Nostris temporibus Fessæ rex Mahumetes nullam non tentauit aleam, quò hanc recuperaret, verum non admodum fœliciter illi successisse intelleximus, tanta semper fuit Lusitanorum in armis præstantia. Hæc omnia acta sunt Hægire anno nongentesimo decimo septimo, à Christo autem millesimo quingentesimo octauo.

Casar EXaghir, hoc est, palatium minus. 85.

EXigua hæc ciuitas à Mansore Marocci Rege ac Pontifice in Oceani littore extructa fuit, distat à Tingi circa duodecim, à Septa verò decem & octo passuum milibus. A Mansore porro conditam ferunt, quòd cum singulis annis in Granatensem provinciam trayciendum esset, difficilis per asperos Septæ montes esset cum exercitu transitus, priusquam ad mare descenderet. Sita est autem loco aperto & amœno, cui Granatensis regni ora ex aduerso respondet. Populis olim refertissima, texturam & mercaturam exercuit, reliqui ferè omnes nautæ sunt, qui merces Barbaricas in Europam deuehere solent. Hanc Portugallia Rex insperata oppugnatione occupauit. Fessanus autem modis omnibus eam recipere conatus est, verum infausto semper Marte inciderunt hæc in Hegiræ annum octingentesimum sexagesimum tertium, Christi autem. 1464.

Septa maxima ciuitas. 86.

Sep̃ta, quæ Latinis ciuitas, Lusitanis autem Seupta appellata, secundum clâsicos authores à Romanis in fauoribus freti Herculei adificata, olim totius Mauritania metropolis fuit, quare Romani eam nobilitarunt, fuitq; in ea summa urbanitas et ciuium frequetia. Deinde à Gothis occupata, principem in ea constituerunt, remansitq; apud eos principatus, donec Mahumetani Mauritania fines ingressi, hæc quoq; usurpauerunt. Cui rei occasionem præbens Iulianus Septæ comes, iniuria à Roderico Gothorum & Hispania rege affectus, cum infidelibus conuenit, eosq; in Granatam introduxit, atque ut Rodericus & vita & regno spoliaretur effecit. Mahumetani igitur occupatam Septam Pontifici cuidam suo Elgualid Habdulmalic filio, qui tum temporis Damascum in

colebat reseruauerunt, anno nonagesimo secundo Hegiræ.
 Ciuitas ab eo tempore in proximos usque annos, mire cum
 incolis, tum omnis generis nobilitate accreuit, adeò ut Ma-
 ritania totius pulcherrima, meliusq; excolta euaserit. Fre-
 quentia habuit templa et studiosorum collegia, ciues litera-
 tissimos, & qui æneis operibus singulari artificio fabricatis
 ceteros excellere, cuiusmodi sunt candelabra, pelues, cala-
 maria, aliq; id genus ex ære confecta, quæ perinde elegan-
 tia habebant, ac si argentea vel aurea fuissent. Habent Itali
 & in huiusmodi rebus conficiendis non parum gratia, ve-
 rum nihil omnino si hæc respicias. Extra ciuitatis mœnia
 amplissima sunt rura, eo præsertim loco, qui vitium frequen-
 tia consitus, vinetum dicitur: verum ager sterilis & asper
 est, quare magna semper illis frugum caritas. Extra & in-
 tra ciuitatem patet amœnus in Granata oram ad fretum
 Herculeum prospectus, atque hinc dinoscuntur animalia,
 quod eius interualli latitudo duodecim saltem sit miliarium.
 Verum calamitosa ciuitas paucis abhinc annis, ab Hab-
 dulmumene Rege ac Pontifice multis incommodis affecta
 est: quam confectus, serè ad internecionem redegit, nobilesq;
 perpetuo multauit exilio. Nec multò post à Rege Granaten-
 se meliora sustinuit, qui ciuitate occupata præter memora-
 tam cladem nobiliores & potentiores ciues Granatam mi-
 grare iussit: deinde anno D.CCC.XVIII. Hegiræ à Lusitana
 classe capta, quotquot inerat ciues aufugerunt. Abu Sa-
 bid per ea tēpora Fessanorum Rex, nullius precij homo, hæc
 recuperare neglexit: verum allato inter saltationes & con-
 iuncta nuntio, vetuit ob eum rumorem diei celebritatem
 interrumpi: quare permisit Deus, ut nocte quadam cū sex
 filijs à Secretario cui multum fidebat, interficeretur, quod
 se illius uxori cōmiscere voluisset. Hæc inciderūt in Annū.

824. *Hegira.* Fessano imperio per octennium Rege destituto, successit trucidati Regis ex matre Christiana filius, qui eadem nocte qua Rex confossus fuit, Tunetum profugerat: hunc Abdulacum ultimum Marina familia Regem appellarunt, qui, ut superius dixi, à populo pariter occisus est.

Teteguis ciuitas. 87.

Exigua hac ciuitas à priscis Africanis decem et octo passuum millibus à freto Herculeo sexq; ab Oceano cōdita, à Muhumetanis quo tempore Septam Gothis sustulerunt, occupata est. Ferunt Gothos eius ciuitatis dominium in principē mulierē altero oculo carēte transfulisse, quæ singulis hebdomadis vectigal receptura huc veniens, ciuitatē incolæ vernaculo idiomate Teteguin, hoc est oculū, vocitarunt. Exinde à Lusitanis bello fatigata et expugnata, ciuib. aufugentibus, annis plus minus nonaginta quinque inculta remansit: post quos à Granatense quodā præfecto, qui Granata à Ferdinando Catholico Hispania Rege recepta, Fessam cum exacto Rege peruenerat, restaurari, rursusq; habitari cæpta est. Virum hunc militia clarum, et virtute bellica in Granatensi bello insignem, Lusitani Almandalum appellabāt. Hic ciuitatis huius dominiū cōsecutus, facultatē reedificādi obtinuit, nouisq; cinxit mœnib9, munitissimāq; arce exstructa, altissima fossa cōmuniuit. Perpetuū deinde cum Lusitanis bellū gerēs, Septā, Casarā, et Tingī grauissimis dānis afficiebat: nā trecentis Granatētib. lectissimis equitibus, creberrimas in Christianos incursiones faciens, quos captiuare potuit, continuis laboribus in propugnaculorum suorum munitione macerabat. Quondam hac iter faciens tria vidi captiuorum Christianorum millia, qui laneo sacco vestiti, noctem in fossis subterraneis concatenati peragebant. Fuit hic princeps ingenio erga

exteros cum primis liberali, paucisq; ab hinc annis altero oculo pugionis ictu, altero senectute priuatus, obijt. Ciuitatem nepoti, fortissimo homini tuendam post mortem reliquit.

Habati montes. 88.

Inter Hebati montes octo sunt ceteris celebriores, qui à Gumeræ populis habitati, eandem ferè vitæ consuetudinem referunt: omnes siquidem Mahumetanum dogma tinentur, tametsi vinum contra eius præceptionem bibant. Corporis habitu sunt elegantes, laborum & ærumnarum patientissimi, verum armis ferendis incommodi. Fessano regi parent, à quo supra modum tributo grauantur, adeò ut præter nonnullos (veluti suo loco dicemus) paucissimi mediocriter vestiri possint.

Rahona mons. 89.

Vicinus hic mons Esageno patet in longitudinem triginta passuum millibus, in latitudinem duodecim. Abundat oleo, melle ac vitibus. Incolæ potissimum saponi conficiendo ceræq; expurgandæ vacant. Vini tam atrii quàm albi maximam copiam referunt. Pendunt Fessano regi tria aureorum milia, quibus Esageno præfecto assignatis, quadringenti in usum Regis aluntur equites.

Beni Fensicare mons. 90.

Superiori contiguus, circiter viginti quinque passuum millibus in longitudinem, octo in latitudinem patet. Super dicto monte cultior, multos habet coriarios, ac telæ grossioris textores, plurimum item ceræ prouentum. Singulis sabbati diebus celebrem habent mercatum, ad quem omnis generis negotiatores, & mercimonia tanta frequentia conueniunt, ut & Genuenses ceræ & boum tergoribus comparandis eò quoque conueniant, quæ in Lusitaniam & Ita-

liam

liam curant asportanda. Colligitur ex hoc monte sex millium aureorum census, quorum tria millia Esageno præfecto, reliqua Fisco regio cedunt.

Beni Haros mons 91.

Casare vicinus in Septentrionem octo millium passibus, in occidentem viginti extenditur. Latitudo sex passuum millibus constat. A nobilibus olim habitatus populo refertus extitit: verum is tyrannidem exercentibus, Arxillaq; à Lusitanis occupata, à plebe desertus est. In montis fastigio nonnulla hodie sunt rura: reliquum incultum est. Quo tempore et secundam fortunam expertus est, Casare præfecto terna aureorum millia in singulos annos numerabat.

Chebib. 92.

Reperias in hoc monte sex aut septem arces, urbana ac honesta gente habitatas: nam Tingi à Lusitanis occupata, ciues eo se receperunt, quod viginti quinque saltem passuum millibus à Tingi distans esset. Incola frequentibus Lusitanorum excursionibus molestantur: montis vero census à Tingitana clade dimidia parte imminuti, deterius indies habent, quod præsidium triginta passuum millibus ab eo collocatum, opportunè succurrere non queat, quoties Lusitani omnia vastantes ac depradantes, in eum excursiones faciunt.

Beni Chessen. 93.

Visenda altitudinis mons est, hostibusq; accessu difficillimus: nam præter loci munitissimi naturam, incolas habet validissimos. Hi cum agrè admodum principum mores ferre possent, armis tandem illorum expugnata est superbia, quiq; antea magnates erant, ad abiectissimam nunc redacti sunt conditionem. Adolescens quidam apud

hos ex nobilissima stirpe ortus, cum rusticorum sauitiam ferre non posset, ad Regem Granatae militatum abiit, apud quem stipendium aliquandiu inter Christianos meruit: tandem rei bellicae exercitissimus ad patrios rediit montes, ubi equitum certo sibi collecto numero, eam regionem à Lusitanorum incursionibus tutam seruauit: quod ubi Fesse Rex animaduertisset, huic quinquaginta balistarios addidit, quorum auxilio modis omnibus securi essent omnes vicini montes. Verum postquam iuuenis ille Regis sibi usurpa retributum cepisset quod ex eo more legebatur, Rex indignatus, maximum in hunc mouit exercitum. sed mox ad penitentiam adductum iuuenem, Rex Sausanonis ac totius illius regionis constituit principem. Huic quidam successit qui ex Mahumetis atque Iaridis Fesse conditoris progenie erat oriundus. hic apud Lusitanos notissimus, atque propter generis nobilitatem (fuit enim ex ea familia qua Helibenes dicebatur) maximus semper fuit nominis.

Mons Angera. 94.

Distat à Casare minori Meridiem versus octo fere passuum millia, patetque in longum decem, in latum uero tria miliaria. ager illi fecundissimus, arboribus quondam copiosissimus, quas incolae in nauium structuram demessas Casarem miserunt: erat enim tum temporis Casari nauale celeberrimum. Deinde etiam ex lino fecundissimus fuit, habitatores partim textores, partim nautae fuerunt. Verum eodem tempore quo à Lusitanis occupatum fuit oppidum Casar, hi quoque montem deseruerunt: hodie tamen domos omnes atque aedificia integra reperias, perinde ac si suos adhuc haberent incolas.

Mons

Mons Quadris. 95.

EXcelsissimus hic mons medius inter Septam & Tetteguin, habitatores habet validissimos armisq; exercitatisimos, quod sanè abundè videre licuit in eo pralio, quod Granatæ gesserunt contra Hispanos: ubi huius montis milites soli plus effecerunt, quam reliqua omnis Granatorum armatura. Ex hoc monte originem traxit quidam, quem illi Hellul vocauerunt: hic aduersus Hispanos præclara edidit stratagemata, cuius rei Historia partim prosa partim carmine descripta, tam apud Afros quàm Granatus seruetur. Hic tandem bello Hispanico (quo victus fuit Iosephus Enesir Marocci Rex atque Pontifex) in quodam castello Catalonia interfectus fuit, quod Mauri Aquila castellum vocant. Eodem pralio Maurorum interfecta sunt sexaginta millia, neque quisquam ab ea pugna superfuit, præter Regem cum aliquot nobilibus. Hæc autem anno Hegiræ sexcentesimo nono acta fuit, à Christo autem nato millesimo centesimo sexagesimo. Ab eo tempore Hispani felici semper pugnauerunt Marte, ita ut omnes ciuitates à Mauris antea sibi ademptas recuperauerunt. Ab eo verò tempore in eum usque annum, quo Rex Ferdinandus Granatam occupauit, interiecti sunt anni ducenti octuaginta quinque secundis Arabum calculandi rationem.

Beni Guedarfeth mons. 96

Non procul à Tetteguin situs est, incolarum numerosissimus, quanquam non usq; adeò sit latus. armis omnes sese exercent, apud Tetteguin principem stipendia merent, hunc maximè obseruant, atque quocunque velit prædatum inter Christianos comitantur: hinc fit quòd nullum Fessæ Regi enumerent tributum, nisi fortè pro agris, vel minimè soluant cæsum. Plurimum sibi sumunt ex illis

motibus utilitatis, prouenit enim illic maxima buxi copia, unde Fessani pectines conficere solent.

Errisæ Fessæ regionis descriptio. 97.

Habet hæc regio in Occidente initium non procul à freto Herculeo, extenditur Orientem versus ad flumen usque Nocor, qui tractus circiter centum & quadraginta est milliariorum. Ad Septentrionem prima sui parte terminatur Mediterraneo mari, vergitq; Meridiem versus per quadraginta milliaria, ad eos usq; montes, qui flumen Guargam, hoc est, Fessæ territorium, respiciunt. Hæc regio prorsus est aspera, frigidissimis montibus plena, in quibus vastissimas reperies solitudines, arboribusq; elegantissimis atque rectissimis refertissimas: nihil hîc frumenti prouenit, quanquam hîc satis copiosam habent vinearum, ficuum, oliuarum, atque amigdalorum copiam. incolas habet hæc regio validissimos, verum potationibus plus satis deditos, adeo ut tantum vix sibi seruent, unde vestes emant. Rara hîc armenta, bona autem caprarum, asinorum atque semiarum multitudo in ijs montibus reperitur: oppida rarissima: castra atque pagi complura, domos extruunt vilissimas absq; ullo tabulato, equilibus Europæ non adeo dissimiles, quibus tectum stramineum superadditur, aut ex arborum corticibus confectum. Omnes huius regionis incolæ nodum Gurgulionis eminentissimum habent, moribus autem inculti sunt atq; rudissimi.

Terga. 98.

Exiguum hoc oppidulum à Gothis (ut nonnulli volunt) in littore Mediterranei exstructum distat à freto Herculeo miliaribus plus minus octuaginta: familias numerat circa quingentas. qui urbem cingit murus nullus fere momenti est. incolæ propemodum omnes piscatores sunt, incredibilem

incredibilem piscantur piscium copiam, salsoq; per centum ferè miliaria euehunt Meridiem versus. Frequentissimum olim fuit oppidum, sed ab eo tempore quo Lusitani regionē illam ingressi sunt, cœpit mirum in modum decrescere. non procul ab hoc oppido rigida atque frigidissima reperiuntur nemora. Habitatores etsi valentissimi, agrestissimi tamen sunt, rudissimi atque ab omni humanitate alienissimi.

Bedis. 99.

ANti quissimum est oppidum in littore maris Mediterranei exstructum, ab Hispanis Velles de Gumennera appellatum fuit, familias numerat plus minus sexcentas. Non desunt Historiographi qui ab Africanis, alij à Gothis edificatum fuisse scribebant, quomodocunque seres habeat, adhuc incertum est. Inter duos visendæ altitudinis montes situm est: non procul vallis est amplissima, in qua aqua pluuialis amnem format. Est autem huius oppidi medio forum quoddam, in quo frequentissimæ sunt officinæ. visitur & hîc templum augustum: magna hîc est aque potabilis caritas, omnibus enim ad vnum eundemq; puteum confugiendum est, qui in suburbio iuxta sepulchrum cuiusdam est, qui quondam apud illos maximus fuit nominis. verum non vsque adeo tutum est noctu illinc aquam petere: est enim in ea magna sanguisugarum copia. Cives in duas diuisi sunt partes: horum enim nonnulli pisces, alij pirate sunt, qui Christianis non paruam quotidie adferunt molestiam: maxima reperitur in montibus illis arborum abundantia, quæ nauibus atque triremibus fabricandis aptissima sunt: & qui montes incolunt, nihil aliud fera operis exercent quàm quòd ligna huc atque illuc conuehant: minimum apud illos frumenti provenit, quare pa-

nem ferè hordeaceum conficiunt: veltuntur autem obsonij loco pisciculis quibusdam (sardelli itali vocant) alijsq; id generis piscibus: est enim tanta illis piscium copia, ut unus retia extrahendo non sufficiat, quare qui piscatores ea in re iuuare volunt, pro officio piscatoribus exhibito bonam piscium copiam recipiunt, quin & obuys quoque multum piscium dono dare solent. pisces autem salos ad vicinas mittere solent regiones. Est longa in hoc oppido iudaica platea, in qua & ænopolas nonnullos reperies: vinum autem ceu nectâr quoddam bibunt. Solent & vesperti vinum in scaphas secum conferre, atque sic bibendo atque cantando per flumen spatari. Est in hoc oppido elegantissimum quoddam castrum, verum non admodum munitum, in quo se oppidi præfectus continere solet: non procul hinc palatium est regium, cui adiunctus est hortus amœnissimus: ad maris ripam nauale quoddam est, ubi triremes aliæq; naues præfecti sumptibus fabricantur, quibus illi Christianos maximis solent afficere incommodis: propterea quod Hispaniarum Rex Ferdinandus insulam quandam armis sibi occupauit, quæ huic ciuitati ad unum miliare ex opposito sita est, in qua propugnaculum quoddam in scopulo exstructum bombardis atque militibus munitum, ita ut nec templa iam ducti oppidi tuta erant, nec etiam homines, qui per plateas incedebant, quin maxima illorum pars quotidie bombardum ictibus interficeretur: hinc factum est quod urbis præfectus auxilium à Rege Fessæ petiuit, qui ingentem contra Christianos misit exercitum, verum Fessani infelici omine dimicauerunt, partim enim capti, partim interfecti sunt: perpauci qui fuga suæ consuluerant salutem, sauci Fessam redierunt. Seruarum igitur Christiani hanc insulam duos ferè annos: deinde cum-

dā Hispani perfidia, qui insula præfectū propter sibi ademptam uxorem interfecerat, in Maurorum redacta fuit deditionem, Christiani omnes trucidati: illorum nemo à cede exceptus, præter proditorem Hispanum, qui propter egregium hoc facinus magna accepit à Bedis præfecto atque à Rege Fessæ præmia. Huius rei historiam cum Neapoli essem, fortè à quodam audiui, qui his omnibus interfuerat, dicebatq; hæc acta fuisse anno à Christo nato millesimo quingentesimo vigesimo. Nunc autem insula hæc accuratissimè à militibus Fessanis servatur: nullum enim propinquiorem portum in Mediterraneo Fessa habet, quanquam centum & viginti distat miliaria. Solent ventorum triremes hanc insulam quotannis aut alternis annis inuisere, atque cum illius loci incolis mercium permutationem facere, aut interdum quoque præsentī vendere pecunia: deinde merces ex hac insula collectas Tunetum, Venetias, ad Alexandriam aut etiam ad Barutum devehunt.

Ielles. 100.

Anguustum est oppidum in littore Mediterranei exstructum, distat à Bede sex ferè passuum millia: portus est frequentissimus, in quo naues se recipere atque à maris sæuitia tutus servare solent: non procul ab hoc oppido frequentes sunt montes, vastæq; solitudines pinis copiosissimæ: nostro hoc sæculo remansit incolis vacuum: idq; propter piratas quosdam Hispanos, nisi fortasse aliquot adhuc reperiantur piscatorum casulæ, qui perpetuò sibi ab Hispanorum latrocinijis timentes sedulo semper obseruant, nū naues aliquas aduentare videant quibus conspectis, mox ad vicinos montes confugientes, magnam inde

armatorum secum adducunt copiam, qui aduentanti Hispanorum aut Lusitanorum classi facile resistere possint.

Tegassa. 101.

Frequentissimum hoc quamuis angustum oppidulum, in ripa fluminis cuiusdam exstructum, distat à mari Mediterraneo duo ferè passuum milia. Familias numerat propemodum quingentas, ædificia hîc rudissimo modo fabricata incolæ omnes aut piscatores sunt aut nautæ, qui inde victum in alias transferunt ciuitates. cum enim hîc perpetui sint montes atque nemora, nihil omnino frugum provenire potest. Reperias tamen aliquot vineas atque arbores maximè fructiferas, alioqui omnibus modis misera censetur hæc regio. Incolæ panî hordeaceo nihil habent quod addant, præter pisciculos atque cape. Ego huius regionis fætorem ex piscium multitudine contractum, per unum diem tolerare vix potui, qui fætor miserè totâ eam infectat provinciam.

Gebha. 102.

Gebha oppidulum muris undique cinctum minutissimis, ab Africanis ad litus maris Mediterranei exstructum est. Distat à Bede miliaribus plus viginti & quatuor. Nunc incolus habet nunc verò non, idq; pro illius regionis ratione: omnis qui huic vicinus est ager, rudis est, fontibus atque nemoribus plenus. reperias & hîc aliquot vineas, aliosq; fructus, vix autem ædificium quod alicuius sit momenti.

Mesemme. 103.

Mesemme spatiosum oppidum Maritimum, in monte qui Sareta regioni confinis est exstructum, sub hoc oppido latissima est planicies, cuius longitudo Meridien-

em

em versus viginti octo, latitudo autem decem ferè est milia-
riorum, per cuius medium præterfluit flumen Noccores, qui
Errisam regionem à Garetà dirimit. Hanc terram incolunt
quidam Arabes, qui agricultura se se exercent, satis bo-
nam inde colligentes frugum copiam, quare Bedis Principi
circiter quinque millia frumenti mensuras soluere cogun-
tur. Habuit olim hæc ciuitas incolas quamplurimos, fuitq;
illius regionis sedes regia, frequentissimis tamen semper
vexata incommodis. Primo enim omnino propemo-
dum deleta à pontifice Cairaoan: qui quoniam solitum cen-
sum recusauerant, incendio hanc prorsus deleuit, loci præ-
fectus capite truncatus est: caput autem Cairaoan hæstæ su-
perimpositum delatum est. Hæc acta sunt Hegiræ anno tre-
centesimo decimo octauo. Ab eo tempore per totos quindecim
annos remansit incolis nuda: deinde sub eodem Pontifi-
ce à quibusdam magnatibus rursus inhabitari cæpit. Pos-
tremo autem cæpit etiam & à Cordouæ principe oppugna-
ri. Hic cum vidisset hanc ciuitatem suo regno adiacere in
octuagesimo miliario (tanta est enim maris latitudo inter
Malagam & iam dictam regionem) cæpit primum tribu-
tum sibi inde exigere: quod ubi recusassent, vel minimo mi-
litum numero occupauit: non enim potuit pontifex tam bre-
ui auxiliares mittere copias: distat enim Cairaoan à iam di-
cto oppido miliaribus plus minus bis mille atque trecentis.
Recepta igitur atque omnino deleta, qui præfectus fuerat
ad Cordouam captiuus missus est, ubi reliquum vitæ in ca-
tenis transiit. Nunc autem tantum muri huius ciuitatis
videri possunt: hæc autem acta sunt Hegiræ anno octicen-
tesimo nonagesimo secundo.

Benigarir mons.. 104.

Nunc et de montibus Errisæ nonnihil dicamus. pri-
mo loco offert se mihi mons Benigarir, cuius incolæ

ex stirpe Gumerorum orti sunt. Est autem hic mons Terga vicinus patetq; in longum decem, in latum verò quatuor ferè passuum millibus. Frequentia in hoc monte sunt nemora, frequentes vineae atque olivae. Incolae omnes miserrimi atque pauperrimi. Mira illis pecudum caritas est: quia vini sic satis bonam habent copiam, vinum coctum conficere solent: provenit in hac regione non magna admodum hordei copia.

Benimanfor mons. 105.

Huius montis longitudo circiter quindecim, latitudo autem quinque est miliariorum. Innumera hic ferme nemora, atque fontes sunt: incolae omnes validissimi, quanquam miserrimi, cum toto eo monte nihil præter vinum proveniat: est quidem illis nonnihil caprarum. Est quoque singulis septimanis mercatus, ad quem nihil aliud præter allia, caepe, uvae passas, pisciculos salso, nonnihil quoque frumenti atque panici venale adfertur, unde panem sibi pifere solent. Paret autem hæc regio imperio principis Bedis.

Bucchuia mons. 106.

Paret hic mons in longum quatuordecim, in latum verò octo ferè miliaria: huius habitatores aliquantò ditiores sunt, quàm qui reliquos occupant montes: aliquantò melius vestiuntur: equorum quoque bonam habent copiam. Est enim is mons frugibus feracissimus: neque adeò magnum hic exoluunt tributum, idq; propter virum quendam insignis sanctimoniam apud Beden sepultum, qui in hoc monte natus erat.

Benichelit mons. 107.

Hac iter est Bede Fessam proficiscentibus: est autem mons frigidissimus, cui frequentissima sunt sylva, fontesq;

fontesq̃ innumerari. In hoc nihil omnino frugum prouenit, nec aliud quicquam præter vinum. Hi Bedui quoque principis imperio parent, atque propter crebras exactiones ad summam inopiam redacti, latrocinij se atque furtis dedunt.

Benimansor. 108.

Extendit sese hic mons ad mare per octo ferè miliaria, vti & illi montes de quibus iam dictum est. Incolæ validissimi sunt atque corporis viribus præstantissimi, caterum ebrietatibus plus satis addicti. Satis quidem vini, frugum verò paruam colligunt copiam. Illorum fœmina capras cogunt, ac interea eorum circumferentes, nendo tempus terunt: harum maxima pars vel cuiuslibet interdum viri admittunt concubitum.

Beni Iosephus. 109.

Huius montis latitudo duodecim est miliariorum, latitudo autem circiter octo. Huius incolæ pauperes sunt, vilissimis vtuntur vestibus: nihil omnino apud illos præterquam paululum panici prouenit, unde sibi panem atrum pinsum, atque insipidissimum. Vescuntur & capris atque alijs: fontes in hoc monte turbidiores sunt: magna illis est caprarum copia, quarum lac ceu rem pretiosissimam, sibi seruant.

Beni Zaruel. 110.

Frequentes reperiuntur in hoc monte vineæ, satis copiosa quoque apud illos est oliuarum atque fructuum affluentia. Incolæ miseri sunt, seu sæ principis imperio parent, qui maximos ab illis census exigere solet adeò vt miseris vix sufficere potest quicquid illis mons ille gignere potest. Singulis septimanis mercatum habent, in quo nihil aliud quam ficus sole exsiccati, vna passæ,

atque oleum inueniuntur. Solent hircos atque capras mactare, quorum carnes adeò sunt insipida, ut non nisi sartagine frictæ edi possint.

Beni Rafin mons. III.

Est hic mons mari Mediterraneo non procul à terga confinis: huius incolæ securam agunt vitam, est enim mons omnino inexpugnabilis, omnibusq; frugum generibus feracissimus, neque ullum exoluere coguntur tributum: prouenit apud hos satis bona oliuarum atque vini abundantia: non facile dixerim, quantum montis costarum omnium sit felicissima: illorum mulieres aut capras agunt, aut agros colunt.

Seusaon mons. II2.

Nullum habet vel tota Africa montem, qui cum hoc loci amœnitate sit ullo modo conferendus: hoc oppidulum est omnis generis artificum atque mercatorum frequentissimum. hic se multorum montium princeps (Sidiheli Borrased appellabant) suam solet habere regiam, hic aliquam in eo monte ciuitatem introducere cepit, à rege Fessæ descenderat atque perpetuum gerebat cum Lusitanis bellum. Huius atque omnium dictorum montium pagorum incolæ ab omni censu atque tributo liberi sunt, semper enim suum ducem tam pedites quàm equites sequuntur: cœxigua hîc prouenit frugum copia, ceterum plurimum lini: vastæ in hoc monte sunt solitudines, fontes penè innumeri. accolæ omnes vestitum habent sic satis ad decorem compositum.

Beni Gebara. II3.

Maximè arduus hic mons est visendæq; altitudinis, è cuius radicibus fluioli aliquot scaturiunt.

Magna

Magna hic est vinearum atque ficuum copia: nihil frumeti tamen in eo provenit: inhabitatores vilissimo utuntur vestitu. maxima illis est caprarum copia, tum & boues hic reperias adeo paruos, ut semestres vix esse iudices. Est illis singulis septimanis mercatus, verum huiusmodi ut vix vlla hic videantur merces: huc solent consuere aliquot Fessæ mercatores, tum & muliones, qui fructus ex hoc môte Fessam conuehūt. olim paruit imperio cuiusdam principis, qui Regi Fessæ cognatione coniunctus erat: colligebatur autem ex hoc môte duorū ferè milliū aureorū redditus annuus.

Beni Iersō. 114.

H Abuit hic mons infinitos olim incolas. egregium in hoc exstructum fuit collegium, in quo quæ ad legem pertinebant publicè prælegebantur, quam ob causam accole omnes à tributis atque exactionibus liberi erant: postea tyrannis quidam Fessæ Regis copijs adiutus, montem sibi tributarium reddidit, fugatis primò incolis, deinde etiam collegium deleuit, in quo reperti sunt volumina plus quàm quatuor millibus aureorum æquivalentia, viros eruditissimos maximiq; nominis gladio subiecit: Hæc autem acta sunt Hægire anno noningentesimo octauodecimo, hoc est post natū Christum millesimo quingentesimo nono.

Teẏarrin mons. 115.

I Am dicto monti vicinus est & hic qui Teẏarin ab incolis appellatur: frequentissimi hic fontes, solitudines atque vineæ: in huius summitate multa visuntur ædificia antiquissima, à Romanis, quantum ego conycere potui, exstructa, hic in subterraneis fossis, ut antea diximus, Romanorū thesauros adhuc quotidie quærunt: incolæ omnes ignoratissimi sunt, atque crebris exactionibus miserrimi.

Beni Bisserbet. 116.

Frigidissimus hic mons est, quare nihil omnino frugum producit, neque etiam pecus alere potest, cum propter ingentem frigiditatem, tum quoque propter nimiam illius loci sterilitatem: huic accedit quod illarum arborum folia eius sunt naturæ ut capras alere non possint. prouenit hic maxima nucum copia, adeo ut Fessam vicinasque ciuitates abunde de his provideant: vuae omnes nigrae hic proueniunt, quibus cibus quidam (Cibibbo vocant) ab illis confici solet: vinum coctum quoque conficiunt, maximamque vini copiam quotannis colligunt. Laneis quibusdam vestiuntur penulis, lodiæ dicas quales Italici in usu sunt: habent autem huiusmodi penulae caputia, quibus caput tegunt, adeo ut vix homines esse intelligas: penulae autem candidis nigrisque maculis sunt versicolores. hyeme mercatores qui nuces atque vuas passas ex hoc monte Fessam deferunt, vix cibum sibi reperiunt, neque enim frumentum illis est neque carnes, coepus tantum vescuntur atque pisciculis quibusdam salsis, quae tamen maximo apud illos habentur precio: vescuntur quoque vino cocto atque salsis illorum more paratis, estque hic cibus in eo monte deliciarum: vinum autem coctum multo cum pane vorant.

Beni Gualid mons. 117.

Altissimus est maximeque arduus, accola omnes ditissimi, vuas enim colligunt nigras, quibus Cibibbo coquunt. Prouenit illis amigdalorum, ficuum, atque oliuarum maxima abundantia. Præterea nullum Regi Fessæ tributum persolunt, nisi quod qualibet familia quantam unius aurei partem enumerat, quod liceat liberè ad Fessæ mercatum accedere. Quod si quispiam Fessanus aliquo illos afficiat incommodo, hunc illi aut eius consanguineum cumprimùm in eo monte nacti sunt, detinent, nec prius Fessam, redire sinunt, quam probè de iniuria satisfactum

est

est. Huius montis populi sic satis eleganti utuntur vestitu, estq; illis ea libertas concessa, ut quotquot Fessani exulant, hic liberè remanere liceat, quin & exulibus quoque tante sper dum apud illos commorantur, victum præbent gratis. Quòd si hic mons Fessæ regis pareret imperio, nemini dubiū quin sex millium aureorum numerarent singulis annis pro uentum: numerat enim plus quàm sexcentas easdemq; ditissimas familias.

Mernia mons. 118.

Est hic mons iam dicto ferè contiguus, eiusdem omnino generis sunt incolæ, eadē his est nobilitas, libertas, atque diuitiarum præstantia. Huius mulieres vel propter minimam à maritis illatā iniuriā, continuo relictis liberis atq; marito inde ad aliū migrant montē, nouūq; pro arbitrio sibi quarunt amatorem. Quam ob causam perpetuū inter illos bellum geritur: neq; prius pax inter eos esse potest, nisi qui postremo sibi uxorem seruat, priori marito omnes restituat pecunias, quas in primis nuptijs celebrandis impedit: huius rei iudices habent, qui miseros mirum in modum facultatibus omnibus propemodum exsorbent.

Hagustum mons. 119.

Altissimus atq; idem frigidissimus mons est, frequentissimi hic fontes, maximaq; uinearum copia, è quibus uvas nigras decerpunt, magna quoque hic ficuum, melis, malorum cotoneorum est abundantia: mala autem cotonea maximè odorifera atque elegantissima in ea tantū planicie proueniunt, quæ monti subiecto est: sunt et hi oleo optimo ditissimi, incolæ ab omni tributo sunt liberi, tamē illorum nemo est, qui non in animi gratissimi signum Regi Fessæ amplissima misitet munera: hinc fit quod securè atq; liberè illis liceat inter Fessanos negociari, à quibus magnam

emunt frumenti, lana atque tela copiam. Ornatisimo utuntur vestitu, ijque praesertim qui in nobiliori huius montis pate habitant, hi enim omnes ferè aut mercaturam, aut artem aliquã exercent: bona quoq; illorũ pars nobiles sunt.

Beni ledir mons. 120.

Maximus hic mons est atque incolarum numero ditissimus, hic nihil tamen praeter vias provenit, unde sibi Cibibbo conficere solent atque vinum. Accolae olim ab omni tributo liberi fuerunt, sed tandem propter crebras indies illorum praedationes, atque in exterarum nationes iniurias, Bedis princeps Fessanis militibus adiutus, hos omnes subegit, libertatemq; ademit: numerantur in hoc monte circiter quinquaginta rura, tamen vix quadringentorum aureorum annumerant censum annum.

Lucanus mons. 121.

Mirandae altitudinis maximeq; arduus hic mons est incolae ditissimi, magna illis enim viarum passarum, ficuum, amygdalorum, olei, malorum cotoneorum atque citreorum provenit affluentia: & quoniam trigintaquinque tantum miliaribus à Fessâ distant, omnes eorum fructus eò devehunt: sunt ferè omnes nobiles, incredibili superbia tumidi, adeò ut nullum unquam cuiquam persolvere tributum voluerunt: sciunt enim illorum montem propter loci munitissimi naturam non facile à quoquam expugnari posse: hic quoque Fessani exules liberi sunt, splendēq; omnes, adulteris tantum demptis, excipiuntur: nam cum huius montis accolae maximè Zelotypia laborent, adulteros omnino admittere nolunt. Multa his à Fessæ rege conceduntur, propter amplas, quas ex eo monte colligit, utilitates.

Beni GwaZeual: 122.

Est hic mons triginta ferè longitudine miliariorū, latitudine verò circa quindecim : diuiditur autem in tres partes, inter hunc atque duos iam dictos montes nonnulli præterflunt riuuli. Accollæ omnes strenuissimi atque ad arma exercitatisimi, sed ultra modum à Fessæ duce exactiōibus granati, qui singulis annis ab hoc mōte decem & octo millium aureorū sibi tributum postulat : mōs quidem vuis, oliuis, ficibus atque lino fecundissimus est, unde & bonam sibi colligunt pecuniarum copiam, verisim quicquid illis colligitur, id in vniversum ad Fessanum redit ducem, ille continuo suos habet in hoc monte receptores, qui miseros miserrimè ex sōrbere solent: infiniti propemodum in hoc monte sunt pagi atque vici, quorum nonnulli centum, nonnulli ducentas aut plures etiam numerent familias: militum bello exercitatisimorum circiter viginti-quinque numerant millia: perpetuum illis geritur cum vicinis bellum. Fessæ autem Rex propter utrinque interfectos, ingentem sibi numerari iubet pecuniæ summam, ad eò ut non parum utilitatis ex eorum dissidys capiat. Est in hoc monte oppidulum sic satis frequens, in quo nullum vix artificium desiderare posses, huius ager vineis, malis cotoneis atque citreis foelicitissimus est, quæ omnia apud Fessanos diuenduntur: magna quoque hic est telæ textorum copia, multi hic iudices atque causidici. Est & illis mercatus sic satis frequens, ad quem confluere solent vicinorum mōtium accollæ. Visitur in summitate huius montis ceu antrum quoddam, quod perpetuos eiacularur ignes. Permultæ rei miraculo huc allekti, ligna iniecere, quæ max igni consumpta fuerunt: neque vnquam huiusmodi tam mirabile quicquam in rerum natura vidi, ad eò ut plerique etiam inferorum hiatum esse opinentur.

Beni Gueriagel mons. 123

In dicto monti vicinus est, incolæ tamen duorum illorum montium perpetuas inter se alunt inimicitias. Est ad huius radices spatiosissima quædam planities, quæ ad Fessæ usq; territorium extenditur, per eam præterfluit flumen, quod Guarga incolæ vocant. Colligitur ex hoc monte maxima olei, frumenti, atq; lini copia, unde fit ut innumeri hîc reperiantur telæ textores. Maxima ferè eorû pars quæ hîc colliguntur ad Regem redit, adeò ut qui alioqui omnîditißimi forèt, miserrimi omnium ferè sunt idq; ob aulicorum crebris molestias. Ingenium illis liberale atque strenuum: militum numerant duodecim fere millia, pagos autem plus minus sexaginta.

Beni Achmet mons. 124.

Pætet in longum octo & decem, in latum verò septem passuum millia. Arduus admodum est, vastæ in eo solitudines, magna apud illos prouenit vuarum, oliuarum, atque ficuum copia: ager verò frumento non usque adeò felix est. Incolæ omnes crebris exactionibus à Rege Fessæ indies vexantur. Ad huius radices innumeri reperiuntur fontes atque fluuioli, quorum aqua turbida, palato minus grata, utpote quæ propter arenæ naturam calcis gustu referat. Permulti hîc reperiuntur, qui gurgulionis nodum eminentiorem habent, quod & de alijs quibusdam antea dictum est. Omnes vinû bibunt non dilutum, quod sufferuëfactum illis durare dicitur in annum decimumquintû, non quòd omne vinum illis feruefiat, seruant enim & crudum, consciuntq; maximam quotannis vini cocti quantitatem, quam vasis fundo strictioribus, ore verò latioribus seruare solent. Est illis singulis septimanis frequentiss. mercatus, in quo vinum oleum, atque vuas passas venalia reperies. Sunt & hi miserrimi, summaq; paupertate infelicißimi,

cisimi, quod facile ex eorū vestitu colligere licet. Perpetua atque antiquissima inter hos aluntur inimicitia, quare & frequentissimè ad arma vocantur.

Beni leginesen mons. 125.

Iam dicto monti confinis est, extenditurq; in longum ad decem ferè passuum millia. Inter hūc atque iam dictum montem riuulus quidam præterfluit. Accolle omnes ebrietatibus plus satis dediti sunt, adeò ut vinum ceu nectar quoddam habeant. Nihil hīc omnino fructuum, sed incredibilis vini prouenit copia. Capras alunt aliquot, quæ perpetuò in nemoribus illis degunt, nec aliam præter caprinam carnem aut hircinam habent. Fuit mihi magna cum huius montis incolis consuetudo, erat enim patri meo in hoc monte nonnihil ditionis: sed agrè admodum aut redditus aut pecunias inde recipiebat: non enim dictu facile, quàm sint illi homines in soluendo debito difficiles.

Beni Mesgaldam mons. 126.

Et hic mons iam dicto nec non & Guargæ flumini confinis. Magna in eo conficitur saponis liquidi quantitas, durum enim conficere nesciunt. Ad huius radices spatiosissima est planities, quæ ab Arabibus occupatur, quare et assiduum inter illos bellum geri satis verisimile est. Maximam illi Fessæ Regi enumerant quotannis pecuniæ summā, nec facile dixerim quàm miserè nouis indices exactionibus vexentur. Innumeri in hoc monte sunt legis doctores, atq; literarū studiosi: à quibus et maximo quotidie afficiuntur incōmodo. Hi vinū quidē bibūt, populo autē interdictū esse persuadere conantur, quanquā illis parū admodum à nonnullis habetur fidei. Ab huius montis incolis non magnū admodum exigitur tributum, id eoq; fortasse quòd legis doctores aliosq; insignis eruditionis viros alunt.

Beni Guamut mons. 127.

Est hic mons Fesse territorio ita confinis, ut ab eo solo flumine sit distinctus. Incolae omnes saponem faciunt, unde sibi Fesse Rex sex millium aureorum colligit prouentum annuum. Numerat autem mons ille rura plus minus viginti quinque; omnes montis costae frugibus, armētis, atque pecudibus sunt felicissima, nisi quod magna illis locis sit aquae caritas. Incolae omnes ditissimi, magnam omnis generis mercium copiam Fessam conuehant, idque non nisi maximo omnium lucro. Nihil in hoc monte prouenit quod non ad hominum usum maximè conducat. Distat autem à Fessa decem ferè miliaria.

Gareti Fessa regionis descriptio. 128.

ENumeratis omnibus cum ciuitatibus tum montibus Errifitis Regionis, sequitur nunc ut ex de Gareto (hoc est de Fesse parte sexta) nonnihil dicamus. Habet igitur hac regio suam à Melulo flumine initium ex Occidente, in Oriente verò flumine Muluia terminatur, ad Meridiem montibus quibusdam clauditur, qui à deserto Numidia vicino non admodum procul distant: in Septentrionem verò extenditur usque ad mare Mediterraneum. Eius latitudo ad mare à flumine Nocor ad Muluia usque extenditur: in Meridie verò fluuiio Melulo, in Occidente montib. Chaus terminatur. Huius regionis longitudo quinquaginta, latitudo verò quadraginta est miliariorum. Ager illis fragosus, incultus, atque aridus, Numidia deserto non admodum natura dissimilis. Maxima ferè sui parte incolis est nuda, ab eo praesertim tempore quo Hispani duas huius regionis ciuitates praecipuas sibi occupauerunt, uti ex suo dicitur loco.

Melela Gareti oppidum. 129.

spaciosissi-

Spacioſiſſimum hoc atque antiquiſſimum oppidum. *Sab Afris* in ſinu quodam maris *Mediterranei* conditum, familiarum numerat duo ſerè millia. Fuit olim incolarum multitudine copioſiſſimum, utpote totius regionis caput. Multum ſanè illi fuit ditionis, maximamq; colligebant ferri atque mellis copiam, unde & nomen loco inditum ſcribunt, *Melela* enim eorum idiomate perinde atque nobis *mel* ſonat. In huius portu bonam piſcabantur muricum multitudinem. Paruit olim hoc oppidum *Gothorum* imperio: verum poſtea in *Mahumetanorum* redijt deditio- nem. *Gothi* inde fugati *Granatam* confugerunt, quæ ciuitas inde centum fere miliaribus, hoc eſt quanta eſt maris interpoſiti latitudo, ſita eſt. Noſtris vero temporibus *Hiſpaniarum* Rex ingentem huc miſit exercitum: verum priuſquam *Hiſpani* huc appulerunt, ciuitatis incolæ auxilia à *Feffano* Rege petierant, qui quoniam per id tempus contra *Temeſutas* bellum gerebat, exiguum admodum mittere licuit exercitum. Quod ubi *Melelitæ* animaduertiſſent, timentes ne tantillus exercitus *Hiſpanorum* vim ferre non poſſet, aſſumptis ſecum quiſque quantum potuit ſupelleſtilis, ad montes *Buthoiæ* confugerunt. *Feffanorum* autem militum dux, cum ut nimis timidulos ciues iniuria afficeret, tum etiam ne quid *Hiſpanis* integri relinqueretur, domos omnes, templa, ædificia, incendio deleuit. Id factum eſt *Hegiræ* anno octingenteſimo nonageſimo ſexto: hoc eſt, à *Chriſto* nato milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſeptimo. Quam ciuitatem ubi *Hiſpani* ſic exciſam inuenerunt, non deſeruerunt tamen, quin primò arce quadam munitiſſima in ea exſtructa, tandem etiam paulatim ciuitatis murum atque mœnia reparauerunt, & in hunc uſque diem ſibi ſeruauerunt.

Chasasa oppidum. 130.

Chasasa à iam dicto oppido circiter viginti distant passuum millia: egregium fuit oppidum munitissimis muris cinctum, portum habet celeberrimum, in quo frequentissima quotannis videbantur venetorum naues. Plurimum huic populo cum Fessanis semper fuit commercij, nec sine magno utriusque gentis commodo: tandem Fessano Rege bello maxime occupato, Ferdinandus Hispaniarum Rex maximis undique collectis copijs instructissima classe huc venit, oppidumq; vel minimo regotio sibi occupavit, incolae enim de Hispanorum aduentu certiores redditi, fuga sibi salutem quaesierant.

TeXota oppidum. 131.

Distat à Chasasa quindecim ferè passuum millibus in monte quodam altissimo atque tophaceo extructum, ad quod angusta quadam via ascenditur. nullam habent aquam, praterquam eam quae è cisterna quadam hauriri solet: huius conditores Benimarinos fuisse affirmant, priusquam regnum aliquod possiderent, in hoc oppido sua frumenta reliquaque omnia bona seruabant. Tum temporis secura erant omnia eius regionis deserta, nondum enim Garetum incolae receperat: postquam verò Benimarini regnare coeperunt, totam hanc regionem unà cum Garetto oppido vicinis reliquerunt, ipsi verò ad prouincias aliquanto nobiliores se contulerunt. Interea autem Iosephus Iacobi Marinorum Regis filius, ratione nescio qua adductus, TeXotam funditus propemodum deleuit: at postquam Christiani Chasasan occupauerunt, vir quidam nobilis natione Granata, qui in aula Fessani Regis diu vixerat, is à principe impetrauit, ut TeXota à ruina reuocaret. Huius igitur reparati oppidi nunc incolae sunt Mauri,

ri,perpetuum gerunt cum Christianis bellum, qui Chasafan inhabitant. Meggeum oppidum. 132.

MEggeum oppidulum quoddam in vertice altissimi cuiusdam montis exstructum, distat à Tez-Zota Occidentem versus decem, à mari Mediterraneo Meridiem versus sex ferè passuum millia: conditores habuit Afros, incolæ omnes animo sunt nobili atque liberali. Sub hoc monte ager quidam est frugibus feracissimus. E montibus circumiacentibus magna effoditur ferri copia: huius oppidi imperium cuidam concessum est, qui ex Regia stirpe, hoc est Muachidin, originem traxit, verum patrem habuit non usque adeo diuitem, qui cum ipse textor esset, filium etiam eandem artem edocuit: postea animosus iuuenis postquam suorum auorum genus atque nobilitatem intellexisset, relicta tela Bedin ad Regem militatum profectus est, ubi aliquandiu eques stipendia meruit: sed quoniam insignis erat fidicen, Rex ob musica peritiam illum unice admauit. Post hæc cum Tez-Zota princeps ab hoc Rege contra Christianos auxilium rogasset, nobilis ille iuuenis cum trecentis equis eò missus est, & quemadmodum antea multis in locis, ita ut nunc sternuissimum sese præbuit ducem, nondum tamen illius animositas principem mouit, cui solummodo propter musices peritiam gratius esse potuit: quare tandem indignatus ad quosdam quos adhuc habebat amicos nobiles Garteum se contulit, qui adiunctis huic quinquaginta equitibus, in Meggei arcis tutelam miserunt: postea ab omnibus illorum montium incolis sic fuit adamatus, ut illum quisque pro facultatum portione iuuerit. Tandem Bedis princeps collecto trecentorum equitum atque mille peditum exercitu, conatus est iuuenem expellere, qui mox exiguo illo quem secum habebat exercitu, ita di-

micauit, ut hostes in fugam vertit, ac sic paulatim crebris tandem victorijs huius nomen omnibus innotuit, ut Fesse Rex satis opimum illi adiunxerit prouentum, quem antea Bedu rectoribus dederat, ut hostem Hispanum summis viribus ab ea regione pellerent, atque ab hoc principe Mauri primum bellandi didicerunt peritiam: nunc annuum prouentum Fesse Rex duplicauit, adeo ut ducentos nunc alat equites, qui armorum præstantia plus valent, quam vicinorum militum duo millia.

Echebdeuon mons. 133.

Extenditur à Chasasa Orientem versus ad flumen usque Muluiam, deinde à mari Mediterraneo ad Meridiem in desertum usque Gareti vergit. Incolas habuit ditissimos, atque validissimos: est autem mons melle, hordeo atque omnis generis pecudibus copiosissimus, frequentia hic parata atque amœnissima, verum ab eo tempore quo Casasa ab Hispanis fuit occupata, cum hi propter militum inopiam, se hostium impetum ferre non posse viderent, relicto monte atque proprijs domibus incendio deletis, ad vicinos se montes contulerunt.

Beni Zaid mons. 134.

Hic mons extenditur Occidentem versus loca usque Nocor flumini vicina, idq; per vigintiquatuor miliaria, accolae habet ditissimos, validissimos, atque animo liberalissimos, sic ut omnes hac iter facientes laudatissime excipiant atque immunes dimittant: magna illis colligitur ferri ac hordei copia, letissima in hoc monte pascua, ingentem quoque hic reperias pecudum atque armentorum numerum, quamplurima ferri fodina in ea planicie sunt, neque illis vnquam deest aqua: nihil census persolunt. Illorum autem domus qui ferrum effodiunt, non procul à ferri
fodi-

fodinis sita sunt: ferrum mercatores globulis Fessam venale deferunt, quando in virgas reducendi neque usum habent, neque artem. deinde & vomeres, ligones, aliaq; id genus rusticorum instrumenta conficiunt, neq; chalybis quicquam ex eo ferro haberi potest.

Arxangem mons. 135.

Terminatur hic mons in Meridie cum Chasasa, incolis ditissimis atque valentissimis copiosus est: nam præterquam quod magna hic rerum omnium provenit affluentia, illud quoque habet, quod Hareti desertum ad huius radices sit situm, cuius incolæ cum huius montis populo magnam habent consuetudinem: remansit tamen & hic mons incolis vacuus, ab eodem tempore quo capta fuit Chasasa.

Beni Teusim mons. 136.

IN Meridie iam dicto monti coniunctus est atque extenditur in longum à Gareti deserto ad flumen usque Norcor per decem ferè miliaria, ex altera parte latissimas atq; amœnissimas habet planicies, incolæ omnes liberi, nihil omnino tributum exoluunt, idq; eò fortasse quod Tezzotan, Meggeum, atque Bedin militum multitudine longè antecellant. Huic accedit quòd Meggei principem armis aliquando ita iniussu creduntur, ut illorum ope id regnum sibi sit adeptus: magna his cum Fessanis semper est amicitia, idq; propter antiquissimam illam consuetudinem, quæ inter eos fuit, priusquam Fessani aliquod sibi regnum habebant. Postea Fessæ quidem causidicus habitavit, qui ex hoc monte natus erat, ille sic pristinam illam amicitiam Regi ob oculos posuit, ut libertatem suis conterraneis acquisierit: fuit tandem & maxima illis cum Marinis amicitia, idq; eò fortasse quòd mater Abusahidi illius gentis Regis tertij ex hoc monte parte nobilissimo fuerat oria.

EST hic mons iam dicto in Septentrione contiguus, patet in longum ad mare usque Mediterraneum duodecim, in lacum verò usque ad flumen Nicor octo fere miliaria, Huius accolae validi sunt, atque ditissimi. Diebus sabbati frequentissimus illis est mercatus ad ripam cuiusdam fluvii: huc concurrere solet maxima Gareta montis incolarum pars, nec non & Fessa mercatores quamplurimi, qui ferrum hic atque frena oleo commutant, magna enim in illis montibus provenit oliuarum copia. Nihil aut parum ad modum vini habent, quanquam Arifita monti vicini sunt, in quo sese vino plus satis ingurgitare solent. Per aliquod tempus tributary fuerunt sub Bedis principe, postea verò opera cuiusdam doctissimi viri atque concionatoris id eis à Fessa Rege concessum fuit, ut tributum tantum pro suo quisque arbitrio exoluerent. Id factum est, ut missa singulis annis ad Regem aliqua pecuniarum summa, deinde & equis atq; mæcipys aliquot, nihil præterea ab illis exigatur.

Postrema Gareti deserti

pars. 138.

Garetum in tres dividitur partes, quarum prima ciuitates, secunda iam dictos montes, (huius incolae vulgo Bottoie appellantur) tertia deserta complectitur. quae in Septentrione à mari Mediterraneo initium habent, atque sese Meridiem versus ad id usque desertum extendunt quod illi Chaus appellitât: in Occidente cum iam dictis montibus terminantur, in Oriente verò clauduntur flumine Mulua. Harum longitudo sexaginta est miliariorum, latitudo vero triginta. Asperi sunt atq; aridi, adeo ut hic nihil ferè aquae præterquam in flumine Mulua reperiatur. Multa in hoc deserto reperiuntur animalium genera, qualia id eti

am desertum Lybia gignit, quod Numidiæ adiacet. *Æstatis* temporibus multi Arabes in Muluæ fluminis ripa sese continere solent, præterea etiam & populus quidam ferocissimis, Batalisa vocant, qui equorum, pecudum, atque camelorum numero ditissimi sunt, hi perpetuum cum Arabibus vicinis gerunt bellum.

Chaus, hoc est, septimæ Fessæ regionis descriptio. 139.

Dicitur hæc regio continere tertiam Fessæ partem extenditur enim à flumine Zha in Oriente, atque Occidentem versus flumine Gurugara clauditur: sic ut longitudo sit centum & nonaginta, latitudo verò centum & septuaginta miliariorum: omnis enim ea Athlantis pars quæ Mauritaniam respicit, huius regionis latitudinem præbet: complectitur & bonam planicie atque montium partem, qui Lybiæ confines sunt. Eodem tempore quo Habdualac primus Marinorum princeps Mauritaniam atque reliquarum regionum illarum sibi imperium usurparet, cœpit illius genus hanc regionem inhabitare. Quatuor ab obitu filios reliquit, quorum primus Abubder, secundus Abuechia, tertius Abusaid, quartus verò Iacobus fuit appellatus: hic postea propter deuictum Muachidin Maroccorum Regem, atque propter expugnatam à se Maroccum, in Regem electus fuit: reliqui tres præmatura morte perierunt: priusquam Iacobus Maroccum expugnasset, horum singulis pater regionem quandam legauerat. Reliquæ tres partes in alias septem diuisæ fuerunt, hoc est in quatuor Marinorum stirpes atque duos populos, qui cum hac progenie maximam contraxerunt amicitiam adeo ut hæc regio pro tribus regionibus sit habita. Qui regnum hoc

possiderent, numero decem fuere, regiones tantum septem. Huius partitionis autor fuit Abdulach, qui Chaus regionem talem ab obitu reliquit, qualem mox suo describemus ordine.

Teureertum oppidum. 140.

Antiquissimum hoc oppidum ab Afris in monte non procul à flumine Zha exstructum fuit. Ager illis etsi non latè admodum se extendat, fecundissimus est, adiacet deserto cuidam arido atque fragoso. In Septentrione terminatur Gareto deserto, in Meridie deserto Addubra confinis est: ad Orientem habet Anghad, hoc est desertum quoddam quod in finibus regni Pelensini est: in Occidente autem deserto Tufrata clauditur, quod & oppido Texa adiacet. Frequentissima atque opulentissima olim fuit ciuitas, familias numerauit circiter tria millia: insignia hinc visuntur palacia, templa, aliaq; id genus aedificia. Huius murus ex lapide tiburtino est. Ab eo tempore quo Marinarum genus Occidentale regnum occupauit, haec ciuitas multorum bellorum causam dedit, Marini enim sub Fessano Rege esse sitam volebant, Telensini verò Rex sibi ad imperium ascribere conabatur.

Haddagia oppidum. 141.

Haddagia oppidulum ab Afris ad insulae modum exstructum, cingitur enim flumine Mululo, quod in Muluiam non procul ab hoc oppido delabitur. oppidum olim fuit frequentissimum atque opulentissimum: verum Arabibus Occidentale regnum possidentibus, capit paulatim minui: est enim deserto Dabra confine, quod nequissimis quibusdam Arabibus refertum est. Eodem tempore quo Teurertum excisum fuit, hoc quoque oppidum omnino deletum est, neque aliud quicquam praterquam muros relinquerunt, qui & in hunc usque visuntur diem.

Garfis

Garfis castrum. 142.

IN scopulo quodam ad flumen Muluiam exstructum sit, distat à Teurerto quindecim miliaria: in hoc tanquam in loco munitissimo, Beni Marini sua frumenta seruare solebant, eo tempore quo deserta inhabitabant. Postea ab Abubenan quinto Marinorum Rege occupatum fuit: non admodum multum habet agrorum in locis vicinis: hortum vuarum, malorum persicorum atque ficuum copia amoenissimum habent, qui quoriam opacissimi vndiq; nemoribus cinctus est, paradysus videtur ad alia illa loca collatus. huius incolæ rudiori ingenio atque a b omni ciuilitate alienissimi, neque aliud quicquam quàm frumentum seruunt quod his ab Arabibus creditum est: si quis castrum à longè aspiciat, tugurium magis quàm castrum esse putet: murus enim vndiq; præruptus, magnam indicat antiquitatē, tectum autem atris quibusdam lapidibus stratum est.

Duhdu. 143.

Duhdu oppidum antiquum ab Afris in monte quodam altissimo, lociq; natura munitissimo exstructum est, hoc Senetorum quædam inhabitat familia. Ab huius montis vertice frequentes defluunt fontes, atque tandem per oppidum delabuntur. Ab hoc oppido distat planicies supposita quinque ferè miliaria, cum tamen sesquimiliare, vix cuiquam abesse videatur, adeo prolixius est iter variè in girum sese voluens. Quicquid habet ditionis hoc oppidum, in huius montis vertice situm est, subiecta enim planicies fragosa est atque inculta: nisi quod in vtraque ripa flumini huic oppido suppositi hortulos nonnullos reperiās: nec tantum in hoc monte frumenti prouenit, vt satis ciuium necessitati esse posset, nisi maxima frumenti copias illis à Tezra conueheretur: tantum enim in hoc exstructum

fuit, à Marinis, ut praesidium esset, idq; eo tempore quo illis Occidentale regnum ademptum fuit. Postea hunc locum inhabitare coepit familia quadam, quæ Beni Guertag gen appellata est, hæc & in hunc usque diem id regni sibi seruauit. Cum autem Marini à Fesse regno exclusi fuerunt, Arabes vicini huius oppidi imperium sibi occupare studuerunt: verum auxilio cuiusdam Musæ Ibnu chamu, qui ex eadem erat familia, sic contra hostes dimicatum est, ut induciæ inter illos sint pactæ: Musæ Ibnu huius oppidi sibi imperium seruauit, post cuius mortem filius Acmed patri successit, atque patrium animum per omnia referens, tranquille imperium ad mortem usque administravit. Post hunc successit quidam Mahumetes, homo armis atque rei militaris peritia omnibus sanè laudatissimus. Hic antea multas sibi ciuitates, multaq; castra ad radices Athlantis sibi deuicerat, quæ in Meridie Numidiæ confines erant. Postquam verò huius oppidi sibi imperium adeptus esset, non dictu facile quantis locupletarit edificijs atque structuris: illorum Rempub. mirum in modum reformauit: liberalissimè exteros omnes illac iter facientes excipiebat, adeo ut eius nomen multis populis innotuerit. Hic ut Tezza Fessano regi adimeretur consilium dedit, multaq; bona ad hanc rem peragendam obtulit: atque ut facilius omnia peragerentur: decreuerat ipse Tezza mercatum adire habitu simpliciori, atque sic tandem oppidi ducem aggrederi: sperabat enim fore, ut maxima ciuium pars, quos sibi fautores sciebat, conatum facile inuarent. Verum res tandem detecta ad Fesse regem peruenit (Saich nominabant, hic primus ex familia Quattus fuit, atque pater eius qui in hunc regem agit) qui mox ingenti collecto exercitu, eo animo huc venit

ut Duhdu funditus euerteret: atque ubi iam ad montis radice venisset, illic aciem instruxit. Mōtis accolæ qui sex milium exercitum collegerant, callidè se in rupibus condunt, bonam Fessanorum partem præterire sinunt, idq̃ difficillimis atque strictissimis quibusdam vijs, unde non facilè effugituros sciunt, atque sic tandem eximproviso erumpunt, viarum difficultate fatigatos aggrediuntur, & quoniam arduus atque strictus erat callis, non potuit rex diutius illorum ferre impetum, atque dum hosti cedere conantur, plus quàm mille Fessani se præcipientes dederunt, animamq̃ miserè cadendo expirarunt. In eo prælio cæsa sunt tria Fessanorum millia: nec tamen potuit rex tanto infortunio à bello auocari, quin statim reparato. CCCCC. balistariorum atque CCC. sclopetariorum exercitu, statuit rursum ipsam urbem summis viribus oppugnare. Verùm cum iam Mahumetes se amplius regi resistere non posse videret, decreuit ipse regem adire, atque ita pace si fieri posset composita, patriam ab hostibus liberare. Quare adsumpto legati habitu, literas propria manu scriptas ad regem pertulit, qui postquam has perlegisset, interrogauit legatum quidnam sibi de Duhdu principe videretur? Mahumetes respondit insanire prorsus, qui regi Fessæ resistere conaretur. Cui rex, si iam hominem deuicissim (spero autem deuicturum prope diem) membratim, inquit, illum lacerandum darem. Ad quod tum Mahumetes. Quid si ille supplex huc veniret, inquit, atq̃ peccatum agnosceret an ne tum demum illum rex in gratiam admitteret? Respondit rex: Per hoc tibi caput iuro, quòd si eo ut iam dixisti modo peccatum agnoscere velit, non solum in gratiā accipiā, verum et filijs illius filias meas despondebo: dotē præterea maximā adiungam, virisq̃ prin-

cipibus dignissimam. Verum si is insanire cœpit, utitudo-
 cis, certissimum habeo illum supplicem non venturum.
 Cui Mahumetes, Facile, inquit, veniret, si modo hoc quod
 iam dixit Rex presentibus suæ aulae magnatibus certissi-
 mum fore affirmet. Tum Rex, Satis id iam, inquit, affir-
 matum puto, quod presentibus his quatuor iuramento a-
 strictum fuit, habes hic secretarium meum primum, ex-
 ercitus ducem summum, meum item socerum, maximum
 denique Iudicem atque sacerdotem Fessæ, quatuor horum
 testimonium tibi hac in re modo sufficiat. Mox Mahume-
 tes ad Regis pedes procidens: Eccum, inquit, hominem, qui
 supplicè peccatum agnoscens, Regis implorat benignita-
 tem atque clementiam. Tum Rex illum humo sustulit, o-
 sculo excepit, amicisq; verbis allocutus est. Deinde utran-
 que filiam accersi iussit, quas Mahumetis filijs in uxores de-
 dit: quibus omnibus transactis Fessanus exercitum ab eo
 monte amovit, Fessamq; victor rediit. Hæc autem Hegira
 anno noningentesimo quarto: à Christo nato millesimo qua-
 dringentesimo nonagesimo quinto acta sunt. Ego anno He-
 gira noningentesimo vicesimo primo hanc urbem inuisi,
 ubi humanissimè à dicto Mahumete, propter literas quaj-
 dam commendatitias, quas à Fessæ rege atque eius fratre
 afferebam, exceptus fui, neque desinebat ille rogare quid-
 nam, et quomodo omnia apud Fessæ regem gerebantur.

Teza ciuitas. 144.

TEZA ciuitas maxima, nobilis, atque opulentissima
 est, ab Africanis in quinto ab Athlante miliario ex-
 tructa, distat à Fessæ quinquaginta, ab Oceano triginta, à me-
 diterraneo aut tantum septe miliaria, ea via qua Gareto Ca-
 sasân iturnum: erat autem familiarium plus minus quinq;
 millia, domos habet structura non admodum elegantes, nisi
 quod

quod fortasse nobilium palacia, collegia, atque templa, aliquantulo sint ornatiora: defluit ab Athlante rinulus quidam, qui per huius ciuitatis summum templum decurrit: fit autem interdum ut à vicinis propter certum inter eos dissidium flumen huic ciuitati adimatur, atque aliò ducatur, ita ut ciuibus maximum inferant incommodum: tum enim neque edificare possunt, nec aquam habent potabilem, nisi turbidam è quibusdam cisternis sibi petant: quæ res sæpenumerò facit, ut pacem cum vicinis inire cogantur. Hac autem ciuitas cum opulentia, tum & ciuium frequentia tertium in tota hac regione sibi occupat locum: templum habet, quod Fessanum templum magnitudine superat: tria hic reperiæ collegia, hypocausta frequentissima, hospitia ferè innumera. Habent hic artes suum quæque locum, non aliter atque quod antea de Fessa diximus: incolæ animosi atque ingenio liberali, qua in re Fessanos etiã superant: magnâ hîc literatorum atque doctissimorum virorum reperiæ copiam, diuitijs affluunt: ager enim illis felicissimus est atque fecundissimus. Extra huius urbis mœnia campos reperiæ spatiosissimos, fluuiolos complures, quibus horti omnis generis fructibus copiosissimi irrigantur: inuenies & hic vinearum maximam copiam, hæ vuas palato gratissimas producunt, unde & Iudei (horum quingentæ numerantur familiæ) optimum sibi vinum conficiunt, adeò ut nusquam generosius in tota Africa vix reperiri possit. Est & in hoc oppido insigne quoddam castrum, in quo se totius oppidi princeps continere solet. Huius oppidi imperium Rex Fessæ secundo suo filio legauerat, cum merito Regia ipsa hîc esse deberet, idque propter ætatem tam æstate quam hyeme saluberrimum: hîc se Marini nobiles per totam ætatem continere solent, idque cum propter loci salubritatem, tum ut

regiones illas ab Arabibus tutas seruarent qui deserti inhabitabant: hi Teſam quotannis accedebant, atque omnia quæ victui illorum neceſſaria erant, inde aucebebant: dactylos Se gelmeſſenos frumentis commutabant: plurimum pecuniarum huius ciuitatis ciues ab Arabibus pro frumentis recipiebant, quare hic diſiſſimi ſerme omnes ſunt, neque aliud ciues incommodum habent, quàm quod hyeme plateæ plus ſatis ſint lutoſæ. Fuit mihi in hac ciuitate cum ſene quodam notitia, quem vulgus non aliter atque diuum quendam venerabantur: hic diſiſſimus erat, fructuum, agrorum, aliarumq; rerum quas à populo receperat maximam habebat affluentiam. Feſſani huius viſendi ſtudio per quinquaginta milliaria (tantum enim hinc Feſſa diſtat) confluere ſolebant. Ego quoq; de ſene nunquã viſo neſcio quid opinionis animo conceperam: poſtquam autem viſiſſem, nullam omnino præ cæteris excellentiam in illo reperire potui, niſi quod portentis quibusdam indoctam plebem mirè illudebat. Latè igitur huius oppidi patet imperium, montes cum plures habet, quemadmodum & iamiam ſuo dicetur loco.

Matgara mons. 145.

INſignis altitudinis hic mons acceſſuq; diſſicillimus, cum propter vaſtas ſolitudines tum calles ſtrictiſſimos, diſtat à Teſa quinque ſerè milliaria: in huius ſummitate ager eſt fecundiſſimus limpidiſſimis fontibus irriguus: accolæ nullis exactiõibus grauantur, colligunt quotannis ſatis copioſam frugum, lini, atque olei copiam: pecudibus atque capris præſertim abundant: nihil omnino principes curant. Cum quodam die Feſſæ regem in prælio viciffent, captiuum quendam ex ducibus Feſſanis ad montis ſummitatem duxerunt, ubi infinitis ſupplicijs vel rege etiam aſpiciente miſerum miſerrimè extinxerunt: quamobrem huic populo

populo perpetuum fuit ab eo tempore cum Fessanis dissidium: septem ferè numerant militum millia, reperiunturq; in eo monte circiter quinquaginta vici atque pagi.

Gauara mons. 146.

Est hic mons eiusdem ferè cum iam dicto arduitate distat à Fessa Occidentem versus quindecim ferè miliaria: huius tam costæ quam summitatis ager hordeo, atque lino sæcundissimus est: extenditur hic mons ab Oriente Occidentem versus in longum octo, in latum verò circiter quinque miliaria: frequentes hic inveniuntur solitudines, simys atque leopardis refertissima: maxima accolarum pars telam texunt, ingenium illis liberale, agros huic monti subiectos excolere non possunt. propter perpetuas quas gerunt cum Fessano rege inimicitias, cui neque censum annuum, neque tributum aliquod persolvere volunt, idq; fortasse propter loci munitissimi, rebusq; omnibus ad victum pertinentibus copiosissimi naturam: nò enim etsi per integrum decennium obsideretur, ullo tamen modo expugnari posse videtur, nec his unquam aqua deesse poterit, cum duæ in illo monte sint aquæ scaturigines maximæ, quæ in suppositam planiciem delapsæ, duorum fluuiorum initia præbent.

Megefa mons. 147.

Est hic mons accessu quoque non adeò facilis, fragus est frequentissimis nemoribus refertus nascitur in eo frumenti minima, olei autem copia maxima: accolæ teutores ferè omnes (provenit enim apud illos lini sic satis bona copia) tam equites quam pedites bello plurimum valent: facies his omnibus candida, idq; fortasse propter montis frigiditatem. Hi quoque nullum enumerant tributum. hic enim Fessa atque Teze exules in tuto sunt, et cum

illi maximam habeant hortorum atq^{ue} vinearum copiam, abstemij tamen sunt: militem numerant septies millesimum: pagi numero ferè sunt quadraginta.

Mons Baron. 148.

Distat à Teza Septentrionem versus in decimoquinto miliario: accola ditissimi, potentissimi, maximoq^{ue} equorum numero copiosissimi, nullum cuiquam tributum persolunt. maxima in hoc monte provenit frumenti, fructuum atque vuarum affluentia, non tamen vinum conficiunt. Horum mulieres candidæ atque pinguioræ, multo sese argento exornant: in hoc monte exules quoque recipiuntur, verum si quis alicuius uxorem contrectare velit, de eo maximum sumunt supplicium, nihil enim est quod illi tam ægrè atque hoc ferant.

Beni Guertenage mons. 149.

Altissimus maximeq^{ue} arduus hic mons est, cum propter rupes præfractas, tum propter vastissimas in eo solitudines, distat à Teza circiter triginta passuum milia: magna in hoc frumenti, lini, oliuarum, citreorum malorumque cotoneorum odoriferorum provenit copia: maximo pecudum atque armentorum numero ditissimus hic mons est, nisi quod equorum ac boum mira illis raritas: incolæ strenuissimi atque liberalissimi, vestitu ornatissimo ciues etiam opulentissimos vincunt: pagi atque viri in hoc monte numero ferè trigintaquinque, armentorum verò numerant tria ferè millia.

Mons Gueblen. 150

Altissimus hic mons, frigidissimus atque spatiosissimus, continet in longum plus minus sexaginta, in latum verò, circiter quindecim miliaria. In Oriente monte Dubdu confinis est, in Occidente verò monti Beni lasga iungi-

iungitur, distatq; à Teza Meridiem versus quinquaginta fere passuum millia: nullum dari potest anni tempus quo non multa nunc huius summitas tegatur: incolas olim habuit validissimos atq; ditiss. qui liberam admodum vivebant vitā: postea verò cum tyrannidem exercere cœpissent, reliquorum omnium montū accolæ maximis collectis copiis montem inuasērunt, omnibusq; quotquot erant interfecit, omnes pagos atque vicos hunc in modum incendio deleuerunt, ut in hunc usque diem incolis prorsus vacuus remanserit: nisi quòd nonnulli, qui parentum scuitia atque tyrannidis impatientissimi cum omnibus bonis in supremum montis iugum sese receperant, ubi sanctè atque piè vivebant, his quidem parcitum est, remansitq; illorum posteritas in hunc usque diem in eo monte: illi omnes literati vitæq; integritate sunt præditi, hinc fit quòd plurimi semper à Rege Fessa habeantur: meo tempore hic senex quidam doctissimus maximiq; apud omnes nominis fuit, cuius consilio Rex ipse in pace cum aliquo populo ineunda, aut re aliqui seria peragenda uti solet: in hunc, inquam, ceu in semideum quempiam, omnem fidem collocabat: quare senex illi à reliquis omnibus aulicis summo odio est habitus.

Beni Iesseten. 151.

Paret hic mons imperio principis Dubdu, accolæ habet vilissimos atque circa vestitum sordidissimos. domus omnes ex iuncis marinis sunt compositæ, calceis quoque iuncis utuntur, qui per hanc regionem peregrinantur, ex quo facile huius populi miserrimam vitam quis colligere poterit. Nihil in hoc monte præter panicum provenit, unde illi panem aliâq; edulia conficiunt: ad huius tamen radices nonnullos reperies hortos, vuis, dactilis. malisq; per-

sicis fertilissimos. Mala autem persica in quatuor partes secta nucleoq; reiecto, sole desiccare, atque in totum annum seruare solent, hoc illi pro summis delictis habent. Sunt in hoc monte frequentes ferri fodinæ: ferrum autem ad calcis equini modum cudunt, quod & illis interdum pro pecunia habetur, cuius maxima in hoc monte est penuria, nisi forte fabri ferrarij sua arte sibi aliquam colligant pecuniæ summā: nā præter calces equinos, pugiones etiā obtusis cuspidibus conficiunt. Horū mulieres ferreos annulos in digitis atque auribus ornatus gratia gestare solent, vestibusq; multo sordidioribus quā viri vtuntur: perpetuo cū propter lignorum collectionē, tū quod capras agūt, in nemoribus latent. Nemo hīc qui ciuitatem aliquam aut literarum habeat cognitionem, quin Beluino more viuentes, nullum iudicium, nullamq; habent humanitatem.

Selelgu. 152.

Nemorosus admodum hic mons frequentissimis pinis refertus est, fontesq; in eo innumeri ferē reperiuntur. Domus non lapidibus, sed iuncis marinis construuntur, adeo vt vel minimo negotio loco amoueri possint, ne id quidem inconsultē, nam vernis quibusque temporibus relicto monte in planiciem subiectam migrare solent, vnde statim post exitum mensis May ab Arabibus, qui deserta inhabitant, expelluntur: illi enim propter pecudum atq; caprarum maximam copiā deserta relinquentes, fontes, locaque humidiora querunt: hyeme autem, quoniam camelis frigoris sunt impatientissimi, ad syluas tanquam ad loca calidiora redeunt, Innumeri in hoc monte sunt leones, leopardi, atq; simiæ. Erumpit ex hoc monte aqua quædam tantacum violētia, vt saxum centum librarum aquæ impetu in litus eiectū ipse viderim: hīc principium sumit Subu, qui
maxi-

maximus est totius Mauritanie fluvius.

Mons Beni laſga. 153.

Huius montis accollæ ditissimi atque ciuilitatis amantissimi sunt, iam dicto monti sic adiacent, ut eo tantum de quo iam locuti sumus fluuio seiungantur ab inuicem: atque quò facilius ab uno monte ad alium tranſeant, mirum quendam exſtruxerunt medium inter duos montes pontem, idq; ea ſerè industria: Ad utrunque latus inſixi ſunt pali, in quorum ſummitate quibusdam rotulis iniectus eſt funis, ex hoc pendet ingens quædam ſporta, quæ decem hominum capax eſſe poſſet, idque ea arte, ut quoties in oppoſitum migrare montem volunt, ſportam conſcendunt, atque attracto fune ex quo dependet ſporta, facillimè rotularum auxilio per aërem trans fluuium illum vehuntur, verùm iſtud interdum non fit ſine maximo vitæ diſcrimine, idq; præſertim ſi aut ſporta, aut funis aliqua in parte ſint attrita: adde quòd maximum interdum ea loci diſtantiã adferat hominibus terrorem. Copioſiſſimus hiſ eſt armentorum numerus, rara enim in hoc monte nemora. Lana abundant ſubtiliſſima, ex qua illorum mulieres pannum texunt quem ſericum eſſe putes, hic apud Feſſanos maximo eſt in precio. Eſt & huic monti magna quoque olei copia. Regi Feſſæ imperio parent, annuus autem prouentus qui ex hoc monte ad octo ſerè aureorum millia colligitur, antiquæ Feſſæ præfecto numeratur.

Arganus mons. 154.

Ex Oriente Selelgo, ex Occidente verò monti Sofroi cõfinis eſt: in Meridie montib. ad flumen Maluiam ſitis, in Septentrione autem Feſſæ territorio adiacet, patet in longũ quadraginta, in latum circiter quindecim miliaria, Viſendæ eſt altitudinis, tãtãq; frigiditatis, ut ea tantum ſa-

cie sit habitabilis, quæ Eessam respicit. In hac maxima est oliuarum aliorumq³ fructuum copia: frequentissimi ex hoc monte fontes in subiectam defluunt planiciem, ubi agros reperias hordeo, lino, atque canabe feracissimos. Nostro autem infinitæ propemodum mori in his campis sunt insitæ, unde sibi mora candida decerpunt, his vermiculos alunt qui sericum conficiunt. Hyeme solent tuguriola quædam vilissima inhabitare. Aqua illis intolerabilis est frigiditatis: novimus nos quendam qui quoniam huius aquæ ciathum unum exhauserat, per integrum trimestre incredibili labora uerat intestinorum cruciatu.

Sofroi oppidum. 255.

Sofroi oppidulum ad Athlantis radices distat à Fessâ Meridiem versus plus minus quindecim milliaria, ea ferè via qua ad Numidiam proficiscitur, ab Afris inter duos fluuios exstructum, qui utrinque vis atque omnis generis fructibus sunt copiosissimi: oppidum verò ad quintum usq³ miliare oliuis cinctum, ager illis lino tantum, canabe, atque hordeo accommodus est. Incolæ ditissimi, etsi vestitu utantur viliori, multaq³ adeo maculato, quòd eâ fortassis ob causam illis euenit, quia oleum Fessam venale conferunt. Nihil in hoc oppido egregij visitur, præterquàm templū quoddā, per cuius medium flumen præterfluit latissimū, et ad cuius fores fons aquæ est limpidissimæ. Maxima autem huius oppidi pars cuiusdam huius Regis fratris negligentia perijt, atque ruina plurimis in locis est delicta.

Mesdaga. 156.

Oppidulum hoc ad radices Athlantis à iā dicto distat Occidentem versus plus minus octo passuū milliā, elegantissimo cinctum est muro, domos habet structura non admodum elegantes, singulis tamen suis fons est

est limpidissimus. Incolæ ferè omnes figulinâ exercet, quod optimi generis creta porcelanis vasis accommoda abundet, ex qua ingentem testaceorum vasorum copiam conficiunt, Fessamq; vendenda mittant: nâ inde in duodecimo tantum Meridiem versus absunt miliario. Ager hordeo, lino, atq; canabe fecundissimus est: maximam quottannis colligunt ficuum atque aliorum fructuum abundantiam. In huius quemadmodum & in prædicti oppidi nemoribus vicinis, maximam reperies leonum copiam, non tamen usque adeo nocent, namque vel bacillo aliquo facillimè à quovis etiam timido abigi possunt.

Beni Bachlul. 157.

A Ngustum hoc quoque est oppidulum, ea Achlantis facie quæ Fessam respicit, exstructum: à Fessi circiter duodecim distat miliaria, non procul ab hoc via est, quæ in Numidiam ducit. Per huius medium à monte vicino permulti defluunt riuuli, neque situ à iam dicto oppido magnopere differt, nisi quod ad Meridionale latus nihil præter nemora habet, è quibus incolæ ligna sibi colligunt, atque Fessam venalia deuehant. Perpetuis vexantur aulicorum aliorumq; exactionibus, neque ullum ferè inter hos reperiri potest ciuitatis vestigium.

Hain Lisuan. 158.

A B Afri in planicie quadam montibus circumcincta exstructum oppidum, ea via, qua Sofroi ad Numidiam proficiscitur: nomen à fonte idoli sortitum est, quod hanc ob causam factum esse arbitrantur. Eo tempore quo Afri adhuc idololatriæ dediti essent, templum habebant huic oppido vicinum, ad quod certis quibusdam anni temporibus maxima utriusque sexus homines sub noctem confluere consueverunt: hic sacrificijs absolutis atque lumi

nibus omnibus extinctis, ea quisque sœmina potiebatur, quæ primo contactu sese offerebat. Mulieribus autem quæ huic ludo interfuerant, per integrum annũ alicuius viri contactus interdicebatur: qui verò inde procrebatur pueri, ceu sacræ rei addicti ab huius tēpli sacerdote alebantur. In eo templo fons erat, qui & in hunc usque visitur diem: ceterum nec templum, nec ciuitatis ullum iam reperies monumentum, utpote à Mahumetanis deleta omnia. Fons autem primò lacum efficit, ac postea frequentissimis sese riuulis in planiciem effundit.

Machdia. 159.

Hoc oppidum in planicie medium inter Athlantem, Gyluas, atq; flumina situm est, distat à iam dicto miliarib. plus minus decem. Conditorẽ habuit quendam apud gentem eam concionatorem, qui in hoc monte natus erat: eo tempore extrui cœpit, quo Zeneti Fessanum regerent imperium. Postquam verò Lutunensium Rex Iosephus ad id regni successisset, hoc oppidulum destructũ est, atque sic prorsus deletum, ut elegantissimum templum cum aliqua tantũ muri parte remansit, incolæ autem Regi Fessano tributary sunt effecti, idq; anno Hegiræ. 519.

Sachbel Marga, hoc est, viri validissimi planicies. 160.

Patet hæc planicies in longum quadraginta, in latum autem triginta ferè milliaria: huic confines sunt montes quidam, qui cum Athlante contigui sunt: in his vastissima sunt solitudines, arboribus altissimis refertissima. Frequentissima hic atque cateruatim reperies posita tuguriola, quæ à carbonarijs ferè occupantur: incredibilis enim ex his montibus Fessam deuehitur carbonum copia. Qui hic reperiuntur leones, adeo miseros incommodant carbonarios,

rios, ut & deuorent interdum. Elegantissima atque crassissima hinc Fessam conuehuntur trabes. Planicies tota inculta est atque arida, ita ut vix quicquam boni in ea provenire queat.

Argari Camaren. 161.

Est et hæc quoque planicies nemorosis undique montibus cincta, pratum ferè esse dicas, propter perpetuas in hoc loco herbas amœnissimas: quare huc per totam æstatem pecus agere, intraq; sepes altissimas atque munitissimas à leonum impetu secura servare solent.

Centiputeus mons. 162.

In hoc incredibilis altitudinis monte antiquissima reperiuntur ædificia, quibus etiam vicinus est puteus tantæ profunditatis, ut fundum nullo modo videri possit. In hunc extrema dementiæ homines quidam funibus se introromitti iubent, atque manibus lucernam quandam aut falcem circumferunt: infernè in multas stationes atque ceu solaria distinctum affirmant, atque postremo spaciosissimum quendam reperiri locum scapellis cavatum, undique ceu muris cinctum, in quibus quatuor veluti ostia sunt, quæ ad alia loca aliquantò angustiora ducunt, in his aquæ viua puteos esse dicunt. Fit quoque interdum, ut nonnulli hîc vitam miserè finiant: nam si fortè subito ventorum impetu lucernas extinguï contingat, nullo modo egressum, ubi funis dependet, inuenire possunt, adeò ut multa fame interire illos oporteat. A quodam nobili Fessano mihi relatum est, fuisse quosdam numero decem, qui huius putei miracula visendi cupiditate allekti, negotioq; parati, tres primum ingressi sunt, qui ubi iam ad quatuor illa peruenissent ostia, duo simul hanc, tertius verò solus illa sibi delegit viam. Postquã verò sunt in varias partes diuisi,

ad quartam ferè miliaris partem processissent, innumeri propemodum vespertilioes circum lucernas duorum volitare cœperunt, adeò ut altera volatu extincta sit: ubi tandem ad puteos viuos peruenissent, aliquot ibi hominum ossa albicantia inuenerunt, item & quinque aut sex lucernas, quarum nonnullæ recentes, alia multa atate corruptæ erant: sed postquam nihil in ijs puteis præterquam aquam reperissent, mox eadē qua venerant via reuersi sunt: vixq; iam medium absoluerant itineris, cum subito ventorum impetu altera quoque lucerna fuit extincta. Postea variè huc atque illuc quærendo, atque frequentissimis in tenebris illis per rupes lapsibus fatigati, nihil tandem spei reliquum esse inuenerunt: quare desperatis rebus multis cum lachrimis se dys commiserunt, ac nunquam eò redituros vouerunt, si semel euadere hoc periculum contingeret. Illi verò qui ante antri ingressum harum rerum ignari sociorum reditum expectabant, postquam plus satis morari vident, mox & illi se fune intromittunt, atque accensis lucernis socios multo cum clamore quærere cœperunt, atque tandem mœstissimos inuenerunt: tertium autem qui simili modo per loca illa obscura errabat, reperire non potuerunt, quare relicto eo rursum antrum egressi sunt. Qui porrò relictus fuerat, postquam diu exitum quæsiuisset, tandem audiuit veluti latratum quorundam caniculorum, ad quorum latratum postquam viam parasset, mox quatuor incognita recensq; nata (ut videbatur) inuenit animalia, his tandem subsecuta est mater, quæ lupæ non vsque adeo erat dissimilis, nisi quòd lupam magnitudine superabat: quare mirum in modum timere cœpit, verum nihil erat periculi, animal enim parantem fugere acceßit, atque caudæ motu ad banditum est. Sic tandem postquam multum temporis

ris quæsiuisset, ad exitum tandem letus peruenit, periculumq; effugit. Postremò namque nonnihil se luminis adeptum affirmabat, ut solent hi qui diu in tenebris versati sunt. Tandem verò hoc antrum multa aqua ad summum usque repletum est.

Coruorum mons, qui & Cunaigel

Gherben appellatur. 163.

Est hic mons iam dicto ferè contiguus, frequentissimæ in hoc syluæ, leones innumeri. Nullam hîc ciuitatem, nullamq; prorsus habitationem reperies, idq; fortasse propter nimiam eius loci frigiditatem. Ab hoc monte riuulus quidam defluit: rupes miranda est altitudinis, in qua infinita est cornicum atque coruorum copia, unde & nomen loco inditum putant. Interdum cruentissimus Boreas tantam affert niuium copiam, ut è Numidia Fessam proficiscētes miserè extinguat, uti & primo iam dictum est libro. Æstiuis quibusque temporibus Arabes vicini, qui Beni Essen appellantur, ad hunc montem propter aquam frigidissimam umbramq; gratissimam confluere solent, tametsi magnam leonum atque leopardorum copiam inesse sciant.

Tezergha oppidum. 164

Tezergha oppidum angustissimum instar propugnaculi ab Afris in ripa fluuioli cuiusdam exstructum, qui ad iamdicti montis radices præterfluit: vilissima hîc est cum incolarum tum ædificiorum conditio, ab omni namq; humanitate atque ciuitate alienissimi sunt. Qui inter montes vicinos continetur ager, non adeò magnam producit hordei atque malorum persicorum copiam. Omnes quorundam Arabum, quos Deuil Chusein appellant, imperio parent.

Vmen Giunaibe. 165.

Antiquum fuit oppidum, ab Arab. nunc deletum, à iam dicto in duodecimo ferè distabat milliario, ea strahantis facie quæ Meridiem respicit. Crebris quorundam Arabum incursionibus adeò periculosum est, ut vix illac quisquam iter facere audeat. Est huic oppido vicina quedam via, quam non nisi saltando præterrire licet, nisi quis febribus se correptum velit: cuius rei periculum se fecisse permultos affirmantes audiui.

Beni Merafen mons, 166.

Insignis altitudinis atque frigiditatis hic mons, incolas habet equorum atque asinorum multitudine ditissimos: neque frequentissimi hic desunt muli, qui absq. freno atq. e phypys merces huc atq. illuc deuehere solent. Domus illis non lapideis, sed iuncea constructæ sunt muris. Ditissimi omnes ferè accolæ nullum Fessano persolunt tributum, idq. fortasse propter montem natura munitissimum.

Mesettaza mons. 167.

Etenditur hic mons ab Oriente Occidentem versus triginta ferè in longum milliaria, in latum autè duodecim. In Occidente Edecseni planiciei confinis est, quæ et Temesna adiacet. iam dicto monti incolarum qualitate, equorum atque mulorum copia persimilis est. Reperies Fessæ doctissimorum hominum maximam copiam, qui ex hoc monte originem traxerunt: nihil tributi annumerant, nisi fortè Regi munuscula pro arbitrio miscent.

Ziz montes. 168:

Aquodam flumine qui ex iisdem defluit nomen accepisse creditur, in Oriente Mesettaza terminatur, in Occidente Tedla atque Dedis montibus confines sunt, in Meridie Numidie partem illam respiciunt quæ Segelmessa appellatur, Septentrio autem Edecsen atque Guregra planicie
hos

hos montes claudit, patent in longum centum ferè, in latum verò circiter quadraginta passuum millia: numero autem quindecim sunt, frigidissimi maximeq; ardui, unde & frequentissimi defluunt riuuli: incolae habent quos Sanagas vocant, homines cuiusvis aëre seuitiæ, atque frigiditatis patientissimos: tunicam tantum vnā quatuor anni temporibus gestant, huic quædam chlamis superinduitur: tibiae atque pedes panniculis ceu fascijs inuoluunt, nullo anni tempore caput tegunt. Maxima reperitur in hoc monte pecudum, mulorum atque asinorum copia, rariores verò solitudines. Nihil hoc populo scelestius, aut ad furta atque direptiones magis natum reperiri potest. Perpetuas alunt cū Arabibus inimicitias, quos miris quotidie afficiunt incommodis, atque ut magis ad furorem excitent, camelos interdum his ademptos ex montis alicuius vertice præcipitant. Est in hoc monte res quædam ferè incredibilis, serpentes enim adeò hominibus non nocent, ut prandendi tempore non aliter atque feles aut caniculi micas è mensa cadentes colligant, neque aliquam cuiquam inferunt iniuriam nisi ab eodem prius lacesiti. Domorum muri cretacei, culmen verò atque tectum stramineum habent. Est & aliud horum montium incolarum genus, qui pecudum atque armentorum numero aliquanto sunt ditiores, quiq; tuguriola ex iuncis ferè composita incolunt. Hi Segelmessan lanam atque butyrum venalia adferunt, idq; us tantum temporibus, quibus Arabes deserta incolunt, fit enim sæpenumero, ut ab his adorti bonis omnibus spoliarentur. Maxima huic populo in bello est præstantia, ad extremum enim pugnare spiritum quam ab hostibus se capi maluit: iacula ferè terna aut quaterna cōferunt, quib. se ab hostium impetu optimè defendere nouerunt. Pedites semper præliantur, neque vquam

nisi maximo equitum numero superari possunt, solent quoque et enses atque pugiones circumferre. Nostris temporibus fidem publicam à vicinis Arabibus, atque illi vicissim ab his petere cœperunt, quæ res fecit ut aliquantò tutiores utrinque essent mercatores. Fidem publicam etiam mercatores grandi emunt pecunia, qui alioqui non adeò tuti proficiscerentur.

Carseluin oppidum. 169.

Antiquissimum hoc oppidum ad radices cuiusdam dictorum montium ab Arabibus constructum est, non procul à flumine Ziç. Muris munitissimis atque elegantissimis cinctum est, qui conditorem habuerunt quendam Marinarum Regem. Ornatisima ciuitas est si quis muros atque mœnia respiciat, verum ciuitatem ingressus vilissimas domos maximeque deformes, incolarum autem miram raritatem inuenias, idque Arabum quorundam iniuria, qui à Marinarum familia cum desciuissent, hoc oppidum occupauerunt, atque ciues summis affecerunt iniurijs. Ager illis fragosus atque incultus, Septentrioni expositus. Ad fluminis ripam frequentes reperies molas atque hortos vuarum, malorumque persicorum affluentia ditissimos, quæ omnia sole exsiccare atque per integrum annum seruare solent. Mira illis est pecudum inopia, quare & miserrimam agunt vitam, à Zenetis ad propugnaculi formam constructum fuit, eo tantum animo, ut in Numidiam proficiscentibus securum præberet iter, postea à Luntunis & occupata & funditus propemodum euerfa est & hic magna istiusmodi serpentum copia, quales in iâ dictis montibus esse modo diximus,